

VÁRAD

IRODALOM
MŰVÉSZET
TÁRSADALOM
TUDOMÁNY

2024
2

VÁRAD

2024/2.

IRODALMI, MŰVÉSZETI, TÁRSADALMI,
TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

Nagyvárad, 2024. február • XXIII. évfolyam 2. (227.) szám

Kiadja

a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár

Intézményfenntartó:

Bihar Megye Tanácsa

Szerkesztőség és kiadó:

Nagyvárad, Armatei Române utca 1/A, C épület, II. em. 7. ajtó

Telefon: 0259/431-257; 0771/269-647

Postacím: 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C

E-mail: varadszerkesztoseg@gmail.com; bibliobihor@yahoo.com

Internet: www.varad.ro; www.bibliobihor.ro

Szerkesztőség:

Dénes László (felelős szerkesztő)

Fried Noémi Lujza

Tóth Hajnal

Tördelőszerkesztő:

Darabont Éva

Készült

a nagyváradi Book Expert nyomdában

ISSN 1583-0616

Tartalom

POMOGÁTS BÉLA <i>A magyar nyelv közösséget formáló és összetartó szerepe</i>	3	BALÁZS GÉZA <i>Égerházy-ikonok</i>	66
MADÁR JÁNOS <i>Versek</i>	11	KOVÁCS FLÓRA <i>Atlantiszi párbeszédeink?</i>	70
VARGA MELINDA <i>Szeszelő (Vízöntő)</i>	13	SZENTGYÖRGYI LÁSZLÓ <i>Történetek az árdeli korcsomából</i>	74
ZSIRAI LÁSZLÓ <i>Versek</i>	14	LENCAR PÉTER <i>Mindenki Nicolas Cage-ről álmodik</i>	78
SZENTPÁLI GAVALLÉR ZSUZSA <i>A kisfiú éneke; Cetlik; Egyedül</i>	20	FARKAS LÁSZLÓ <i>Merénylet Böszörményi Emil ügyvéd ellen</i>	80
SZILÁGYI FERENC HUBART <i>Versek</i>	27	SZILÁGYI GYULA <i>A fogolykiváltó Szűz Mária orgonistája: Wallner László</i>	85
DERZSY-BEN OND <i>Bizánc</i>	32	TÓTH HAJNAL <i>A sorsom a világmindenség egyik epizódja</i>	89
CSÁVOSSY GYÖRGY ISTVÁN <i>Tavaszi-triptychon</i>	39	FRIED NOÉMI LÚJZA <i>Olvassunk Orwellt!</i>	91
BÖLÖNI DOMOKOS <i>A rajoni siker titka</i>	41	Gyulai fotóst díjaztunk	93
MOLNÁR ZSOLT <i>Versek</i>	46	BARABÁS ZSUZSA <i>A mosolyról (keresztrejtvény)</i>	94
KOCSIS CSABA <i>Az új folyómeder ára</i>	52	Lapszámunk szerzői	96
LÁSZLÓ GYOPÁR <i>A hörcsög meséje; A macska meséje; Az öszvér meséje; A mosómedve meséje</i>	57		
SZLOPP BERNADETTE <i>A valóság mögöttes ábrázolása – kortárs vizuális művészet a gondolkodásért</i>	63		

A számot Kovács Kinga vizuális
művész munkái illusztrálják.

A magyar nyelv közösséget formáló és összetartó szerepe

Széchenyi István nevezetes mondatát, mármint hogy „nyelvében él a nemzet”, minden magyar ember ismeri, azokat a fejtegetéseit, amelyeket 1831-ben közreadott *Világ* című művében tárt az olvasó elé, már jóval kevesebben. Pedig ezek is megérdemelnék, hogy márványtablákon hívják fel a nemzeti közösség figyelmét arra, mit jelent számunkra, mit kellene jelentenie számunkra, magyarok számára anyanyelvünknek. A „legnagyobb magyar” szent meggyőződése szerint anyanyelvünk valójában nemzeti létünk és fennmaradásunk legfőbb (ha nem egyetlen) záloga. Szeretném idézni Széchenyi István fejtegetéseit: „véntől fiatalig, dústól szegényig, a legjelesb férfiaktól a legbájosabb hölgyeinkig, mindenki, ki csak honunk éltét, nemes emelkedését s egykori dicsőségét szomjazza, tegyen meg anyanyelvünkért mindent, amit tehet! Mert vele mindent kivihetni, ami nemzetünk, sőt az emberiség díszére méltó. Nélküle semmit! Tudósink pedig az idő lelkéhez, más művelt nyelvek csinosági állásfokához s a tudományoknak, művészeteknek, mesterségeknek s ta-

lálmányoknak mindegyre fejlődőbb haladásihoz idomulva s mindezekkel mindenkor versenypályát futva, magasb szempontból tekintsék nyelvünket, mint eddig! Fejtsék ki e nagy kincsünknek minden kecsét, kellemét, s hathatós erejében bízván, ne gondolják, hogy keleti zománca mindjárt megpattan, ha nemesb, delibb, fellengősb s tán csak szokatlan mintákba alakíttatik s némely, még kopár vidéke dél és nyugat mosolygó virányival, vidító s lelkesítő csemetéivel gazdagíttatik!...”

Ehhez a fejtegetéshez azután még a következőket fűzte hozzá: „Szebbítsük, tágítsuk, nemesítsük nyelvünket! Annak fogékonysága, – minthogy nyelvünk óriási fejlődésre képes, – minden kétségen túl van. De ahhoz se szobafilológia, se könyvekből tanult filozófia korántsem elég. Azt csak azon lelki felemelkedés eszközölheti, mely az emberi szót nem mint célt, hanem mint eszközt tekinti. Általa a nemzetek magasbra s az egyes emberek az erény felsőbb állására juthatnak, s így a mindenség tökéletesíttetik.”

Magam nem vagyok nyelvtudós, de mint irodalmunk bűvára is kijelenthe-

tem, hogy anyanyelvünk a magyarság legnagyobb alkotása és nemzeti kincse, amellyel nemcsak önmagát, hanem a nemzetek egyetemességét is megajándékozta. Talán nem vagyok túlságosan patetikus, amikor Kosztolányi *Ábécé a nyelvről és lélekről* című vallomások írását idézem, tulajdonképpen a magam meggyőződésének foglalataként. „Az a tény – tett vallomást valamenynyünknek, akik itt e teremben ülünk, egyik legfontosabb és legkedvesebb mestere –, hogy anyanyelvem magyar és magyarul beszélek, gondolkodom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható. Nem külsőséges valami, mint a kabátom, még olyan sem, mint a testem. Fontosabb annál is, hogy magas vagyok-e vagy alacsony, erős-e vagy gyöngye. Mélyen bennem van, a vérem csöppjeiben, idegeim dúcában, metafizikai rejtélyként. Ebben az egyedülvaló életben csak így nyilatkozhatom meg igazán. Naponta sokszor gondolok erre. Épp annyiszor, mint arra, hogy születtem, élek és meghalok.” És ezt az idézetet is folytatom, ahogy az imént a Széchenyi Istvántól valót: „Csak anyanyelvemen lehetek igazán én. Ennek mélységes mélyéből buzognak föl az öntudatlan sikolyok, a versek. Itt megfeledkezem arról, hogy beszélek, írok. Itt a szavakról olyan régi emlékképeim vannak, mint magukról a tárgyakról. Itt a fogalmak s azok jelei végzetesen, elválaszthatatlanul összeolvadtak. A kés-ről tudom, hogy culter, couteau, Messer, knife, coltello, nava-ja. Ha azonban valaki nagyon akarná, elhitethetné velem, hogy tévedek. De a kés-ről senki se hitetheti el velem, hogy nem kés.”

A magyar nyelv, szeretném ismét hangsúlyozni, engem nem nyelvtudós-

ként, hanem a magyar irodalom történetírójaként, kritikai vizsgálójaként foglalkoztat. Tekintettel arra, hogy a nyelv, mindenekelőtt a szavak a maguk jelentése mellett esztétikai tényezők is: a szavak hangalakjának, zenéjének mindig erős esztétikai hatása van, a szavakhoz tapadó történelmi és mitikus képzetek pedig lelki értelemben fejtenek ki erős hatást. Valamikor népszerű szellemi-költői játékot jelentett a „tíz legszebb szó” megjelölése a sok ezer lehetőség közül. Közel nyolc évtizede Kosztolányi Dezső (ismét rá kell hivatkoznom!) tett játékos kísérletet arra, hogy (egy francia folyóirat felhívása nyomán) kiválassza anyanyelvünk tíz legszebb szavát. „Egy új világ kezdődik – írta *A tíz legszebb szó* című 1933-ban keltezett írásában – minden nyelv küszöbén, a szépség új birodalma, új értelmi és érzelmi törvényekkel. Mi tehát a tíz legszebb magyar szó? Ezt felelném abban a tudatban, hogy válaszom merőben önkényes, és éppúgy jellemez engem, mint nyelvünket: – Láng, gyöngy, anya, ősz, szűz, kard, csók, vér, szív, sír.” Ez volna tehát Kosztolányi felfogása értelmében anyanyelvünk tíz legszebb szava. Azóta többen is próbálkoztak hasonlóval, természetesen a szavak kiválasztásának egyéni és többnyire játékos indítéka van. Annak idején, ha jól emlékszem, éppen Balázs Géza kezdeményezte ezt a játékos nyelvészkedő kutatást, folytatni lehetne, a felhívással minden felnövekvő nemzedéket meg lehetne (kellene) szólítani.

Nem tudok arról, vajon a legszebb magyar földrajzi neveket is egybegyűjtötte volna valaki – pedig bizonyára ebben a szócsoporthoz lehetne megtalálni nyelvünk leginkább köl-

tői mozzanatait: falu- és városneveket, amelyeknek nemcsak a hangzása figyelemre méltó, hanem történelmi, kulturális mitológiája is. Ugyanis mély meggyőződéseim értelmében a földrajzi nevek hátterében mindig ott rejlik a nemzeti vagy a helyi mítosz. Hadd hivatkozzam például Jékely Zoltán gyönyörű erdélyi helynévgyűjteményére, a *Zengő nevek* című költemény soraiban: Hadrév, Sáronberke, Kalota-Szentkirály, Zentelke, Asszony nép, Szépkenyerű-Szentmárton. Ezek a falunévek ma is megérintik az olvasó szívét: nosztalgiákat, érzelmeket keltenek. Több hasonló versünk van: Cs. Szabó Lászlótól, Csukás Istvántól, erdélyi és felvidéki költőktől. Olyan versekre gondolok, mint Cs. Szabónak *Álmatlan éj* vagy nemzedéktársamnak: Csukás Istvánnak *Ima a bölcsőhely nevéért* című költeményei.

A magyar nyelv múltja, jelene és jövője, bizonyára közös meggyőződésünk szerint, egyszersmind a magyarság múltja, jelene és jövője: egy történelmi nemzet és egy kultúra jövője, amely, hitünk szerint, alkotórésze annak a kulturális közösségnek, amelyet Európaként ismerünk. Akik a történelem során nem egy alkalommal, nem éppen indokolatlanul, veszélyeztetettnek látták a magyar nép sorsát, rendre a magyar nyelv fennmaradásának esélyeivel is küszködtek. Hadd utaljak a „távolabbi” múltból Széchenyi Istvánra (ismét!), Wesselényi Miklósról, Kölcsey Ferencre és Vörösmarty Mihályra, a „közelebbiből” Ady Endrére, Babits Mihályra, Németh Lászlóra és Illyés Gyulára. Hadd idézzek most csak egyetlen költői művet, a *Himnusz* költőjétől a *Zrínyi második énekét*. „más hon áll a négy folyam partján, / Más

szózat és más keblű nép, / S szebb arcot ölt e föld kies határa, / Hogy kedvre gyúl, ki bájkörébe lép.”

Bevallom, az utolsó két sor engem mindig zavarba hozott, mintha Kölcsey a magyar nyelv és a nemzet végpusztulásában látta volna az országtérület felvirágzásának előzményét. Meglehetősen iszonytató gondolat, idáig csak a magyarság legnagyobb ellenségei jutottak el: milyen nagynak kellett lennie a kétségbeesésnek, hogy a *Himnusz* költője idáig jutott! Ez a záró szakasz, bizony, a végső kétségbeesés műve, nem egyedül a költő korabeli írásai közül. A *Zrínyi második éneke* a reformkor történetének és a költő személyes történetének egyik drámai mélypontján született: 1838 nyarán, midőn a császári hatalom arra az elhatározásra jutott, hogy a magyarországi reformtörekvéseket rendőri erőszakkal kell megfékeznie. Ebben az időben vetették börtönbe az „országgyűlési ifjakat”, majd Kossuth Lajost, végül Wesselényi Miklóst, akivel a költő személyes barátságban állott (és aki elsőként ismerkedhetett meg a nevezetes költeménnyel). A *Zrínyi második éneke* a kétségbeesés szülötte. Ilyen kétségbeesésre, fájdalom, nemegyszer adott komoly okot a magyar történelem. Annak ellenére, hogy folyamatosan meggyőzhetett bennünket arról is, hogy a magyar nyelv „halála” (amelyről annak idején Herder nevezetes „jóslata” olyan riasztó képet festett) sohasem bizonyult valószínű lehetőségnek, mint ahogy most sem az.

Nyelvünk (egy nagyjából másfél évtizede egy amerikai egyetemen készült statisztika tanulsága szerint) tulajdonképpen igen előkelő helyet foglal el a világ nyelvei között. Eszerint a földke-

Borderlines 1

rekségen tizenkét olyan nyelv létezik, amelynek több mint százmillió használója van: az első természetesen (a maga több mint egymilliárdos nagyságával) a kínai, ezt követi az angol (természetesen nemcsak Nagy-Britannia, hanem az Egyesült Államok, Kanada, Ausztrália és számos egykori afrikai brit gyarmat nyelvével), majd a hindi, a spanyol, az orosz, az arab, a bengáli, a portugál (nagy részt Brazíliában), a maláj-indonéz, a japán, a német és a francia. További tíz nyelvet ötvenmilliónál többen beszélnek, majd további harmincnégy nyelvet tízmilliónál több ember használ. Ezek közé tartozik a maga nagyjából tizenhárom és fél milliós közösségével a magyar nyelv, amely így a nyelvek sorában a negyvenkettedik helyet foglalja el. (Az elmúlt tíz év valószínű átrendeződései következtében nyilván ennél egy-két hellyel lejjebb csúszott.) Ha figyelembe vesszük azt a megállapítást, miszerint a földkerekségen (a felmérés idején) nagyjából háromezer nyelv volt található, a negyvenkettedik (vagy éppen negyvennegyedik) helyezés nem tekinthető kedvezőtlennek.

Mondhatjuk, több ezer olyan nyelv él a világban (például Afrikában, Dél-Amerikában és Óceániában), amely jóformán a kihalás szélén áll, néhány évtized múltán ezeket már csak a nyelvtörténetírás fogja számon tartani. (Szomorú módon ilyenek a legkisebb finnugor nyelvek is: a liv, a vót, a vepsze, a hanti és a manysi – ez utóbbi kettő legközelebbi rokonunk.) Vagy másfél évtizede az Orosz Föderációhoz tartozó Komi Köztársaság fővárosában: Sziiktivkárban jártam, finnugor írótalálkozón. Fellépett a szónoki emelvényre egy ifjú vót költő, aki némi tragikus

pátosszal, egyszersmind büszkeséggel jelentette ki, hogy a Szentpétervár közelében élő vótok már csak hetvenen vannak, azonban ezek „mind költők” – nagy tapsot kapott.

A magyar nyelv nincs abban a tragikus helyzetben, mint a kis finnugor népek nyelve, mégis azt kell mondanunk, hogy helyzete veszélyeztetett, minthogy a mögöttünk lévő évszázad mostoha történelmi folyamatai következtében igen sokat veszített erejéből és szerepéből. Szeretnék néhány példát említeni. Az első világháború idején a Kárpát-medencében (vagyis a történelmi Magyarországon) nagyjából tíz és fél millió magyar élt (ehhez járult hozzá a Romániában, vagyis Moldvában élő száz vagy százötvenezer csángó-magyar és az osztrák igazgatás alatt álló Bukovinában élő néhány tízezernyi székely-magyar). Ugyanebben az időben Romániában (vagyis a Regátban), Erdélyben, illetve egész Magyarországon, Besszarábiában (vagyis a cári Oroszországban) és Bukovinában nagyjából ugyanennyi román volt található. A magyarországi szlovákok létszáma ekkor kétfélmillió, a szerbeké pedig félmillió alatt volt.

A trianoni (majd az ezt mintegy megismétlő párizsi) határmódosítások következtében 1920-ban nagyjából 3,5 millió magyar (1,9 millió Erdélyben, a Bánságban és a Partiumban, 1,1 millió a Felvidéken, félmillió a Délvidéken) került a szomszédos államok fennhatósága alá. Vagyis a magyarság állományának nagyjából egyharmada jutott kisebbségi sorba – mindenekelőtt ez a drámai helyzet okozta a két világháború közötti korszak határrevíziós törekvéseit, amelyek az 1938 és 1941 közötti visszacsatolásokkal (a Felvidék

déli peremterületének, Kárpátaljának, Észak-Erdélynek és a Székelyföldnek, végül a Délvidéknek a visszacsatolásával) ideiglenesen révbe értek (és közel hárommillió magyarral növelték a megnagyobbodott ország lakosságát), hogy azután a vesztes háború (egyáltalán a háborúba lépés igen rosszul felmért következményei) véglegesen helyreállítsák a trianoni határokat. Mindez nemcsak a nemzet tragédiája, hanem a történelem súlyos igazságtalanságai közé tartozik.

A Kárpát-medencében (jelenleg nyolc országban) élő magyarság az elmúlt hat évtizedben drámai veszteségeket szenvedett. A magyarság nagy tömegeinek áttelepülésre kényszerítése, és a mindenütt tapasztalható mesterséges, nemegyszer erőszakos nemzetlenítés és asszimiláció következtében ma csupán nagyjából tizenkét és fél, de lehet, hogy csak tizenkétfélmillió magyar él a Kárpát-medencében: Magyarországon tíz-, Erdélyben másfél millió, Szlovákiában hatszáz-, a Vajdaságban háromszáz-, Kárpátalján százötvenezer – és ha számításba vesszük azokat is, akik a népszámlálások alkalmával óvakodnak bevallani magyar identitásukat, akkor is legfeljebb tizenhárom-, tizenhárom és fél millió magyarral számolhatunk. A térségben időközben a románság létszáma huszonhárom-huszonnégy, a szlovákoké négy, a szerbeké közel tizenegy (ezen belül a vajdasági szerbeké közel kettő) és az ukránoké (ruszinoké) egymillió főre emelkedett. Ennek a létszámeltolódásnak hátterében részben a migráció, igen nagy részben azonban a magyar nyelvű lakosság (tervszerűsége valló) asszimilációja áll. Meg persze a magyarországi demográfiai mutatók

katasztrofális helyzete. A közép-európai térségben élő nemzetek nagyjából megkétszerezték állományukat, a magyarság száma legfeljebb negyedével emelkedett. Egy nagy történelmi teljesítményeket és nagyszerű nemzeti kultúrát felmutató nép a veszélyeztetett nyelvi közösségek közé került, akárcsak oroszországi rokonai.

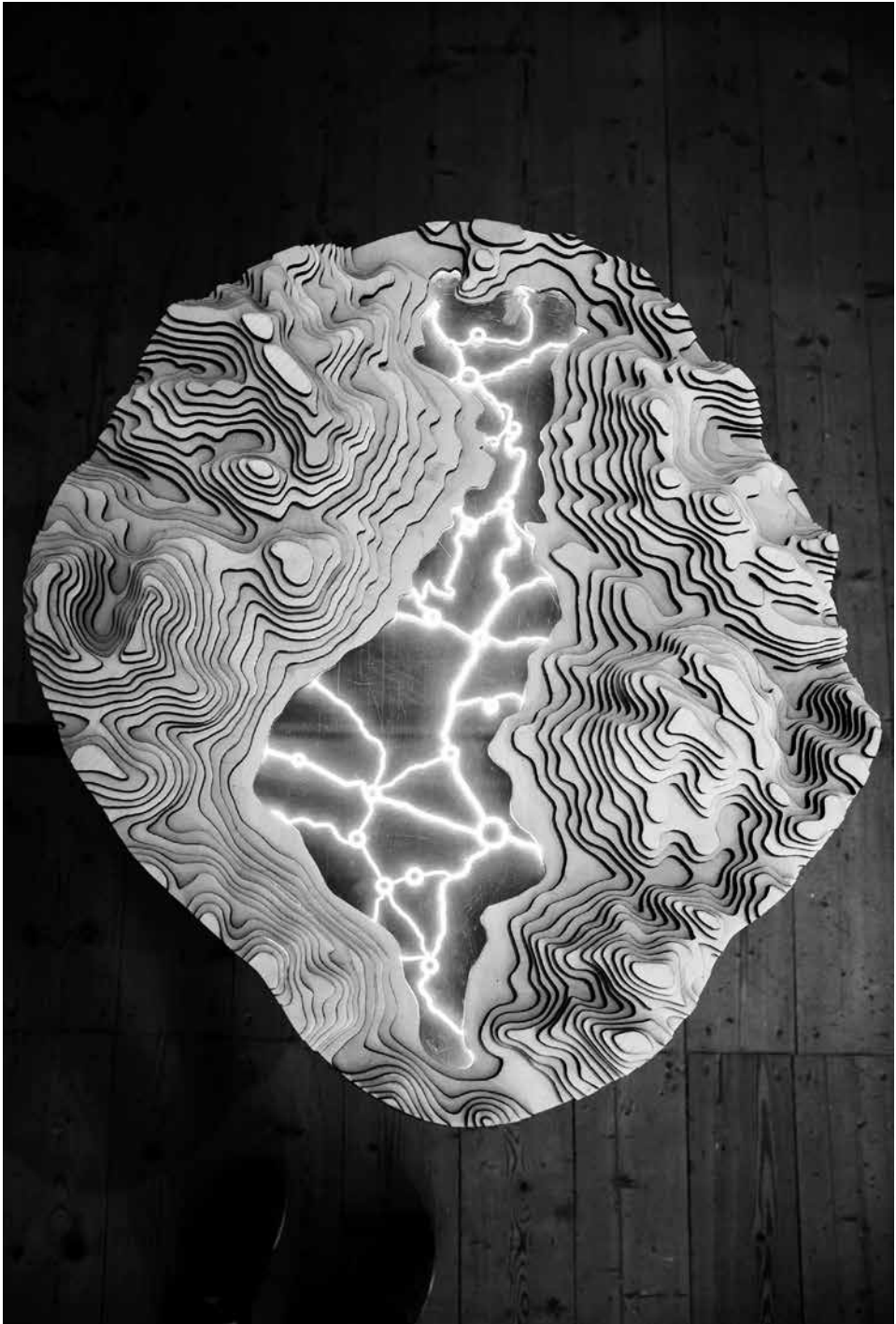
A világ nyelveit rögzítő statisztika, amely a magyarság helyzetét viszonylag kedvező színben mutatja be az imént ismertetett adatok fényében, mégis megfontolást követel. A nemzet fogyatkozása (ki kell mondanunk) drámai méreteket öltött, és hovatovább ugyanazokkal a sötét jóslatokkal kell megküzdenünk, amelyek annak idején (közel két évszázada, a „herderi jóslat” korában) nyugtalanították a reformkori magyar értelmiséget: Széchenyt, Wesselényt, Kölcseyt és Vörösmartyt. Ráadásul a magyarságnak a maga történelmi szállásterületein hol kíméltelenebb eszközöket használó asszimilációs kényszerrel, hol csendesebb beolvasztási politikával, de mindig a nyelvét és a nemzeti identitását veszélyeztető állami stratégiákkal kell megküzdenie. Ugyanakkor nem mondható el az, hogy idehaza: Magyarországon határozottabb anyanyelv-védelmező stratégiára számíthatnánk. Természetesen vannak és voltak ennek a nyelvvédelemnek elszánt munkásai és intézményei (olyanokra gondolok, mint az Anyanyelvi Konferencia létrehozásában és irányításában is fontos küldetést vállaló Lőrincze Lajos, Szathmári István és Grétsy László, valamint mások), ezeknek a társadalomban betöltött szerepe, a rendelkezésükre álló nyilvánosság jóval szegényesebb, mint azoké a (például televíziós) vállalkozásoké, amelyek nem

építik, hanem kimondottan rombolják a nemzeti közösség anyanyelvi kultúráját és kötődéseit. Átgondolni és tennivaló ezért van éppen elég, nyelvünk védelme (és gazdagítása) ma is személyes elkötelezettséget és szívós munkát követel.

A magyar nyelv közelmúltjának és jelenének néhány tanulságáról próbáltam képet adni, annak a meggyőződésnek a jegyében, miszerint a nemzeti közösséget mindig az anyanyelv és a rá épülő kultúra: a magyar irodalom és a magyar tudomány tartotta fenn. Ez az önfenntartó erő különösen az olyan nemzetek esetében nélkülözhetetlen, amelyeket különben politikai határokkal osztottak meg a történelmi események. A magyar nemzet, amely máig nem tudta feldolgozni a trianoni traumát (minthogy ez tulajdonképpen alig feldolgozható), ilyen nyelvi, kulturális és történelmi közösséget jelent. A nyelv (a vallási hovatartozás, a társadalmi státus, a lakóhely és még számos más tényező mellett) kétség-

telenül az egyik legerősebb és leginkább hagyományos közösségformáló tényező. A magyarság esetében pedig alighanem a legfontosabb ilyen tényező, ámbar mostanában már ismerünk olyanokat (például az amerikai magyarok leszármazottai közül), akik jóllehet nem beszélik a magyar nyelvet, mégis magyarnak tartják magukat, és legalább a magyar kultúrában és történelemben igyekeznek ismereteket szerezni. Mindazonáltal a nemzeti közösség formáló és összetartó ereje ma is (és valószínűleg mindig is) anyanyelvünk marad. Fenntartása, gondozása, egészségének megóvása következőképp nagy közös feladat, amelyet egymással összefogva kell szolgálnia a kultúra és a közélet képviselőinek, és természetesen a Magyarországon és a politikai határokon túl élő magyarságnak.

*Elhangzott az adai (Vajdaság)
Szarvas Gábor Nyelvművelő Napokon,
2014. október 11-én*

Borderlines 2

Madár János

Elhagyott csillagok alatt

*Fekete kendő az éjszaka.
Csönddel, fájdalommal fölöttem lobog.
Visszafojtott lélegzetem kiontott vér lüktetése.
Szívem egy szebb hazáért dobog.*

*Vágyam a mindenség emberarca.
Hogy hasonlítson ránk az idő.
Vérző rögök emelkednek ránk.
Mert a megmaradt földből kegyetlen halálunk kinő.*

Faggatások

*Ki vagyok én?
Lélegzetemet nem ismerem.
Titok és tűz a létezés.
Lángok közt elárvult szívem.*

*Őseim hol vannak?!
Szétszórt temetők a csontok.
Magyar föld lüktet ereimben.
Ha eljön a vér, magamra rontok.*

Végtelen magány

*Harang - - - - közeleg.
Jövök már - - - - én is.
Megmaradt szívemhez vágyak emelnek.
Élni szeretnék - - - - mégis.*

*De az éjszaka nem bocsát.
Fogva tart a csönd hatalmas árnya.
Homlokom szépen besötétül.
Mintha arcomig megromlott csillag várna.*

Borderlines 3

Varga Melinda

Szeszelő (Vízöntő)

A csattogó tél kellős közepin kívánczított világra, amikor a nagyünnepek leteltek s már eregelünk a farsangolás felé. A nevíből jól látszik, hogy sok jót nincs mit várni tőle.

A nagy okosok hajdanán az asztrológus könnyűkébe azt írták, hogy a Szeszelők, a Kárászok, a Ráksúly s a Féreg víz jegyűek. Hogy mire értették, nem tudom, de hogy a vízhez semmi közük, az eccer biztos. Vízet ezek csak gyerekkorukba ittak, akkor es csak muszájból, feredezni se szeretnek, a tenger mellett es állandóan csak a hús korcsomákat keresik, a vízbe nem mennek be, meg se isszák, s italokból es csak a torokmarósabb fajtákat kedvelik, kontyalávalóval hiába es szúrnád ki a szemit. Sok kurcuggal veszik körbe magukat, s mindenkinél okosabbak, s legfőképpen szebbek. Böcs fajta ez es. Feszt feszedezik, mindent es jobban tud nálad. A konyhába es képes kotnyeleskedni, s a fehérnépet megszégyeníteni mindenféle idegen nevű fűszerekkel, s ételnevekkkel, aminek semmi értelme nincs, ügyes töött káposzta lesz ünnepkor,

a pulykát rendes ember karácsonykor nem vág le. Mindennek megvan az üdeje, mint szalmakalapnak.

Sokat nézi a televizort, s onnan osztán amit csak elképzelni lehet, megtanól. Ha nem az asszonyok dógába üti belé az orrát, akkor a doktorok kenyerit akarja elvenni, olyan pont mint egy táltos. Az a baj, hogy sokszor igaza van, s tényleg jobban tudja, milyen bajod van, mint a doktorok. Már apró korában az öregek után szeplet, mindent megjegyez, azt es hallja, amit nem kéne, s később osztán ezt neked mondja a házbán. A gyermekeket nem a bankussal ribaszgassa, hanem a bacilussal, éppen ezért az apjokra nem es hallgatnak. A székely gyermek nemhogy a bacilustól, de az ördögtől se fél, egyedül csak a bankussal lehet megrekcumozni, ha nem fér bőribe, met azt nem ismeri.

A Szeszelőnek sokat kell simándiskodni, dicsérni, hogy ő milyen okos es szép, olyankor otthon marad, nem keresi a komákkal a bajt, nézi ügyesen a televizort, s ha megunta, összecsbolyodtok.

Zsirai László

Elfoglaltság

*Alszunk és ébredünk,
álmodunk és élünk.
Félünk az életünk'
halálra cserélnünk.*

*Védünk és vádolunk,
dicsérünk és áldunk.
Állunk vagy táncolunk,
szebb napokra vágyunk.*

*Hívők és hitszegők,
menthetők és mentők,
menők meg álmenők,
rombolók, teremtek.*

*Álnok, hamis, ravasz,
riaszt a szélkakas –
bár nem fúj semmi szél,
csak álmában beszél.*

*Várunk ma is, tavasz,
bár a hó még magas,
míg nem lesz olvadás,
marad az olvasás!*

Látszólagos

*Az életüket belefonna
kapaszkodnak a telefonba.
Vezérljük a számítógép.
Észlelik-e, hogy tiszta az ég?*

*Létszemléletük abnormális,
szerelmük is csak virtuális,*

*vágyuk tárgya nem érinthető.
Látzólagos múlt, jelen, jövő.*

Lépő lovak lábnyoma

Schubert nagyapám emlékére

*Ősi erő tombolódik a tűzben,
furmány parancsára hajlik a vas,
a lehetőség edződik a vízben,
mire szívdobogva vár a lovas.*

*Izmosodó mosollyal gazdálkodik
a falusi kovácműhely őre,
míg mások munkájáért munkálkodik:
teremtő eszközök teremője.*

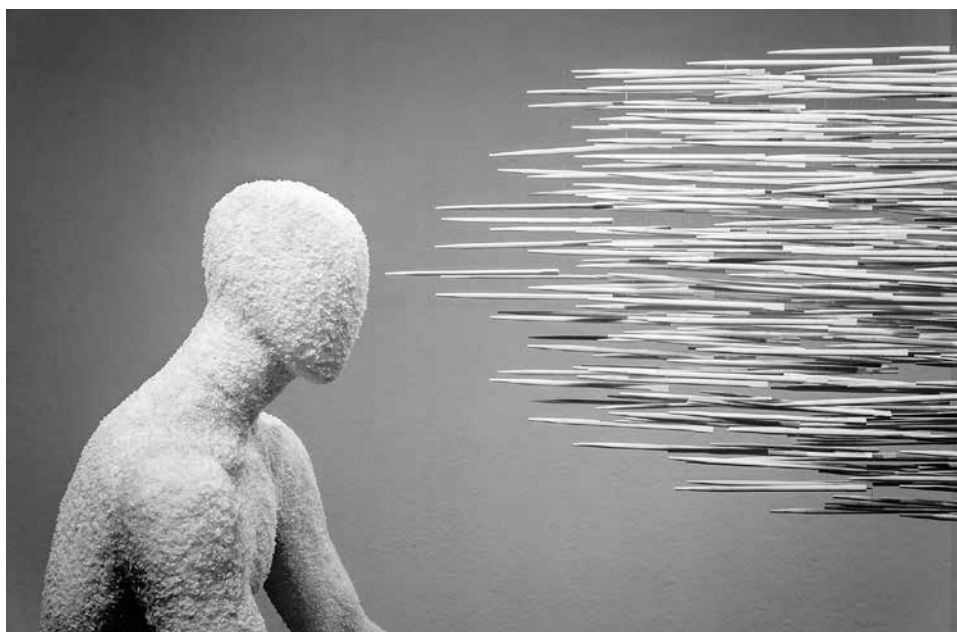
*Izzik a tűz, a fűjtató jól bírja.
Kalapács táncoltatik az üllőn,
hogyan a patkoló ember álmát írja
lépő lovak lábnyoma a dűlőn.*

Jelmez mögötti én

*Öltözéked bármilyen ruha is,
lelked jósága sohasem hamis –
ha megszólalsz, megmutatkozik,
ha cselekszel, nem unatkozik.*

Pathogenesis 1

Pathogenesis 2

Kötélék

*Zuhanó csendben hirtelen
meghallom hangjait:
félreverte a szerelem
szívem harangjait.*

*Mindig itt maradj, el ne menj!
Ha mégis elmennél,
bármilyen távolból üzenj
úgy, mintha itt lennél.*

*A jó a rosszal összetűz,
lelkemben harc folyik.
A kötélek, mi összefűz,
elvezet arcodig.*

*Rejtő árnyékban osonok,
és álmodom veled:
életben tart a mosolyod,
ölel tekinteted.*

Szívünkben él

*Jártatok-e már olyan helyeken,
ahol a közvilágítás a Hold,
ahol az ösvény mindig meredek,
ahol az erdei málnás a bolt?*

*Jártatok-e már olyan hegyeken,
ahol nincsen közelebb az Isten,
mint lenn a völgyben vagy a telepen,
mert szívünkben él, hogy folyton intsen?*

*Öszinteség, szigorú fegyelem,
jószág, szépség, emberség, irgalom,
makacs remény, szeretet, kegyelem,
mankónyi mosoly: hit és bizalom.*

Áldozat

*Mikor a forrás betapasztva,
s nem láthatsz szép híves patakra,
a szerelem ege se tiszta –
Érdekviszonyok összevissza.*

*De ha a forrás újra fakad,
s megtalálhatnád megint magad,
még futnál bár, ám leint a Nap,
saját magadról letiltanak.*

*Szeresd magad és szeress mást is!
Közönyt apasztó nóta kéne.
Álmodban festhetsz szívárványt is,
halálod lesz e móka bére.*

Nézve az esőt, este tízkor

*Utcai lámpák tövében fénylik esti esőben a járda,
ömlik az alvók álma a tájra, mint az eső.
Kivilágítatlan szobám ablakából fürkészem álmatlanságom,
belehallgatok a mély-fekete csendbe,
érthetném bár az eltakart csillagok egyszemű üzenetét!*

Holnap holnapimádók hitének hevével térek az útra.

Hive 1

Szentpáli Gavallér Zsuzsa

A kisfiú éneke

– Megint zengeni fog tőle az egész lépcsőház – gondolta a nő, aki a második emeleten lakott. Remegő kézzel hátrasimította a haját, és leült a lakásajtó mögötti székre.

Már jó ideje, hogy odatette azt a széket. Azelőtt ilyesmire nem volt szüksége. Egy éve még nagy lendülettel ébredt, csinosan felöltözött, smink, elegáns kosztüm, természetesen magas-sarkú, parfüm, kávé. Aztán futott is a lépcsőn, hogy le ne kesse a metró, ami bevitte a belváros forgatagába. Jó titkárnőként útközben telefonon egy-két dolgot elintézett, jegyzetelt, miközben átnézte napi teendőit, hogy azonnal tudja, mivel kezdje a munkát, ha leül íróasztalához. Minden tökéletes volt. Aztán az élet, akár a nyitott ablakon betörő szél, szétszórta a gondosan megtervezett mindennapok papírlapjait. A nőnek pedig egyszerre végtelenül sok erejébe került még az is, hogy reggel felemelje a fejét az átizzadt párnáról. Aztán később, egy-egy olyan napon, amikor nagy nehezen ki tudott mászni az ágyból, és lassú fáradtsággal elkészült, kellett az a kis pihenés a széken. Mielőtt elindult. Mielőtt belevetette magát a világba, mielőtt végigküzdötte magát két emeleten, a nagy forgalmon és a rá váró nap feladatain.

Ült a széken és várt. Mindjárt kezd. Egy fél éve ez ment minden áldott reggel negyed és fél hét között, alig költözött be a fiatal nő a kisfiúval a negyedikre. Kivéve a hétvégéket, ak-

kor legalább csend volt. Eleinte rettenetesen idegesítette, hogy az anyja nem tudja megnevelni azt a kölyköt. Muszáj annak minden átkozott reggel lármázni?! Van a házban, aki ilyenkor alszik, mint a szomszéd a harmadikon, aki váltott műszakban dolgozik, vagy olyan, akinek éppen nyugalomra van szüksége, mielőtt elindul a nap, nem is szólva azokról, akik nem bírják ezt a gyerekzsivajt. De nem, ezeket persze ez nem érdekelte.

Egyszer egy késő délután összefutottak a lépcsőházban. Pontosan emlékezett rá, mert az volt az első nap, amikor végre annyira össze tudta szedni magát, hogy felkeljen, miután megkapta a felmondását. A miértéken rágódott, hogy talán túl sokat vállalt, és azért nem tűnt fel neki időben a hiba, de az is lehet, hogy el kellett volna fogadnia a főnök vacsorameghívását azon az estén. Hatalmas összeviesszaság volt a fejében, és nem vette észre a lépcsőházban a vele szembejövő gyereket és az anyját. Csak akkor, amikor szinte összeütközött velük. A kisfiú vidám szökdécseléssel vette a lépcsőfokokat, ugrált a hátán az apró óvodás hátizsák. Mellette a fiatal asszony, aki fáradt és kisírt szemmel pillantott fel rá, majd udvariasan köszönt. Neki meg már csak az utcán jutott az eszébe, hogy hányszor akart csengetni náluk a reggelenkénti ricsaj miatt.

A nő, aki a második emeleten lakott, lehajolt, felhúzta az odakészített láb-

belit, lassú mozdulatokkal bekötötte a cipőfűzőt. Majd idegesen megdörzsölte az arcát, ahogy ezekre az időkre gondolt. Egy nap aztán elmaradt az éneklés, és döbbenten jött rá, hogy hiányzott neki. Észrevétlenül beleszólt az életébe, biztos ponttá vált a változások örvényében. Két napra rá végül reggel újra felcsendült a gyermekhang a folyosón, és a nő megkönnyebbültén sóhajtott fel a széken. Ezek után alig bírta kivárni, hogy megint negyed hét legyen.

Ezen a reggelen is aggódva nézett az órájára. Hat óra húsz perc. Lassan indulniuk kellett. Kimenni sosem mert, de most is, mint mindig, figyelt a beszűrődő zajokra. Először az ajtó nyílt

ki. Lábdobogás, csoszogás, ugrálás, halk beszéd, ideges, feddő suttogás. Aztán becsukódott az ajtó, kulcscsörgés. Két lépés. Csend. Most bizonyára megállt a lépcső előtt, és vett egy mély lélegzetet.

A kisfiú tisztán felcsengő hangjába beleremegett az egész lépcsőház. Az ének bekopogott minden ajtón, végig-suhant a kirakott, kókadtt fikuszokon és poros lábtörlőkön. Bearanyozta a hulló vakolatot az első emeleti lépcsőfordulóban, és megrezegtette a tátongó postaládákat a bejárati ajtó mellett. A nő pedig, aki a második emeleten lakott, tudta, hogy ezen a reggelen is lesz ereje arra, hogy felálljon a székről, maga mögött hagyja azt, ami volt, és szembenézzen a nap kihívásaival.

Cetlik

Az aprót egyenként számolom le, amikor megveszem a jegyet a pénztárnál. Szerencsére nem kell sokat várnom, néhány ember álldogál előttem. Felmegyek a fémlépcsőn. A vidáman mosolygó alkalmazott jókedvében még meg is hajol, ahogy kitarja előttem a kabin ajtaját. Nem értem, minek örül ennyire. A lábam alatt megremeg a föld, ahogy belépek. Nem szeretem ezt az érzést, elbizonytalanít. Az utánam jövő család együtt akar maradni, így egyedül ülök le az üvegdobozban. Ennek örülök, ma nem akarok tanúkat ahhoz, amiért jöttem. Becsukják az ajtót. Lábam mellé leteszem a vékony hátizsákot. Az óriáskerék lassan megmozdul, és a kabin felemelkedik.

Sose felejttem el, amikor az egyik hagyományos tavaszi vásárra először építették fel a városban ezt a csodát. Addig nyaggattam anyát, míg végül engedett. Együtt próbáltuk ki. Gyermeköklöm megbújt vékony ujjainak barlangjában, orrom laposan tapadt a kabin átlátszó falához. Talán vasárnap lehetett, hiszen anya a hét többi napján mindig dolgozott. Amikor beültünk, még nem szállt le a köd. Megdöbbenve figyeltem az üvegen keresztül, ahogy a lent ácsorgók egyre apróbbak lettek. Pici pontokként beleolvadtak a bódék között hömpölygő, tarka emberfolyamba, majd eltűntek a hirtelen leereszkedő vattacukorban. Egy fokkal még magasabbra emelkedtünk, szinte a bőrömön éreztem az ablakon túli, védő puhasá-

Hive 2

got, a lebegést, egy másik világ ígérétét. Utána minden évben eljöttünk ide, felhőket azonban soha többé nem láttunk ilyen közlől.

Kinézek az üvegfallen. A városra boruló este sötét kabátján fényes gombok villognak. Ahogy egyre magasabba kerülünk, az alattam elterülő negyed jellegzetes épületeinek fényei, a templom magas tornya segítenek a tájékozódásban. Valahol ott, a park feketesége mögött van a lakás. Megtapogatom zakóm oldalzsebét, benne lapul anya cetlije. Az utolsó. Anya állandóan cetliket írt. Magának, hogy ne felejtse el a tennivalókat, aztán nekem is. Már az óvodában kezdődött. Az első óriáske-rekezés után a tízórais dobozomban fedeztem fel az elsőt. Kék tintával rajzolt felhőcske volt az alma szárára tűzve. Mire iskolás lettem, kaptam még autót, sárkányt és mackót is. Később, amikor olvasni is tudtam, anya szálkás sorait betűzgethettem. Legyen szép napod, ne felejtse el megkérdezni, ma este későn jövök haza, meg hasonlók. Sokat voltam egyedül otthon. Néha a felügyelő tanár kísért haza a nap végeztével a napköziből. Kinyitottam az ajtót a nyakamban lógó kulccsal, az üres lakásban pedig mindig egy cédula várt.

A kabin felér a legmagasabb pontra, megáll, himbálózik. Megkapaszkodom az ülésben. Az ablakokon keresztül látom az óriáskerék többi utasát. Egy kisgyerek távcsövet tart a szeme elé. A szülők egymás örömeire mutogatnak az eléjük táruló fényes vonalakra. A gépezet továbblendül, lefelé tartunk. A jegyem két körre szól, még van idő. Újra a cetlikre gondolok. Ahogy teltek az évek, inkább csak bevásárlólistákat kaptam. Tej, kenyér, felvágott, egy kiló krumpli. Mellette a pénz, pontosan ki-

számolva. Vagy utasításokat. Kérdezd meg a szomszédot, vidd ki a szemetet, mosd fel a padlót. Miután a gimiben megismertem az első barátnőmet, egyszer ez állt a lapon: uborka, paprika, egy kiló csirkecomb, óvszer, joghurt, kamillatea. Az évek során kabátzse-bemben néha azért találtam bátorító szavakkal teleírt papírdarabkákat is. Többnyire vizsga előtt. Amikor egy fél-évet külföldön töltöttem ösztöndíjjal, a bőröndömből legalább tízet halásztam elő.

Megérintem a zakóm zsebét. Ezt egy hónapja kaptam. Jó utat, ez állt rajta, mellette egy kék felhőcske. Az út valóban sikeres volt, de amikor visszajöttem a több szerződéssel megkoronázott üzleti kiküldetésről, anya lakásában nem várt újabb üzenet. Csak a konyhában és a fürdőszobában bútorokra ragasztott, emlékeztető cédulák libegtek a huzatban, amikor feltéptem az ablakokat. Zárd le a vizet, ne felejtse el a gázt, húzd le a vécét. Egyre feledékenyebb anyám saját magának írt figyelmeztetései voltak. Anyáméi, aki akkor ott már örök némaságban pihent a heverőn, és akinek hideg kezét alig bírtam elengedni. Aztán a lakást hamar ki kellett üríteni, mert a tulajdonosok rövid időn belül találtak új albérlőt. Nem sok mindent tartottam meg a holmik közül, saját, szűk otthonomba nem fért. A talált cetliket azonban eltettem egy dobozba.

Az óriáskerék megkezdí a második kört, méltóságteljesen forog előre. Egyre magasabba kerülök. Kinyitom a hátizsákot, kiveszem belőle a dobozt. A papírszeletek közül nem olvasok el egyet sem. Nem is lehetne. Apró fecnikre szaggattam mindegyiket egy délután. Kinyitom a kabin keskeny szellő-

ző ablakát, és kidobálom a darabkákat az éjszakába.

Fehér felhőbe borítják a kivilágított város sötétkéek egét.

Egyedül

Egyedül utazol, most tiéd a világ, nyolcvankilenc nyarán. Leszállsz a Nyugatiban a vonatról, és büszke vagy, hogy azonnal megtalálod a mélybe vezető utat az idegen fővárosban. Lecsapsz az éppen beérkező járat egyik megüresedett, ragadós műbőrülésére, és tudod, hogy egy szabadságharcos miniszterről elnevezett helyen kell kiszállnod, hiszen alig egy hónapja érettségiztél abból a korszakból. Apád szavait se felejtet el, aki aggódva beléd sulykolta, a hármadról a kettesre, a hármadról a kettesre. Követed a feliratokat. Hirtelen azonban megcsap az izzadságszag, a sodródó testek árama, a léptek kongásának és a gépek katógásának keserű keveréke. Ahonnan te jössz, ott még busz is alig jár. Megállsz a mozgólépcső lejárátánál, elbizonytalanodsz. Mélyeket lélegzel, nem mersz lelépni. Valaki meglök, valaki rád ordít. Megszédülsz. Oldalra lépsz, a falnak támaszkodsz, beleolvadsz a fémes borításba. Egy karszalagos emel fel a földről, gyanakodva kérdezet, egy darabig elkísér. Már csak egy megálló.

Szemed előtt lebeg az otthonról hozott, vastag filccel rajzolt térkép, de sohase tudtál jól tájékozódni, a Mérleg utcát nehezen találod meg. A régi bérház faajtaja csikorog, ahogy fáradtan nekidölsz. Kovácsoltvas korlát, magas lépcsők, másodík emelet. Az éles csengőhangra szinte azonnal nyílik az

ajtó, végre egy ismerős arc. Az özvegy nagynéni befogad egy hétre. Lakása tele régi, öreg bútorral, a sötétbordó plüssfüggöny résein átlopakodó nap-sütésben táncolnak a porszemek. Szűk helyre beszorított gazdag múlt. A háború előtt övé volt az egész lakás, de a belakoltatások után csak két szoba maradt, a konyha és a fürdőszoba közös. Már rég nem idegenek az új lakók, mégis. Az egykori cselédszobában kicsomagolsz, egy ágy, egy szék, rácsos ablak.

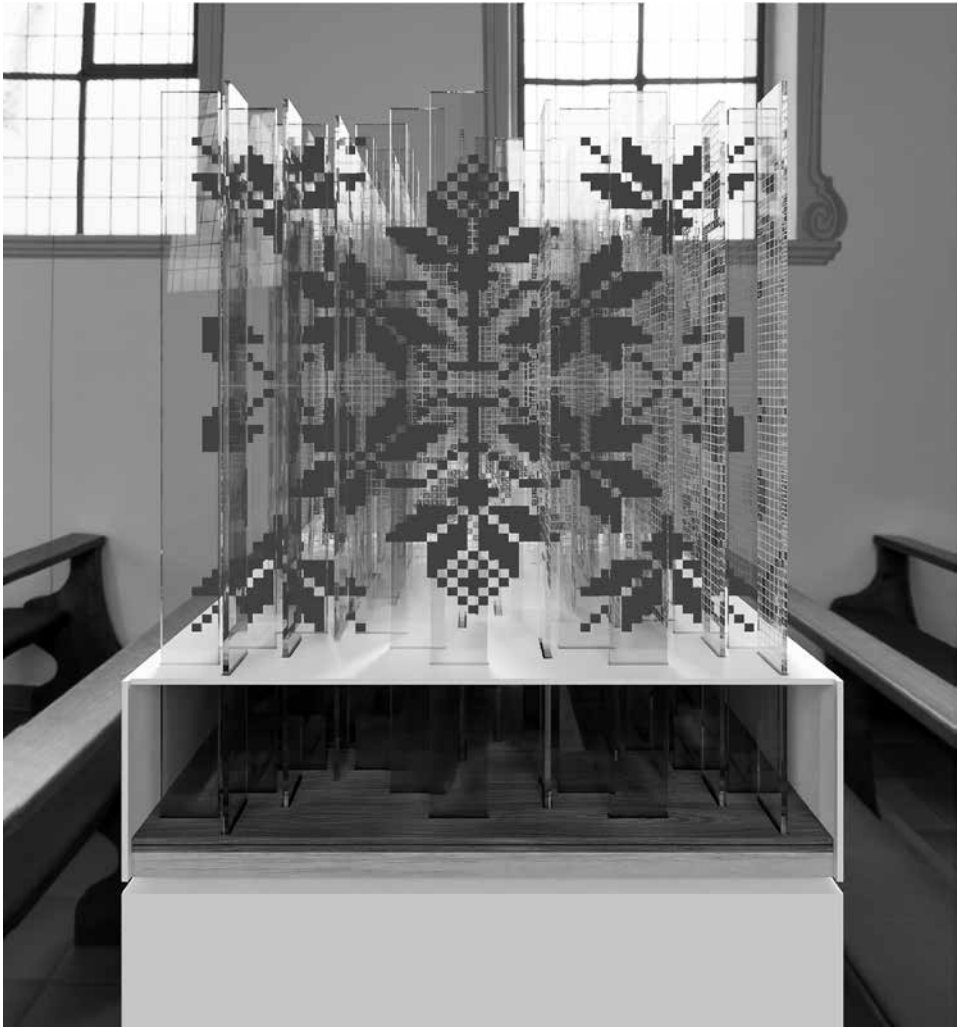
A városban csak gyalog mersz közlekedni. Liza néni tanácsa ellenére első célod a Váci utca. Kíváncsian sétálsz el az üzletek mellett, megcsodálsz az új Adidas bolt ismeretlen bolygóról származó kirakatát. Eszel egy méregdrága hamburgert a nemrég megnyílt McDonald'sban, és rettenetesen nagyviláginak tűnsz. Az utolsó falatot lenyelve végül elszégyelled magad, nem erre kaptad a pénzt. Elindulsz a Hősök tere felé. Ezek után csak múzeumokba jársz, esténként a néni zongorájátékát hallgatod. Ráncos bőre megremeg lógó felkarján. A hosszú ujjai alól kipergő argentin tangó füstös kocsmát idéz. Nem érted, hogy miért nem hallottál eddig még ilyet. Az idős nő rád kacsint ibolyakék szemével, eljátssza Sosztakovics három táncából az egyiket, majd visszatér a bécsi keringők eleganciájához. Zenés világutazás.

Évtizedekkel később már nem okoz gondot, hogy megtaláld az utat az azóta is idegen fővárosban, de a nagy M betű láttán, mint mindig, összeszorul a gyomrod. Inkább nem ülsz le a ragadós műbőr ülésre, állva nézed az ablakok mögött futó falak moziját a fáradt arcok tükrében. Azóta is emlékszel apád szavaira, a hármáról a kettesre. Riadtan keringesz a siető nagyvárosiak sodrásában, se a fények, se az új fémes csillogás nem segít, hogy el tudd feledni, a föld alatt vagy beásva egy örökké ismeretlen világba. A befutó járat csikorgása kútban, láncon lógó vödör, mélybe ránt.

A Keletinél kiszállhatsz. A vonatod még a táblán sincs. Elindulsz, hogy keress egy csendesebb sarkot. Beállsz a morzsákért hadakozó galambok mellé. Az üvegtetőn besütő nap csíkokkal keresztezi a gurulós bőröndök nyomát. A

hangosbemondó dallamát átszövő zongoraszó egy ideig fel se tűnik, elfoglal a rohanó arcok váltakozása. Az egyik csarnokban bukkansz rá. A ráncos bőrt takaró, fekete kesztyű alól kipergeő valcer végighullámszik a falakon. Az idős nő könnyed eleganciával játszik, szünetet se tart, következő darabba kezd. Tekintete a kopott billentyűkbe kapaszkodik, feje kicsit remeg. Nem mozdulsz. Körülötted sokasodik a hallgatóság, egy anya két gyerekkel, csomagokkal melléd áll, arrébb fiatal srácok ácsorognak, az egyik mobilt vesz elő, vaku villan, egy szakállas férfi a barátnőjével táncolni kezd. Aztán már csak te állsz ott. A sminkedet elmáztatad. A vonatod elment, pedig messzire indultál.

Úgy döntesz, hogy mégse adod el a Liza nénitől megörökölt lakást. Adsz egy esélyt ennek a városnak.

Identity 1

Szilágyi Ferenc Hubart
Magyar Kálvária

*Tenyérnyi kontinens morzsányi népe,
ki tudja merre hord a sors szele?!
Hová sodor ma? Szent kegyek ölébe,
avagy talán a pusztulás fele?*

*Ha téli éjeken került az álom,
a gond miatt – vajon mi volt s miért? –,
a bú okát reméltem, megtalálom,
de fel nem oldozott, mi itt kísért:*

*Riaszt a kűrt, Lehel vezér szaruja,
kezet szorít ma végre Vajk, Vazul?
Csatára fel, magyar! – zokogva fújja,
ha ellenünk a bosszú lángja gyúl!*

*Később tatárra hív, zshivány törökre,
kiűzni azt, ki otthonunkra tör,
s a hit szaván lesújt Hunyadnak ökle,
megáldja mind, akit pogány gyötör.*

*E hont a vén Nyugat bajára hagyja:
hát védje meg magát és másokat,
s ha sírba hullna Ázsiának fattya,
ugyan, ki bánja, nem nagy áldozat!*

*Az Óperenciák királyi sarja
kiűzi bár a fránya hódítót,
de gyámnak rögtön önmagát akarja,
rebelliseknek ácsol új bitót.*

*Elérkezett az áldott földi béke,
kuruc labanccal új frigyét kötött,
hitünk szerint a szenvedésnek vége,
veszély nem éri már e szent röögöt.*

*De jött a kétfejű sasos pecséttel
a nagy parancs, új harcba menni kell,
s a vesztesekre sújt a számbavétel,
a stempli fáj: hazája vérzik el...*

*Bitang határa nyolc gerezdbe oszt ma –
amíg a vak tyúk is talált szemet –,
apáink birtokát orozva, fosztva,
szemünkbe csalfa nagyvilág nevet.*

*Ki tudja, merre hord a sors szele,
tenyérnyi kontinens morzsányi népe?!
Ha gátat szabsz a pusztulás fele,
a szent kegyek ölére vár a béke!*

Fél(sz)-szonett

*Ne nézz reám, mert érzem én, hogy végem,
e szalmatest azonnal lángra gyúl;
elégek itt a szép szemed tűzében,
s a hamvam, ó, az út porába hull.*

*De semmi vész, a mennybe száll a füstje,
e tiszta lélek hófehér ezüstje,
s a csillogása téged ejt rabul!*

Trianon

*A lárma elcsitul, s haláli csend lesz,
amit megírt a sors, beteljesül.
Az ég le nem szakad, világi rend ez,
a lelkeken ma cédebéke ül.*

*A koncra hajt, ki egykor összenézett,
s a cinkos félmosollyal konstatál,
hazánkra, mint tiló lesújt a végzet,
zsarát ropog, s körötte áll a bál...*

Mi hát a vers?

*Papírra rótt, rövidre tört sorok
között szemem kutatva kóborog,
akár a szél az őszi kerteken –
hitem ma még csodákat rejt nekem!*

*De elmaradt a várva várt csoda,
nem is tudom, mi vinne még oda...
Ha összefogna stílus, értelem,
a kint feloldaná e két elem.*

*Szokatlan líra: furcsa szóhalom,
e bő halandzsa sok, sok oldalon.
A módi oly merész, – ha vakmerő,
erőlködése nem lehet nyerő!*

*Modernkedő talány e forma, show,
de fel se fogja azt az olvasó.
S az értelem hiába vív tusát,
ha nem zenéli szíved ritmusát.*

*Csalóka dobbanása csínybe vitt,
s keresve sem találni rímeit.
Mi hát a vers? A pusztuló világ,
a hervadás virága, téli ág,*

*amely gyümölcsöt ím, ma nem terem,
– „de így a sikk”! Csalétek ez, verem!
Avagy szerény, üvegbe zárt remény
relikviája itt e költemény,*

*amit megölt az ész, a vad cián,
de még mereng a holt esszencián...
Ilyen silány a lét ma nem lehet!
A szép igénye rég kiszenvedett.*

*A tespedés sarába fúlt a múlt,
s a nagyvilág belőle nem tanult.
Hogy ez megújulás? Alig hiszem,
de tőle ég naponta íriszem.*

*Kezem, ma tollra kap, s papírt ragad –
ha nem találsz csodát, csinálj magad!
Az ihlet így ered, már szinte forr
a tinta, mint a vér, ha sorra sor
fut ott a szűzfehér papírlapon,
s a ritka perc varázslatába von.*

*Mi hát a vers? Ha lelki fénykörön
fakad, talán valódi kény, öröm,
amíg a pulzusodra szól dalod,
s az óhajod fohászba foglalod.
Az Isten is meghallja fent neszét,
ha itt a vers igaz lélekbeszéd.*

Identity 3

Derzsy-Ben Ond

Bizánc

A szőke, ónszürke ábrázatú férfi a rafiázó traktor pótsúlya és első vég-lehajtása között térdepelt, úgy tűnt, csontjai felpuhultak, mintha nem is túl rég ereje életével együtt elszállt volna, a környezet még nem vetette ki létezésének nyomát, ám kifürkészhetetlen ok miatt, meg-megmoccanó feje elárulta, hogy eszméleténél van. Jobb karját vállig roncsolta a forgódob, a sebész, akinek a két mentős átengedte a terepet, készült, hogy szikével elvágja azt a néhány izomcsíkot, ami a szerkezethez kötötte. Csontpéppel keveredett fekete vér apró zsebekként rétegeződött a karcos fémen. A Madárember érkezett elsőnek a balesethez, megitta a gépkezelőt, amíg még tisztának látta a szemét, közben mesélt a vágyról, hogy működhetnének a szélmalmok, őrlők hoznák a gabonát, ahogy a régi időkben, és végre, akinek ez a vágya, „forgolódhatna a lisztporos emberek tömegében”. Tolmácsolta a látványt is, amit a férfi nem láthatott: zavartalan ég legelőjébe bele-belekapdostak a felcsepesztelt, szélöblögette ruhák.

Amikor odébb kerekedett, a tó hullámpendelyén már a fény villódzó pengéje volt a paszomány. Vízcsücsök mint óriás szerkezet fogaskerekei járták a kanyarulatot, az öböl előtt kimúlt mozgásuk, fénypikkelyeikbe fűz árnya kaszált. Leszállt a járgányáról, kiterjesztette tollingét, kakasfarkát illegette, figyelte, ahogy a habos víz sisteregve elkeni a nyomát. A csend húrja, ami

a fülében pendült, mint a felajzott íj, a súlya összéb szorította bordakosarát. Nehéz lett lélegzete.

A következő öbölben a hullám felkavart iszapot lötytyintett a partra, szísegett, ahol átcsapott néhány akadón. Az avar alján szélről felrettent pernye rászitált a zsugorodott fűre. Két hét óta tartó hőségben karcosodott a por, megállapította, hogy üvegzenésű lett a határ. Beton égetőbe öntött gyom nyár óta félakkorára gunnyadt. Gabonában kötekedő szél elkóválygott, száraz horpadásokon csukladozott. Távoli visszhang zihált, feltornázott motorbögés ráacsargott. Műszakvégi üzemi láрма elhalón tipegett.

Ahol az erdő csápjai értek a szőlőtáblák négyzeteihez, gázló sekélylett. A Madárember átlépdelt rajta, és a szilvafasor árnyékában az Ashton-kalapos bandukolóhoz csatlakozott.

– Itt is vagyok.

– Késett. Tudja, hogy annakidején milyen feltételekkel vállaltam.

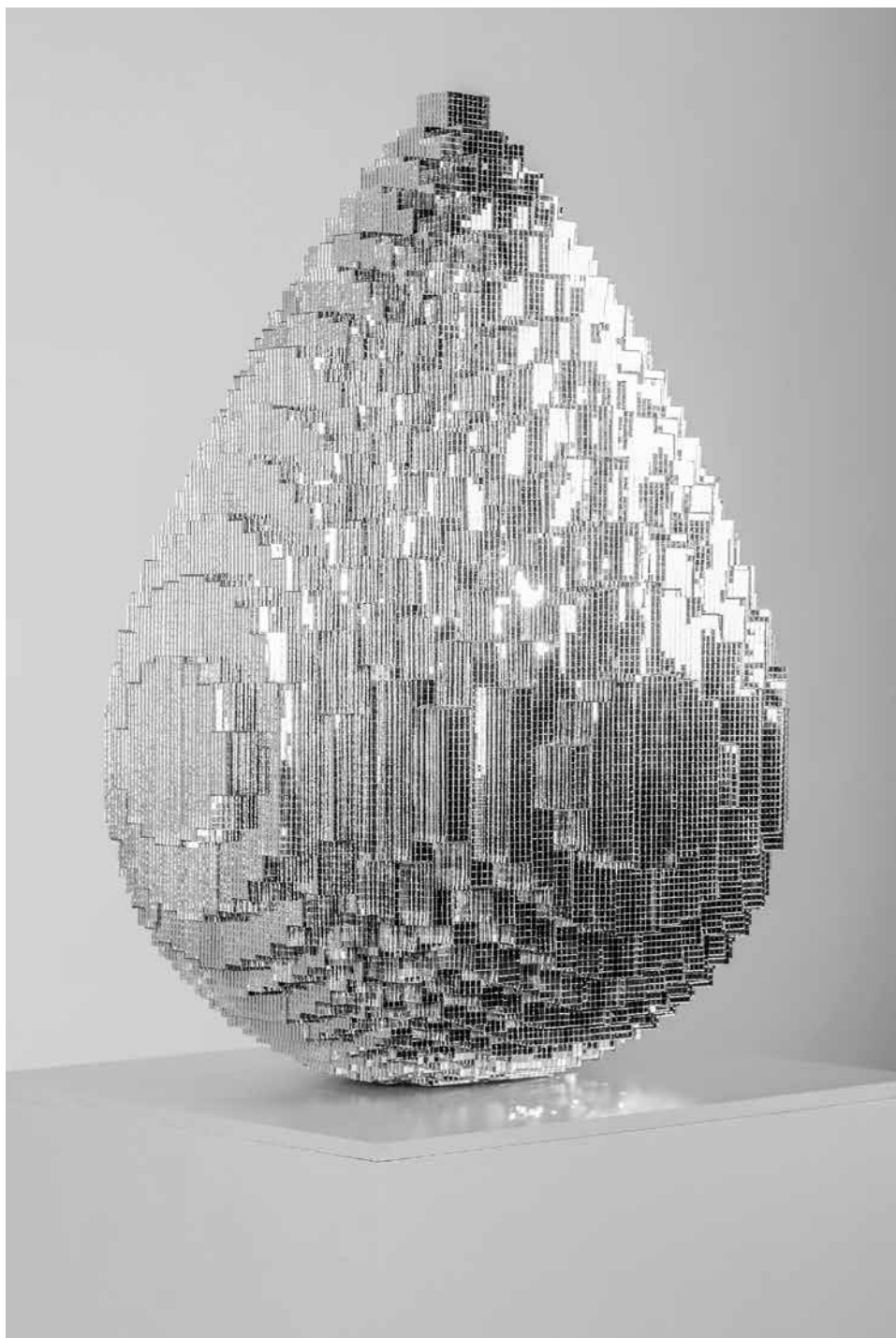
– Mentségem van. Üldögélő Úr beszédes kedvében volt. Megtudtam, hogy az utolsó munkahelyén barista volt. Nem gondoltam, hogy emberekkel foglalkozott. Nem rá vall. Mintha csak egész életében a világ múlásán merengett volna. Úgy képzelem, hogy amikor letelik az ideje, behúzza a függönyt, lehever az ágyára, és agyó!, nyugodtan várja, hogy az a pár perc, ami még hátravan, leperegjen az életéből. Azt kérdezte: „Az írek miért beszélnek

anglicsányul?” „Mert ott ez a nyelv dívik”, mondtam. „Jó hülyék lehetnek”, felelte. Nem tért napirendre felette. Továbbra is azt hajtogatta, hogy egy országban, ahol nem anglicsányok élnek, miért povedálnak anglicsányul?

Olga Lajos, amikor négy éve elérte a nyugdíjkort, nem gondolkozott, hogy a Pszichológiai Tanszéken, ahol megváltozott tudatállapotokról adott elő hallgatóinak, még egy kurzust vállaljon. Belefáradt magyarázataiba. Jó évtizede nem történt jelentős felfedezés értekezései témáiban, motiváció és szellemére ható megújulás nélkül pedig értelmét vesztette, hogy katedrán szónokoljon. Egyre kedvesegettebben állt a diákok elé, kollégáit pózosabbá tett a rutin, ő épp a maníroktól irtózott a leginkább. Kapuján meghagyta a „Klinikai szakpszichológus, adjunktus” táblát, de már a magánpraxist is feladta, rendelésekor sem tudott energiával töltekezni, az emlékek, amelyek befogadására több mint egy emberöltőt szánt, ugyanazon az életmodell köré fonódtak. A lánya féltette a bezárkózástól, biztatta, hogy ne mondjon le teljesen a gyógyításról, legalább heti négy-öt órát áldozzon mások problémáira.

Egyik kurátor hívta fel figyelmét Gyűszű Gyulára. A hajlott, bicegő hajléktalant semmiféle riogatással nem lehetett rávenni, hogy elkotródjon, madárjelmezben flangált az utcákon; amúgy teljesen ártalmatlan, fűzte mondandójához az alapítványi tag, és kérte, hogy vállalja el a kezelését. Önkormányzat állná a ceket, bár szokásosnál jóval alacsonyabb díjazást tudnak csak kiszámlázni. A Madárember vezetékes víz nélküli kalyibához is jutott, amit temetőben kidobott cserepes növényekkel ültetett

körül. Hamarosan székeket farigcsált, lebegő alakokat ábrázoló domborművek kerültek ki a keze alól, mindegyikük ujjából név formálódott. A legtöbb ülőke rétegelt háncsból készült, azonban némelyikre görögkereszt-mintás selyemszövethuzat került, abba vegyített aranszálból újabb név szövődött. Olga ismerte Gyűszűt, látta már szaladgálni a téren. Könnyen nemet mondhatott volna a felkérésre, viszont a megkeresés elfojtott vágyát lobbantotta lánggra: esettanulmányt még sosem publikált, Gyűszű életútjának lejegyzése méltó lezárása lehetne tanszéken eltöltött éveinek. Korábban már dédelgetett hasonló tervet. Megbetegedő munkatársa helyett kezdett foglalkozni egy dadogókból álló csoporttal, azt remélte, sorsuk feltáráásával megalapozhatja hírnevét. Hallott Ringa Zuádról, aki majdnem forradalmat indított el gyújtó beszédével. Ringát a Diogenész Beszélő Kör vezetője kísérte egy dadogókból álló gimnáziumi osztályba, hogy megossza velük megszabadulásának történetét. „Jogotokban áll nem megszólalni”, szilajlott. „A némaság becsülni való tulajdonság. A dadogás áldás.” Elment az esze?, hüledezett Olga, amikor értesült eretnek szavairól. Miféle féleszű állítana ilyet? Aztán minden másképp alakult, mint amire számított, képtelen volt feloldani a tagok között feszülő ellentéteket, végül csalódottan engedte át a feladatot egy gyakorlott terapeutának. A legtöbbjük nem szerzett diplomát, idegen országban él, alantas munkákkal beérve tengődnek, magányosak, természetesen, közülük a legvisszahúzódebb fiú ugyanúgy dadog, de valahogy túlrendült rajta. Hogy lehetséges? Vajon nőtt utálata az emberek iránt, vagy a

Narcissus 1

szeretete lett nagyobb? Az egyikük összejött azzal a lánnyal, aki elképesztő ravaszsággal leplezte beszédhibáját.

Gyűszű viszontagságainak dokumentálásával bepótolhatja, amit a sors megtagadott tőle. Ferenczi *Egy kakasimádó fiú pszichoanalitikai vizsgálata* inspirálta, jóllehet visszaköszönnek benne a pszichoanalízis toposzai – elfojtást, kasztrációs fenyegetést, indulatáttételt, az apa iránt érzett dühöt, ösztönét, az ősökhez való ambivalens kötődést idéz meg írójuk. Kezdetben sok feljegyzést készített, de amikor felismerte, hogy Gyűszű beszámolói jobbára kitalációk, a családjáról pedig, bárhogy igyekezett, semmit sem tudott meg, fárasztani kezdték az ülések. Ha friss végzősként újrakezdhetné, nem bűvárolna annyit a szülő-gyerek kapcsolatban, a kora gyermekkor lenyomatait sem tenné személyiségfejlődés pillérévé. Egy ideje abban hisz, hogy a korábbi életek tettei, gondolatai a születésláncolat egyes pontjain karmaként meghozzák gyümölcsüket. Ha kifejtené, sutba dobhatná mindazt, amit szakterületén felépített. A terápiát nyár óta a szabadban tartja, összekötheti sétaival, így gyorsabban előkészíti, hogy végleg megváljanak egymástól.

A tér köldökén görbedő Dárdavetőtől letértek a temetőkerítés téglagyűrűjéhez. Keskeny szablyaforma út metszett az erdőszegély cakkjába, a séd zagyva habkontyával megfővegelte a töreket. Zölden olajló ég a lombokon túl szalagosan horgadt, magára vette az árter mintázatát. A dudorodó dombot úgy keretezte fény, mint szűk állás a ló tomporát. Árvatag pince bújt a süpedésben, odarittyentett bádogbúb a sarkán nyeklett. Patakmeder fölé hajlított kóka híd sáros szivárgásra rotytant.

A Madárember macskabajusszal piszkálta a fogát, fogselyemként is használta. Ahányszor felszökkent, nyisszant a cipője sarka. Olgán csüggedés vett erőt, képtelenség, hogy egy órán keresztül elviselje a figura locsogását. Otthon Winand Gábor gödöllői Királyi Váróban tartott előadóestjének hallgatását szakította meg, azóta mind erősebben az odahagyott zongorakíséretes bop fantáziákra vágyott. Legutóbb azért utazta át a fél kontinenst, hogy Al Jarreau-t láthassa színpadon.

A Madárember elemekből összerótt lapos faépületre bökött, amely úgy hatott a hegyes födémű nyaralók sorában, akár egy kicsorbult fűrészfog.

– Lep Dózsa régen itt tanyázott – taglalta. – Ez volt a faterja faterasza. Ma Gyorsgyalogló klub, azt hiszem. Néha homokból várat építtek a sarkában. „Nem visszataszító, amit ürít a ló”, szövegelt Dózsa. Illusztrálta is ez a kópé, mert felmarkolt az útról egy egész friss gombócot. Minek megfogni? – tudakoltam. „Az emlékek miatt”, közölte, aztán szemléltette a világ legrendább evésmódjait, amiket baktatva is elkövethetnek: csöves kukorica rágcslását és fagyinyalást tölcserből. – Olga kurtán elköszönt.

A következő héten a Madárember, miközben a találkozójukra karikázott, tandemet hajtó fiatal pártól elkunyerálta a kormányra erősített „Friss házások” feliratot. Zizegő vadrozs szálakon habókos fuvallat roptá. A szél a házak közül tolult, útjába állt bodzabokron karimátlan kalap csökönyödött. Rozsdafarkú a nádtetőn ugrált, felvert rovarokat kapdosta; egy elszabadult lécseregely. A Madárember simítózáras tasakban kétrét hajtott bugyit hozott.

– Nappalijában láttam a CD-gyűjteményét, gondoltam, örül az ajándéknak. 1983-ban Tom Jones lábaihoz hajították a framinghami Chateau de Ville vacsoraszínházban, legalábbis a bilétáján ez olvasható. Már tizenkét év telt el, hogy slágerlistán szerepelt volna, folyamatosan hanyatlott a karrierje. De a nők továbbra is imádták, szokásba jött, hogy fellépéseire bugyit hozzanak. Nyilván ez is vadonatúj, erre az alkalomra vásárolták. A takarító szedte össze, s mivel Tom nem vele itatta fel a homlokát, mármint nem a söprögetővel, nem is került sokba. Tessék.

– Vigye el, nincs rá szükségem.

– Nem szereti Tom Jonest? Én is csak a Mr. Jones albumát kedvelem.

– Csak vigye el.

– Pont a lánya mérete. Csak mondom.

Olga háromszor nősült és vált el, egyetlen gyereke az első házasságában született, jó ötletnek tűnt, hogy keresztnévnek vezetéknévét adják, amivel, Olga ezt feltételezi, lányuk mai napig nem békült. A két fiút a második felesége hozta, sosem került közel hozzájuk, tíz éve egyiket sem látta, bár alighanem tavaly a kisebbikkel futott össze a taxiállomásnál, épp a kocsi-sorok közt furakodva tért ki előle. A lánya hamar önállósodott, úgy tűnt, bonyodalmak nélküli lesz élete, azonban időről időre váratlan érzelmi zűr mindig kitérítette. Két éve vele lakik, holott harminchat éves, egy hosszú viszonyból menekült hozzá, azóta képtelen kitörni letargiájából. Olga azt hitte, idővel megoldódik a nyelve, képessé válik érzéseiről beszélni, csak hogy újabb hullámvölgy követi a korábbi, visszatér a depressziója, vannak jó és rossz periódusai, utóbbi a több, nyil-

vánvalóan küzd a lehangoltság ellen, a konyhában pepecsel, aztán csak turkál az ételben. „Turkál az életben”, szűrte le az apa magának. Tucatnyi mesekönyvet adták ki, de gyanítja, hogy mióta nála él, semmit sem írt, napokra begubózik, Olga elképzei, hogy csomó fura alakkal csetel, s már nem biztos benne, hogy ne tudnák ártó szándékkal lépre csalni. Felolvasóestekre hívják, ösztöndíjakból még nem fogyott ki; kibökte, hogy terjedelmes fantasyt ír, változatosság annyi mese után. Amikor a Madárember egyik ajándékba hozott székkreációját Olga visszautasította, a lánya a védelmébe vette.

„El kellett volna fogadnod, apa.”

„Szó sem lehet róla! Betegtől az óradíjon kívül nem fogadunk el semmit.”

„Akkor nem páciensek, apa?”

„Ott egye meg a fene!”

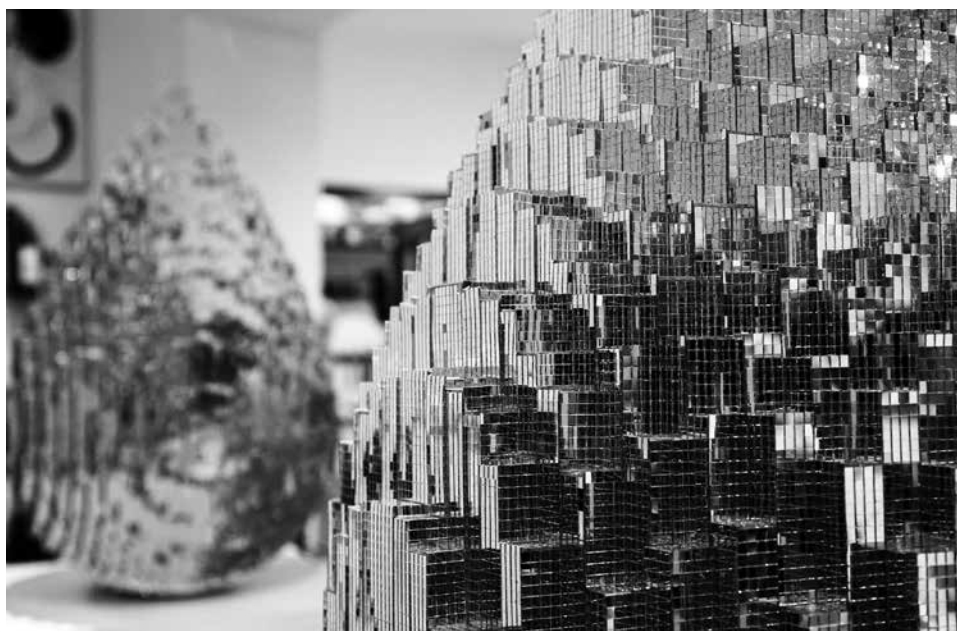
Miután tanulmánya újabb fél oldalával végez, szkájpon lediktálja a lányának, aki laptopján átfogalmazza, és másnap kinyomtatva elérakja a javított szöveget. Néha kikerekít egy mondatot, újabbakat is beír, máskor Gyűszű képzelgéseivel kitágított bekezdéseket javasol. Olga ellenvetés nélkül elfogadja a változtatásokat, bővítésekre tett ajánlások már szkeptikussá teszik, végül beadja a derekát, terjedelmesebb változatot körmöl. A lánya leleményszen fogalmaz, még ha a meséin nem is látszik, irodalmi dolgozataira jelesnél a gimnáziumban sem kapott rosszabbat. Olga frappáns lezárást szeretne, a konklúzió magában foglalná, hogy a terápia hatására Gyűszű élete rendeződött, felhagyott képzelgésével, többé nem élősködik, hanem őt szipolyozzák, kétkezi munkát végez, színes élete kiszürkült, boldogtalanul sodródik a vég felé. Heuréka!

Amikor Gyűszű ellenállt a hipnózisnak, Olga a szabad asszociáció módszerét alkalmazta. Azokban a hónapokban összegyűlt jegyzeteiből bogarászott a lánya, bepírosozta azt a részt, amikor Gyűszű Szabó Hajnalkát emlegette: a 21 évvel korábban (1999-ben) Nemesgulács és Káptalan-tóti között emelt keresztjére szállt papagáj sokáig elgyönyörködtette. Olga Olga bejelölte a székekre vésett nevek kommentálásait, majd elutazott, s amikor három nap múlva megjelent, mindentudó ábrázattal számolt be felfedezéseiről. Szerinte Gyűszű felbukkant Márianosztra börtöntemetőjében, megfordult Gyöngyös hányaveti szegényparcellájánál, végigjárta Bakonybél apácásírait. „A székek az egykor élt személyek megtestesítői”, boncolgatta. „Velük osztja meg gondolatait, nehéz sorsukkal azonosul, talán mert azt hiszi, azok megérténék.” Apját nem hozta lázba eszmefuttatása. „A halottakat képzeletével megragadta”, világított rá, „és kreált hozzájuk egy történetet”. Amikor sétálni indult, eldöntötte, hogy a miértekre az írásában megadja a választ.

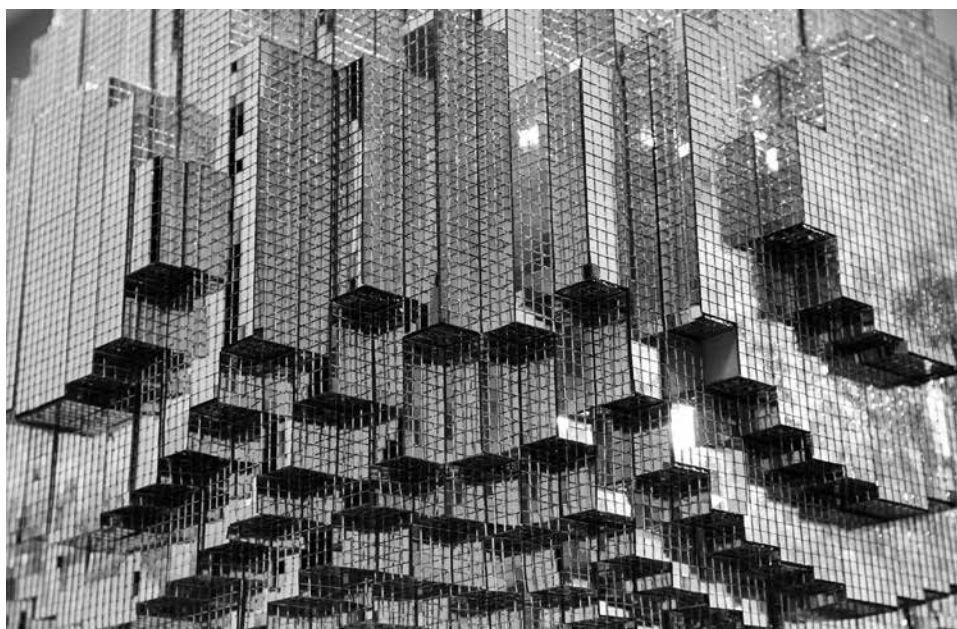
A Madáremberrel legutóbb kavicsal díszített lépőköveken járt. Plüssoroszlánt cipelt a hóna alatt, acélkarikás pápaszem nyergelte a játék orrát, hátán felfeslett a hímzés: Nézd az alvó oroszlánt. Milyen könnyű és elegáns. Dominikai dobos játszott, olyan bő ingben, mint egy ejtőernyő.

Az öregember, mióta megállt előtte, képtelen abbahagyni a harákolást. A pad, ahonnan a Madárember elszökölt, sirályűrülékkel telt: fehér festékfejek két hosszanti repedés kottavonalán. Otthon Olga utánozta. „De miért nem farigcsálsz a boltoknak is székeket?”, faggattam. Megbillent, karját megtöretve felfelé szúrta a könyökét, a Madárember hangján: „Ezekkel a szárnyakkal?” Évek óta először látta a lányát nevetni.

Két nappal később a Madárember ajtaja elé sorakoztatta székeit. Mögötte a dülledt, kettéporciózott hegy, akár háttal leborult faros asszony, kankalinos mezőcsík a rokolyája, hantos erdő-sáv a csizmaszára. Első sorba állította kedvenceit, Üldögélő Urat, Tintát, a Kócoslányt, mellettük Pelcz Borbála, Szabó Hajnalka, Glemm, Henye Visi, Oble Jámbor, Lep Dózsa. Egészen meghajolt, biccentett minden egyes székeknek, szemöldökéhez érintve az ujját hegyezte a fülét, hall-e beszédet, majd a faragványait, egy kivételével, felhalmozta a szobája felében. A bejáratnál maradt széket másnap biciklin szállította az adjunktus házához, kívülről figyelte a virágait locsoló öreget. Amint Olga ránézett, felkapaszkodott az ülőkére, s lebbentett a karjával. Olga feléje spriccelt, lánya az emeletről vízipisztolyból lőtt, a labdarózsát sem találta, s amikor becsapódott az ablak, Olga szentségtelven kilépett elázott cipőjéből.

Narcissus 2

Narcissus 3

Csávossy György István

Tavaszi-triptychon

szerелеmpor

*ma tavaszzillatot sodor újra a szél
vén csavargóként szedi rongyait a tél
ábrándot lélegzem míg lehunyom szemem
szélhordta szerelem nyitott tenyeremen*

az illúzió halála

*Időrabló illúzió
meghasznált reflexió
lesi Hádész perverz vággyal
számolva leszámolással
te meg bódultattól kábán
mint kit megnyergelt a sátán
de ránézvén a keresztre
exorcio lett a veszte
eszmélsz lassan mint a részeg
kit a kocsmából príbékek
téli fagyba kivetettek
leköpdöstek kinevettek
s tántorogva repedt szájjal
átkozódsz mint a szajhákkal
szemfényvesztő kókler ábránd
öntesz a hátára kátrányt
zuhan mint az égő fáklya
a hömpölygő Evrotászba
lehajítod Tajgetoszról
legmeredekebb hegyfokról
sötét szurdok mély torkába
málljon szét a koponyája
s mire megalvad a vére
máris feltűnik testvére*

reggeli fény

*mert kérdezed: persze hogy jól vagyok
mosollyal kelek s tárok ablakot
barázdált arc zuhogó fényt fogad
hadd lám a mai ajándékodat*

Győrfi András: A bogaras

Bölöni Domokos

A rajoni siker titka

Volt egyszer egy kis zsákfalu az erdélyi nagy tündérvölgy egyik zugában. A huszadik század közepén még számosan lakták, nem jártak más hazába, csak a vásárokra, hetipiacokra. Az asszonyok összefogtak, és hárman-négyen csatlakoztak egy-egy lovasgazdához, aki tulipánosra festett kijáró szekeren rendszerint kisborjat vagy savón hízott malacokat vitt eladni a közeli kisvárosokba. Az egyikben a szerda, a másikban a csütörtök volt a piaci nap. Odafele gyalog tették meg az utat a menyecskék, rövidítő utakon, ösvényeken, de szépen varrott csíkos átalvetőiket a piacra szánt áruval, tojással, puliszkaliszttel, szalonnával, kolbásszal, oldalassal, nyáron sajttal, ordával, paradicsommal, paprikával, mivel: a szekér s a lovak terhére bízták, csupán a lovasgazda felesége vagy komaasszonya maradt az ülésen, hogy vigyázza a portékát.

Ennek a falunak akkor még nem sokat ártott a kommunista módi, mert a dimbek-dombok, süldőhegyek karéjában kuksoló katlan nem bizonyult alkalmasnak a szovjet típusú mezőgazdaság művelésére, s az elején nem is bántották a jól szervezett, rendtartó közösséget. Nem okozott gondot az egymást váltó propagandistáknak, hogy rajoni vetélkedőkre mozgósítsák a helyi tánccsoportot. Hiszen mozognak azok eleget maguktól is. A táncrendet sem piszkálták a szervezők, csak azt kötötték ki, hogy a szókimondóbb

kurjongatásokat mellőzze a repertoár; ez nem okozott zavart, mert a tanító úr, akit a verseny idejére tanító elvtársnak kellett szólítani, gyorsan új rigmusokat komponált, amelyek a nemiséggel némileg távolabbi rokonságot mutatnak.

Ruházat, öltözködés tekintetében természetes módon, élő hagyományaik szerint nyilvánultak meg. Ezúttal nem szekéren utaztak, hanem hosszú tehergépkocsi jött értük a rajoni központból, melynek ráterét csakhamar megtöltötte a szurkolókkal, vagyis udvarlókkal dúsitott társaság. Valóságos kéjutazásnak tűnt a kanyargós, hepehupás zötyögés, miközben a dal csak mozzanatokra halkult el itt-ott, míg a zenészek s a fiatalok meg-meghúzták a fonott korsót, cupogtatva kószolgatták a még ki nem forrott, karcos bort. Na de a nép olyan szívós szervezettél élt át sokkal nagyobb megpróbáltatásokat, hogy senkinek sem csapta el a gyomrát a forradalmi nedű.

A tanító, alacsony, bajuszos legényember, harmincvalahány éves lehet. Nagyon izgul, azt reméli: ha megnyerik a versenyt, az iskola s a falu kap egy-egy igazi futball-labdát. Nagyon kedvelik a labdarúgást, de minden meccsen szégyenszemre meg kell szakítani a játékot, míg a futballbelsőn újabb foltot ragasztanak az éppen ismét eresztő lyukra... Aztán pedig biciklipumpával ismét és ismét felfújják, s avval legalább egy-egy félórára ismét használhatóvá teszik a labdát. Tehát nem akármilyen

a tétje a rajoni szereplésnek, mindenki tudja.

Portól s jókedvtől ragyogó arccal érkeznek a kisváros kultúrházába. Fogadó gazdaként a tanító úr egykori tanítóképzős kollégája, jelenleg magasabb polcon aktíváló ismerőse köszönti a fellépő csoportokat, ő már nem Pista, hanem inspektor elvtárs.

Persze azért tanítókul csendben tegeződnek. A csoport módfelett büszköl, hogy magiszterük ilyen protekciós fennforgóval barátkozik. Hiszen ez az „istenpor” éppen a főszervező, suttogják egymás közt. A táncosokkal udvarlók, szeretők is érkeztek, ők nem jutnak ülőhelyhez, kissé távolabbról segítik, nemcsak tapssal, énekükkel is, a dalos-táncos versenyzőket.

Kell az a futball-labda, de nagyon. Na, s hátha megtoldják egy bírói sippal, mert abból is csak egy van, igaz, csinos bádogosmunka, rozsdamentes pléhből.

– Aztán viselkedni, emberek! – adja ki a parancsot a tanító (nem úr, nem elvtárs, mert arra nehezen áll rá a szájuk, hanem) bácsi. – Ott ül a legelső sor közepén a tartományi kiküldött, Izérescu elvtárs, ügyeljenek, mit beszélnek, magyarul is tud... valamenynyire...

Hát mű aztán tudjuk tartani a szánkat, fogadkoznak. Még megérdeklődi a tanító bácsi, hogy a tartalék nagykursó dugója a helyén vagy-e.

Ott van, nincs hezza babrálva.

– Na, lányok, asszonyok. Legyenek ügyesek, mintha csak otthon, a mulatságba. Ne kéresse magát senki, perdüljön s forduljon az egész világ!...

Buzdításnak nem is kell ennél több. Kicsit megbántódnak, mikor a műsorvezető nem a kicsiny falujuk nevét konferálja be, hanem a községközpon-

tét, de üsse kő, kicsire nem adunk. Ha Varjasháza, hát maradjon Varjasháza. Pedig csúf név, s fekete is, mint a fene.

A zsúfolt teremben fel-felzúg a taps, a muszáj-varjasháziak éppen egy kreteincás lánycsapat és a harmonikára polkázó szász csoport után következnek.

Csutura Béla húzza a talp alá valót, olyan erőbedobással, ami gólt érne a füves pályán, ki is dülled mind a két szeme, s az ádámcsutkája úgy ugrál, mintha avval dirigálná a húrokat.

A gardont brummogató Csuri Sándar görbe vonójával passzentre csattogtat, bütykös ujjával hetykén picikátorozik, a szájával is buffogmuffog!

A kontorás, Kusla Matyi olyan beszélősen játszik, mintha balladát zokogna: Jajistenem, mi lesz velem? Devla-devla, tolvaj bella –, Nem elloptam, csak elcsórtam, Jajistenem, Jaj-jaj-jaj!

A zsűriben persze nem egyen s nem ketten feszítenek, messziről süt róluk, annyit értenek a néptánchoz, mint a Varga Minya számára a proletár internacionalizmushoz.

De az inspektor, a továresul Pista, akinek, lám, felvitte Marx Engels a dolgát, váltig kacsingat, ő inicializálja a tetszést, és megy is minden, mint a karikacsapás; a varjúházinak mondott csapat kivágja a rezet, zeng és zúg a vastaps, ismét és ismét. Olyan táncot nem látott a városka kultúrháza sem addig, de ejszen azóta se. A közönség az üveg- és téglagyár válogatott él munkásaiból és a műsorukat éppen befejezett vidékiekből áll, háromszor is visszatapsolja a „varjúháziakat”.

– Bis! Bis! Hogy volt! Hogy volt! Kiabálnak, dobogtatnak lelkesen.

Végül az instruktornak, Pista elvtársnak kell rendre intenie a népet. Elvtársak, több fegyelmet!, jelenti ki három nyelven, és a teremben olyan lesz a csend, hogy az is hallatszik, amint izgalmában a függöny mögött a tanító bácsi mély ihletéssel kortyol a nagykorsóból.

Kell is a kurázsi, mert népét a siker mámora nem engedi lejönni a színpadról. Újra- és újrakezdik a záró táncjeletet, míg nagy nehezen sikerül őket az oldalsó lépcsőkön az udvarra tushkolni.

– Na, emberek, most már csak a diplomára várunk – mondja a tanító úr, és int Presbiter Samunak, hogy csálja magához a nagykorsót. Avval ők ketten visszaosonnak a terembe. Pista inspektor is vág a szemével, megkeresik a kultúrigazgató irodáját, ott tálca és poharak is találhatók.

A tanító úr csak vár, csak vár, várja a dicséretet.

Szó nélkül koccintják el az első pohárt. Presbiter Samut visszaküldi a csapathoz, nehogy elszéledjen a nyáj. De Pista inspektor nem beszél.

A második s a harmadik pohár után sem.

A tanító már nem bírja tovább.

— Na, mit szólsz. Pista... Izé, inspektor elvtárs... Milyen volt a csoportom? Ugyé, elvisszük az első díjat, a versenyzászlóval?!

Pista elvtárs megissza a negyedik pohár bort is, megtörli bozontos, sztálinfazonú bajszát, aztán megfontoltan ennyit mond:

— Hallgass ide, Bandi. Szépek vagytok, jól táncoltok. Ti arattátok a legnagyobb sikert. Tolmácsolom a tartományi kiküldött, Izérescu elvtárs dicséretét.

És odanyújt egy diplomaszzerű izét, amelyiken az áll, hogy Mențiune. Dicséret...

– Ezt is köszönjük. Ha jól látom, a populári kossztümök miánn kapjuk. S hát a többi? Az első díjért mi jár? Azt mikor osztjátok?

– Azt nektek semmikor. Hallgass ide, Bandi. Üljetek vissza az autóra, s induljatok haza. Dicsérjétek egymást váltig. De amint csendesül a dicsőség, mondd meg a fehérnépeknek, hogy máskor, ha kimennek a faluból, hát –, húzzanak bugyigót...

Se gratuláció, se kézfogás, se diploma.

Visszamegy a zsűribe.

*

Sokáig nyelték a szégyent a varjúházinak mondott madárfalviak. Nem mertek színpadra lépni. Persze idővel a régi „divatot” elhagyták. A rendszerváltozás után feleledő műkedvelő mozgalommal aztán a fiatalja kimerészkedett a gyöngyvirágos tánctalálkozókra.

Szép sikerrel léptek fel itt is, amott is.

De a megyei lapban értékelés jelent meg, és abban ismét elfelejtették a madárfalviakat megemlíteni. A cikk szerzője nagyon sajnálatosnak nevezett valamit. Megütközéssel tölti el, írta, hogy a tapasztalatlan táncos leányocskáknak nem magyarázta meg senki, milyen az, ha a kisnadrágocskájukra nejlon harisnyanadrágot húznak, s alsószojnya nélkül derekukra penderítik a székelyszoknyát.

Persze ebben a kései fellobbanásban a hatás nem volt épp olyan fergeteges, mint annak idején a rajoni versenyen, de a legények így is vörösre tapsol-

ták tenyerüket. Az igazság kedvéért s a madárfalviak erkölcsének védelmében még csak annyit, hogy abban a faluban, ahol Bandi úr tanítóskodott, pendelyt hordtak ugyan, jó nagyot, de bugyit soha. És ezen nem ütközött meg senki, mert odahaza a

táncot nem színpadon ropták, hanem a csűr döngölt padlóján.

Ott pedig ritkán tekeredett valakinek a nyakába a pendelye, hogy kilátszók a micsodája.

Honnan tudhatták volna hát szegények, hogy a rajonnál mi a módi?

Background 1

Background 2

Molnár Zsolt

A poézis problematikája

Hová tűntek el?

*Betűik érrendszerén át elburjánoztak,
és felélték a formák fajgazdagságát,
felszippantva a jelentés velejét is.*

Környezetük

áttétes

lett rájuk,

áttétesek

lettek környezetükre.

Bekebelezték a belső világot,

és engedtek

a külső világ

gravitációjának.

*Fehérlyukakként viselkedtek a végelgyengülés határán,
de eszkalálták a felejtés nyugodt diszharmóniáját.*

*Szavak dzsungelhologramjában irritálták a kaméleont,
megcserélték az értelem elcsúszott pólusait.*

Dobolt bennük a megszelídíthetetlen falánkság.

A fogak gyomrukban is

rendeltetés-szerűen helyezkedtek el.

A rituálé önmaguk és áldozatuk

megtisztításának végbemenetele nélkül

mit sem ért volna.

*Ólomcsendbe öntött sikoltozások a részvétellel
ledöfött tájban.*

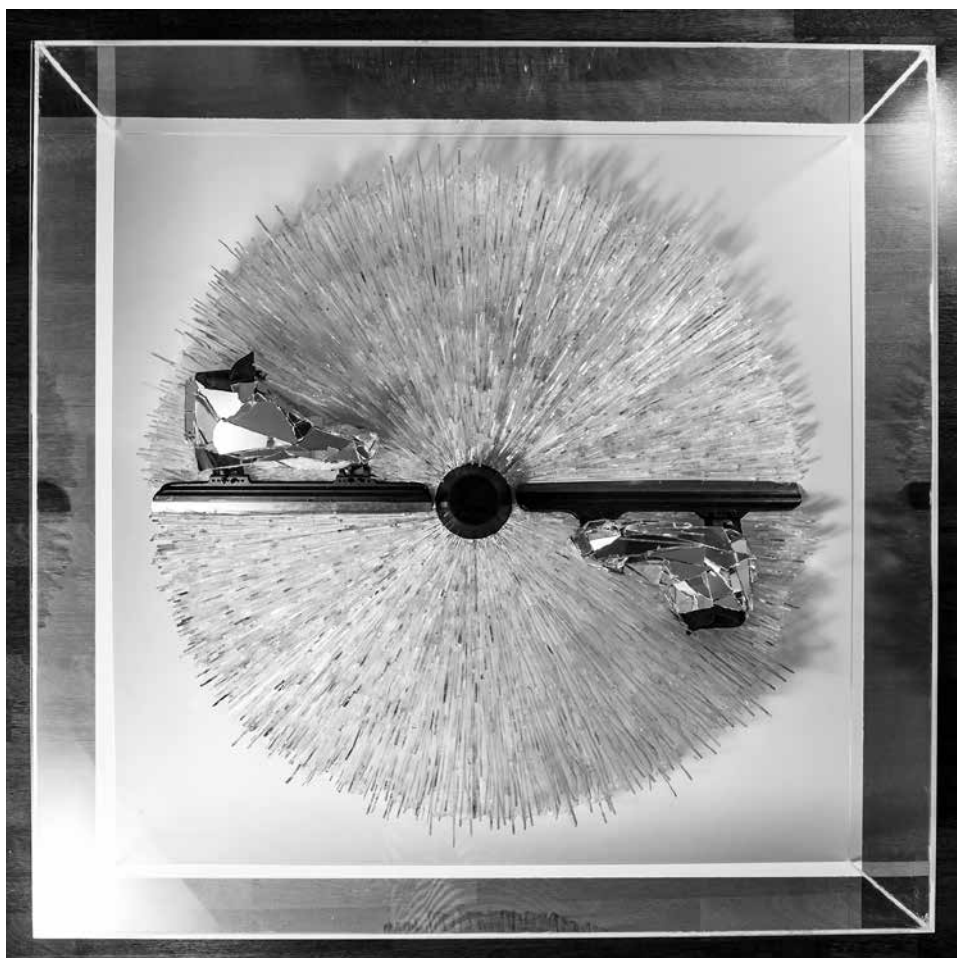
*Az átrévíült borzongásban láthatatlanná
kódolta őket a leukémia.*

*Szinte egytől egyig elfogyasztották egymást,
figyelmen kívül hagyva, ki honnan jött.*

*És mégis, maradt egy utolsó példány, akiben
ott lüktet mindegyiknek az élete, halála.*

*Egyedül
van
a lét-nemlét kitágított metszéspontján.*

Hogyan lehet tálalni a kannibálverset?!

Timerace 1

Ellentétes egyformaságok

*A mélypontnak katarzisa.
És ez a lázas, kifordított ég.
Tapasztalat feledése,
hol maradandó a törlődés.*

*A teljesség itt részleges.
Kényeztetés megkínzása.
Hiszen alpári, mi nemes lehet.
Távoli hallgatás befele kiáltva.*

*Csak a kontraszt egyoldalú,
mert megfordítva marad épp olyan.
De a változás amorf alakul,
miután az öröklét a pillanatból kibuggyan.*

Mire összeér

*Megfogadom magamnak, hogy
ezentúl
minden reggel egy perccel később ébredek
és
minden este egy perccel korábban alszom el.*

*Erre nem elég mentálisan és pszichikailag felkészülni, a fizikai
állapot megregulázása sem elhanyagolandó tényező.
Köröttem, ha mindenki jót akar nekem,
engedélyt ad, hogy kilépjek a mindennapi megszokott rutinból,
és átálljak egy másik téridő-rendszerbe.*

Redukálom napi aktivitásaim számát,
a fontosokból is kiszűrök néhány nem életbevágó tevékenységet,
és csak a legalapvetőbb szükségletek kielégítésére hagyok
előregyártott eszmélésmintákat.

Empátiámat automata üzemmódra állítom be,
ugyanis valamivel kénytelen vagyok jelezni,
hogy csekély százalékban még itt vagyok.

Megválasztom magam személyi tréneremnek,
és elvárom magamtól, hogy utasításaimat a legkisebb panasz vagy
ellenkezés nélkül végrehajtsam.

A cél szentesíti a szabályt,
és mindent alá kell rendelnem azért,
hogy átvészeljem ezt a súlyos megpróbáltatással teli kihívást.

Nincs másik út,
de ha veszni kell, a totális vereség
érzésével feladni az egészet nem szégyen,
csak muszáj.

Érzékszerveimet a valóság
csúcstechnológiájával felszerelt esztergapadján
élezem tökéletesre.

Ez lesz talán a veszttem, de
ha nem próbálom meg,
egész halálomban
bánni fogom.

Összepréselem hát,
húzva egyet-egyet
minden reggel
és
minden este,
egyre elviselhetetlenebbé téve,
nem kímélve magamat sem,
összeroncsolva ébrenlétem vasprésével,
ami csak és kizárólag nekem fáj,
de túl akarok végre lenni rajta.

*És amikor egy délután valamikor
összeér és egy egészet alkotva végtelenné válik alvásfázisom, lehet,
nem fog feléleszteni
kihűlt homlokomra hullva az az utolsó csepp sem,
ami
h
i
á
ny
o
d
-ból'
megmarad.*

Timerace 4

Timerace 5

Kocsis Csaba

Az új folyómeder ára

Karcagon öt vásárt tartottak egy évben. A júniusi volt a harmadik ebben az esztendőben. A hajnali derengésben lassan láthatóvá váltak a szélmalom nagy lapátjai. Sólyom János nem akart korán menni, de a daru még a szürkületben fellármázta a házat. „Ő tudja, mit látott” – gondolta, és ellátta a jószágokat. Nádudvaron híres darvászok élnek, de az ő fia is járja a rétet, hiszen a nagyapjával vigyázzák a nyáját kora tavasztól késő őszig. A darvak már alig költenek, mióta kevesebb a víz a határban. Mondta is a fia, mikor hazavitt két tojást:

– Becsülje meg, édesapám, mert lehet, hogy jövőre már nem találok fészket a morotván.

A kotló kiköltötte, de csak az egyik maradt meg. Jobb házőrző lett, mint a kutya, mert nem zargatta a tyúkokat. A fiainak pedig mindig összegyűjtötte az elhullott szép tollakat.

„Ők tudják, mit érnek!” – mosolygott magában, és a gyeplőszárral indulásra ösztökelte a lovait. Az ostort ritkán használta. Akkor is csak a legyeket űzte el a lovakról.

„Minden út véget ér egyszer” – gondolta –, még akkor is, ha nem sietteti. Nem bánja, ha nem adja el a két lovát meg a szekerét. Már nagy a nyüzsgés, a tülekedés a forgatagban. Az alkalmi vásárolók a földön árusítanak, nem futotta nekik sátorra. A földre terített ponyvára pakolták a portékájukat, úgy alkudoznak a vevőkkel. A mozgóárus

harsogva kínálja a rudakra húzott pereceit. A korcsmák körül zajlik az élet, két keresztbe tett bot körül járják a táncukat a legények a sikeres vásár után. Még mindig jobb így, mintha fegyvernek használnák. Aki verni akar, könnyen talál botra! Nincs két egyforma bot, mert mindegyik juhász önmagához méri. A letámasztott bot végén összekulcsolja a kezét, ráhelyezi az állát és úgy néz a távolba, mintha csak a tekintetét akarná pihentetni. A lacikonyhákból kiszökik a frissen sült húsok illata. A bográcsban racka rotyog, azt itt mindenki szereti. Az öregek úgysem ennének az „újfajta” birkából. Sólyom János szívesen megállna egy pillanatra, pedig jól bereggelizett és a tarisznijája is tömve van.

A vásári zenekar már próbál, elnyomja még a duda hangját is. A disznók rőfögnek, a tehenek bögnék. A kakasok kukorékolnak, a tyúkok és a jércék kárálnak, a libák gágognak, a rucák hápognak. Itt nincs lúd, csak liba, nincs réce, kacska, csak ruca. A kétlábúak közül azonban az emberek a leghangosabbak. Perlekednek, fogadkoznak, átkozódnak, hálálkodnak. Lovat alig látni, a java már reggel gazdát cserélt. Sólyom János lovai ott árválkodnak a sor végén, a szekér mellett. Ott, ahol senki se szeret árulni. Ott, ahol kevés érdeklődő fordul meg.

Egy alacsony, mokány kunnak mégis feltűnt a későn érkező:

– Fakószekér, kenderhám, mind a kettő rossz szerszám – veti oda köszönés helyett.

– Nem vasazat nélkül való az én szekerem, van ebben anyag! – ellenkezik az öreg. – Elég lenne két kocsira is.

– Gyalog nem jutok vele messze! – élcelődik a kis mokány, napbarnított ember, de látszott, mikor a lovakhoz ért, hogy tud velük bánni. – A két ló ráadás?

– Ha szüksége van rá, olcsón megszámítom!

Nagyon jó árat mondott. A mokány kun el se akarta hinni, de azért alkudni próbált.

– Ne fáradjon, nem muszájból adom. Csak a két szeme legyen rajtuk! Ne maradjon el az itatás, és ne verje őket, mert az sohasem vezet jóra.

– Ha ennyire félti őket, mért akarja eladni?

– Belefáradtam a munkába. Csak vigyen ki az állomásra!

– Azt hittem, vesz magának másikat!

– Kell a pénz a fiaimnak... Az egyik földre éhezik, de nem tudom, kitől örökölte. Minden felmenőm juhász volt. Erdélyből jöttek több mint kétszáz évvel ezelőtt.

– Akkor mit keres a bakon?

– Hároméves voltam, amikor meghalt nagyapám. Neki még volt lova, de erről már halvány emlékképem sincs. Nekünk nem volt lovunk, de mindig is szerettem volna. Mikor megházasodtam, úgy döntöttem, eljött az ideje, hogy megvalósítsam az álmom.

– Vett lovat?

– Nem azonnal. A ház végében tüsténkedtem, mikor megérkezett apám. „Mit csinálsz?” – kérdezte. „Jászlat” – mondtam neki úgy, hogy közben

folytattam a munkát. Nem szólt egy szót se. Beállt segíteni. Másnap hozott egy kis takarmányt, hogy legyen mit enni a jószágoknak. Ő a számárra esküdött, én meg a lóra. A nagyobbik fiamat maga mellé vette, alighogy elhagyta az elemít. Bolondult az öregért, én meg hagytam. Most is van szamaruk. Tudja, mit ordít?

– Tudom!

– Azt is, hogy miért?

– Ha elmeséli, megveszem a lovakat! Ha nem, akkor is!

– Valamikor Bakonszegnél – még a folyószabályozás előtt – eskü alatt vallotta egy parasztember, hogy látta folyni a Berettyót. Valóban ott volt a víz a legtisztább, oda jártak inni a lovak. Egyszer egy szamar is bemerészkedett a vízbe. Megborzongott, olyan hideg volt. Elordította magát, hogy: ÍÍÍÍ... Aztán hátranézett és meglátta, hogy mit cipel a lába közt. Ezen meg elámult, és azt mondta: ÁÁÁÁ... Nagyon jól érezte magát a vízben, és utána már csak ezt hajtogatta: IÁ, IÁ, IÁ...

– Nagy kópé maga, öreg! Csapjon a tenyerembe, ha nem gondolta meg magát!

– Olyannak néz? Itt a kezem, nem disznóláb, de az árban benne van a fuvar is!

– Nem hagyom, hogy gyalog menjen! Ha most lekési a vonatot, délutánig csak a lábát lóbázza az indóháznál.

A szekéren aztán megcsendesedett Sólyom János. Mikor leszállt az állomásnál, még meghagyta az új gazdának:

– Úgy számolja, egy kis boglya réti széna elég egy lónak egy hónapig, ezt naponta egészítse ki egy liter szemes takarmánnyal: tengerivel és zabbal. Ha megfogadja, nem lesz gondja!

– Ne féljen, bátyám! Míg el nem vittek katonának, az istállóban laktam. Még a lovak gondolatát is tudom. Jó sorsuk lesz nálam! A szamarakat meg meghagyom a fiának! – tette hozzá nevetve, és a lovak közé csapott.

Sólyom János megváltotta a jegyét Ladányig. Jól döntött, hogy a korábbi vonatot választotta. Minden kupéban volt hely. Helyet foglalt, kényelmesen elhelyezkedett és leoldotta övéről a pásztorkészséget.

„Acél, kova, tapló, százforintos bankó” – dúdolta közben az apjától tanult dalocskát.

Lassú mozdulatokkal, ráérősen tömködté pipáját. Körülnézett, nem zavart-e valakit. Itt a harmadik osztályon nem tiltotta senki és semmi, hogy a vágott dohány ezüstje felhővé váljon és szétterüljön a vasúti kocsi olajos szagú légtérében.

„Gyufával mindenki tud tüzet gyújtani, de én már csak így tanultam” – gondolta.

Tüzet csiholt és megszívta a pipáját. Elégedetten dőlt hátra. Harminc esztendővel ezelőtt megfogadta, ha felhagy a fuvarozással, vonatra száll. A mozdony lassan indult meg. Prűszkölt, fűjtatott, de aztán megemberelte magát. A síp éles hangja belehasított a levegőbe. A fekete monstrum egyenletes dohogással nekilódult a Ladány felé futó vaspályának.

A melléte üelő megszólította:

– Aztán hogy vannak errefelé?

Az öreg végigmérté:

– Jól! – vetette oda.

Elfordította a fejét. Tekintete belekapaszkodott a tájba. A másik újra próbálkozott:

– Bővebben?

– Nem jól! – válaszolta az öreg.

Megszívta a pipáját. Elege volt a társalgásból. Tekintete a régen látott vidéket pásztázta. Ismerte a vasúti pálya minden szegletét. Tizenkét őrszék követi egymást ezen a szakaszon. Egyszerű fabódék, ahol a pályaőrök meghúzzhatják magukat, ha nyakuk közé vág az eső. A halálra ítélt mocsár ereiben még mindig csordogált valami. Tizenegy fahidat vertek le ezért, hogy alul és felül is minden menjen a maga útján. A vonat a síneken, a víz az egyre szűkülő medrében. Mert mocsár volt itt évszázadokon keresztül. A Sárrét peremén birkózott a kun és az egyszerű magyar nép a tájjal, amely sokszor megrövidítette, de el is tartotta őket.

„Mit akartok, fiam – hallotta apját ismét –, megölik a vidéket?! ”

„Megfizetnek, apám, jól fizetnek!”

Elcsendesedett az öreg, de azért tovább dohogott:

„Kivirágzik a szik, ha elviszitek a vizet. Megbüntet az Isten, ha a Berettyó nem Bucsá alatt fordul a Körösnek!”

Az öreg Sólyomnak nem lett igaza. A frissen szántott földet kiszárították a szelek, ujjnyi repedések sóhajtottak a tovatűnő vizek után. A szik nem virágzott. Még nem. Már évek óta nem dolgozott a vasúttársaságnak, mikor Bodoki Károly vízimérnök megkereste:

– Magát ajánlották, János bátyám!

– Aztán mire?!

– Engem kellene fuvaroznia a Berettyó mentén. Bakonszeg és Bucsá között.

– Apám azt mondta, megbüntet az Isten, ha a Berettyó nem Bucsá alatt fordul a Körösnek!

– Fél? – kérdezte a mérnök és megigazította a kalapját.

– Nem, engem már megbüntetett a Mindenható! – tolt a kucsmát feljebb

a homlokán az öreg. – Az egyik fiam vízbe veszett, mikor a vasutat építettük. Most máson a sor. És maga? Maga nem fél?

– A jóakarátú embereknek feladatuk van a világban.

– Úgy legyen, mérnök úr! Csak aztán meg ne bánja!

Bodoki Károly nem bánta meg, de nem érte meg, hogy az új medrében lássa folyni a Berettyót. Mert az a folyó, amelyik a Réz-hegységben ered, már nem itt folyik, csak a holtága kanyarog Nagyrábé alatt.

A vonat nagyot zökkent. Sólyom János újra a jelenben találta magát. A negyedik híd a „legvizesebb” napokat juttatta eszébe. Már csak néhány kilométer választotta el a két töltést egymástól, mikor a tavaszi esőktől és a hirtelen olvadáستól megduzzadtak a visszahúzódó erek, és az erős szél hullámokat korbácsolt a nyugodt víztükrön. A víznyelvek belenyaltak a töltésbe, a mérnökök eleinte tehetetlenül szemléltek az áradást. Sok vesszőt hozattak, ami megvédte a földet az egyre erősödő hullámoktól. Ezzel még elbírtak volna, de jött a Tisza! Ami kicsordult belőle,

végigvágatott a Hortobágyon. El akart futni Karcag és Ladány között, ahogy eddig tette.

Most sem tudta útját állni az ember. Hatalmas darabokat szakított ki az épülő vasúti töltésből. Sólyom János a legkisebb fiával szállította a földet a töltés helyreállításához. Nem bánták, hogy a víz kipróbálta az erejét. Annyit fordultak, hogy összegyűlt a keresetből egy új házra való. Aztán megtörtént a baj. A felesége akkor fogadta meg, sohasem ül fel a vonatra. A Karcagtól számított hetedik hídon jártak. A harminchat öl hosszúságú átjáróhoz Ladányból hozták a gerendákat. Már rakodtak, mikor Karcag felől feltűnt a közúzalékot szállító tehervonat. A nagy munkában meglepedeztek arról, hogy az új ló most van itt először. A figyelmeztető sípjeltől megbokrosodott a kanca. A fiatal legény hiába fogta a gyeplőt. A lovak felágaskodtak és nekiindultak a víznek. Sólyom János még le tudott ugrani a megbillenő szekérről, de a fia ottmaradt. Nem ő volt az első, aki meghalt ezen a rövid szakaszon. Sokszor írták a ladányi parókian az idegen nevek mellé, hogy „vízbeholt”.

Balance 1

Balance 2

László Gyopár

A hörcsög meséje

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy hörcsög. Egy hörcsöggkisaszszony. Természetéhez híven imádott gyűjteni. A szerzés volt a legnagyobb öröme.

Volt ízlése, és otthonában halomra álltak a szebbnél szebb dolgok, melyeket a fogyasztói társadalomnak csak kínálni tudtak. Kecses kristálypoharak, pihe-puha takarók, a legjobb minőségű szőnyegek, árveréseken szerzett drága festmények, internetről rendelt csinos ruhák, ezektől dobogott a szíve, és dagadt a keble gömbölyű kis testében. Zsíros pofija is vastag pénztárcáról és jómódúságról árulkodott.

És ahogy az lenni szokott, minél több volt, annál több kellett. Zsugorian féltette, őrizte egyre gyarapodó vagyonát, és igencsak szűkmarkúan adakozott, az önzés, mint olyan tanyát vert a lelkében, és kisajátította azt.

Isten ezt kezdte rossz szemmel nézni. Elküldte hát angyalát, hogy álmában figyelmeztesse a hörcsögöt, hogy az önmaga körül forgolódó élet bűn, és nem vezet jó irányba. A hörcsög először nagyot nézett, majd a hírnökre kacagott. – Ugyan, ne beszélj nekem Istenről, Istent már rég lecseréltük híres pszichológusokra, influenzaszerekre, a vonzás törvényére, meg Brian Tracyre, na ők mondják meg a tuti frankót, neked egy percig sem hiszek.

Azzal szépen felébredt, és azonmód elment a legközelebb eső plázába egy kis shoppingolásra.

Közeledett a karácsony, és az üzletek egymást túlszárnyaló, gazdag kínálattal csábították a vásárlókat a pénzköltésre, az ajándékok hónapja okán, ürügyén. Mindenütt girlandok, csillogó fények, és persze a Jingle Bells. Csak ezt vedd meg, és boldog leszel, ígérték mind. A hörcsög meg is vette. Mind.

Már éppen hazafele tartott, amikor egy könyves üzlet előtt ment el. A kirakatban az egyik híres amerikai motivációs tréner, író bestsellerét pillantotta meg, amely a címe szerint azt ígérte, az olvasót megtanítja minél több pénzt keresni. Ez egy alapdarab vagy idegen kifejezéssel: „must have” (nélkülözhetetlen, angol) gondolta a hörcsöggkisaszszony, és a már megvásárolt holmik tetejére helyezte a kötetet, így egyensúlyozott a kijárat felé, a felhalmozott javaktól nem is látva, merre lépik.

A kijárat előtti, veszélyes, jeges járdarészt sem látta. Megcsúszott, és olyan szerencsétlenül esett el, hogy testében több helyen is komoly törést szenvedett. A mentőben igen nagy fájdalmak közt volt, de akkor is a vásárolt javainak sorsáért aggódott. A mentősoktól szerre kérdezte meg mindenik szerzeménye hollétét, szerette volna biztonságban tudni őket, bár majdhogynem életveszélyes helyzetben volt. Ezt a mentősök tudták, és igen szigorúan, röviden válaszolgattak neki.

- És a könyv? A must have könyv? – nyögte utolsó erejét összeszedve, kínok közt a hörcsög.

Az egyik mentős egy kis vaskos könyvet nyomott a kezébe. – Tessék, az itt

van – mondta némi éllel a hangjában. Egy kézi Biblia volt az.

A macska meséje

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy macska. Priscilla volt a neve. Igazi plázacica volt, aki megingathatatlanul hitt abban, hogy mivel ő szép, az univerzum vagy valaki mindig gondoskodni fog róla. Priscillát történetünk elején áruszállító kamionsofőr partnere tartotta el. Partnerének ugyan neje volt és gyereke, de azért dolgozott, és járta Európát, hogy Priscillát Olaszországban nyaraltathassa. Priscilla ezt teljesen rendjén valónak találta.

Pityu, az aktuális partner azonban maga is nagy kandúr volt, és szerette a szép cicákat. Egyik reggelen Priscillát üzenet várta, miszerint a kandúr megismert egy nála csinosabb cicust, és rá ne számítson anyagilag, sem partnerileg. Priscilla pácban volt. Ugyanis a vásárláson és szelfik készítésén kívül semmihez nem értett.

De a hír nem rázta meg. Legalábbis nem látszott rajta, hogy kétségbe esne. Az univerzum meg hamarosan szállította is a megoldást. Tömbházbeli szomszédja, Ágnes, a szerény életű mosómedve megsajnálta a macskát, és felajánlotta, hogy állást szerez neki a panzióban, amelyben takarított. Reggeliztető pincért kerestek, és Ágnes becsületesen szólta is Priscilla érdekében.

– Ö... ebben az izé, panzióban, ahol dolgozol – kezdte a macska – meleg van? Ágnes megnyugtatta, hogy a

panzióban télen is huszonhárom fokos meleget tartanak fenn. – Kaja lesz? – érdeklődött tovább a cica. Reggeli és napi egy meleg étkezés biztosított – válaszolta a mosómedve.

– Jó. Mondta Priscilla, miközben a körmeit élesítette. Azzal az Ágnes előtt sem titkolt szándékkal, hogy a pincérséget tökéletes (és átmeneti) foglalkozásnak tartja arra, hogy levadászon egy gazdag, külföldi vendéget. A mosómedve ezzel kapcsolatosan kissé szkeptikus volt, mert ő bár húsz éve dolgozott a panzióban, egyszer sem sikerült egyetlen gazdag vendégnek sem felkeltenie a figyelmét. Szürke, becsületes kis jelenség volt, aki a munkáját maximális odaadással végezte.

Nem úgy Priscilla, aki gyakran elkésett, mert elaludt, és csak ímmel-ámmal szolgálta ki a vendégeket, mikor hogy tartotta kedve és kényelemszeretete. Ezért egyre gyakoribbá váltak az igazgatói megrovások, melyeket a cica flegma nyugalommal kezelt. Tudta, hogy neki (sok) mindent elnéznek, pusztán azért, mert olyan cuki.

A mosómedve kezdte rossz szemmel nézni a hanyagságot, és figyelmeztette, hogy becsülje meg a pozícióját, meg hogy manapság milyen nehéz munkát találni, meg a munkanélküliségi ráta, meg ilyenek. Priscilla ebből ennyit hallott: blablablabla – de kedvesen mosolygott.

Majd amikor Ágnes rajtakapta a macskát az öltözőben Rodolfóval, a gazdag, nagyvilági paripával, aki pár napja szállt meg a panzióban, a cica csak nevetett, és ennyit mondott: -

Kedvesem, ne mondja nekem senki sem, hogy az élet nem fenéig tejfel!

Azzal elvágattak egy olyan jövő felé, amelyet Ágnes, a mosómedve soha nem fog megtapasztalni.

Az öszvér meséje

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy öszvér. Amúgy is makacs állatként ismerték, de ahogy teltek az évek, egyre zárkózottabb és magába fordulóbb lett. Komor, szürke lakásában málladoztak a régi rendszerbeli bútorai, de nem volt hajlandó mást venni. Három az egyben kávé ivott, mert nem akart kávéfőzőt beszerezni. Néhány barátja volt életében, lassan azok is elmaradoztak tőle. Unták a fejét, meg a negatív hozzáállását mindenhez. Savanyú, betokosodott idősödő öszvér lett. Végül már nem is járt ki sehová, csak a közeli ABC-be, meg a számláit kifizetni a tőle 20 méterre lévő Pay Point-nál, de az is baromira nehezebbre esett.

Bármi új bukkant fel begyepesedett élete horizontján, egyetlen szava volt rá: nem. Mondta ezt konokul mindenre, lestoppolva ezzel bármilyen változást az életében. Igencsak félt az igentől.

Egy pillangó zökkentette ki ebből a kerékvágásból. A könnyed, színpompás lény légiesen szállt egyik virágról a másikra, kacarászott, és élvezte a szabadságot, mely szárnyaiban rejtett. Mikor bájos pofátlansággal ráröppent az öszvér orrára, az majdnem lesokkolta őt. Nem volt szokva az idegenekhez.

A pillangó kedvesen szólt hozzá, amely jólesett neki. Finom kacajától valami megmozdult a lelkében...

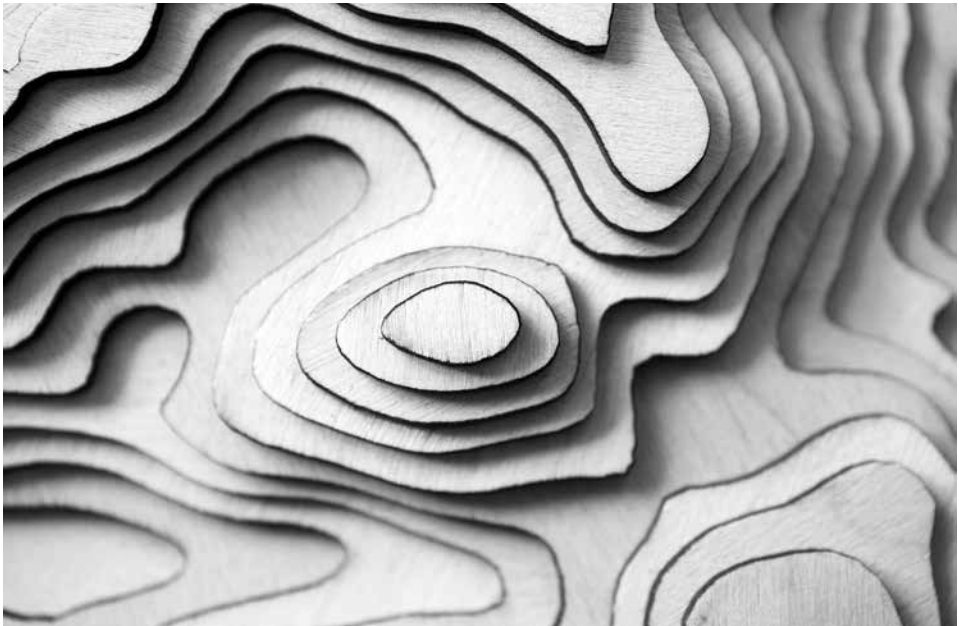
Azonban a cserfes pillangólány pillanatok alatt kiismerte a makacs öszvért, és csak nevetett azon, ahogy az irul-pirul. – Jaj, te buta csacsi, milyen régimódi vagy, mondta, amikor az roppant kínok között, nagy nehezen kinyögte, hogy elhívhatja-e egy Pepsi Colára. – Fogadjunk, hogy még okostelefonod sincs – tette hozzá mosolyogva a pillangó. Valóban, az öszvérnek csak egy koszos kis Nokiája volt, azt sem tudta rendesen kezelni, és csak hanyóldott valahol a kredencben.

– Valóban vened kell egy okostelót, apámé. Azon bejelölheted ismerősnek, és cseveghettek napestig – tanácsolta mókus szomszédja, mikor a lépcsőházban összefutottak. – Én is így ismertem meg a mostani nőmet.

Az öszvér heteken át tépelődött, csak emésztette magát, vacillált. Vegyen, ne vegyen? Sokba kerül. Nem tudja kezelni. Mi lesz, ha meghekkelik. Ha belesik a budiba. Megreped a kijelzője. Összetörik. Elloppják. Elveszti. Elfelejtí a kódját. Ehh, csak baj van vele. Kell a fenének. De azért mégis... Láthatná Lillát... A pillangó ugyanis már egy ideje nem volt látható a környéken.

Borderlines 4

Borderlines 5

És hamarosan rossz hírt csiripeltek a verebek. Lilla meghalt.

Hozzáértározói gyászban voltak, feketé szárnyukkal körülrepdesték az öszvért, elzokogták neki a rossz hírt. Feltöltöttek egy sötétben égő gyertyaszálas fotót a Facebookra, és gyönyörű gyászjelentőt fogalmaztak meg Lilláról, melyekre sűrűn érkeztek a szomorú emotikonok és a részvétnyilvánítások. A pillangó népszerű volt.

Az öszvért teljesen lesújtotta a hír. Részvétem – motyogta halkán, komplett összetörve. De a pillangók már tovaröppentek. Részvétem... Muszáj elmondanom, hogy részvétem. Hogy Lilla maga volt a szín, maga a fény-

gár, maga volt a csoda az egész buta életben. Muszáj elmondanom. Hogy szerettem...

~~~

– Mondja, kérem, ezen a telefonon van olyan Facebook? Amin ha akarunk, lájkokat, meg szomorú arcokat, meg ilyeneket nyomkodhatunk, és azt mások lássák? A posztok szerzői, izé, nem nagyon értek hozzá... Segítene?

– Igen, ez egy Samsung Galaxy S3-as modell, természetesen telepítve van rá a Facebook alkalmazás – válaszolta a telefonos szaküzlet eladója készségesen. – Kéri?

– Igen – mondta a vásárló. Az öszvér volt az.

A mosómedve meséje

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy mosómedve. Ágnesnek hívták. Takarítónőként dolgozott egy panzióban, és természetesen imádta a tisztaságot. Úgy tekintett a szennyes dolgokra, mint amik megváltásra várnak, és élvezte azt, hogy hatalmában áll velük ezt megtenni. A frissen mosott ruha az új kezdetek ígéretét jelentette számára. Megjelenése szerény volt és pedáns, és még otthonkái is mindig patyolatok voltak.

Nem úgy a szíve. Mert ő is csak egy „mosómedve” volt, és mint olyan, gyarló. Mint minden „mosómedve”, ő is követett el olyan hülyeségeket életében, melyek az elkövetés pillanatában nem is tűntek hülyeségnek, csupán jogos megtorlásnak. Nem tudott vesztíteni ugyanis. Így gyakran megbántott

más „mosómedvéket”, főleg szerelmi viszonyaiban. Érzelmi élete lassan hadszíntérre vált a sok haragos üzenettől, melyeket rosszkedvében fogalmazott meg, és küldött szerteszét olyan régi udvarlóinak, akik valamikor otthagyták őt. Mert Ágnes egyedül élt.

Egy Daniel nevű mosómedvének egy ronda, depressziós februári napon különösen csúnya, bosszús üzenetet küldött. Azóta is mardosta a büntudat miatta, és lelkiismerete időről időre elővette. Ilyenkor kimosta csupán egyszer viselt ruháit, és volt, hogy meghallgatta Friderikától a Kinek mondjam el vétkeimet című dalt. Ettől aztán sírt is.

Figyelme gyakran irányult a közösségi médiában szeme elé kerülő rengeteg spirituális mém pozitívista

üzeneteire: Bocsáss meg önmagadnak, Engedd el, és ha visszatér hozzád, az a tied, stbstb. Egy Galamb Olga nevű life coach bejegyzései igencsak tetszetek neki, kapirgálták lelkén a sebet. De csak úgy gyengéden, szelíden. Így hát a mosómedve elhatározta, hogy ír neki, elé tárja problémáját, büntudata keserű gyümölcsét. A választól sokat várt, csalódott: keresd fel, és kérj bocsánatot, vagy hozz áldozatot érte, blablabla.

Inkább a munkába menekült, és csak mosott, mosott, tisztogatt.

Egy napon ismerős szállt meg a panzióban: Daniel. A mosómedve azonnal megismerte a franciaágyas szobában hagyott ruháit, mikor takarítani ment, míg a vendégek odavoltak. Rettegés futott végig rajta: mi lesz, ha szembe kell néznie vele, ha látnia kell a megvetést az arcán, melyet a haragos üzenet váltott ki. Az igazi megdöbbenést azonban a földön hagyott női edzőruha látványa okozta: Daniel megnőösült. A szívét fájdalom járta át. Az ágyon üzenet hevert, mely szerint a szennyes női melegítő kitisztítandó.

Aznap áramszünet volt. Kézzel kellett mosni...

A mosómedve úgy érezte, megsemmisül. Émelygés fogta el. Ezt nem tudja megtenni. Elájul. Megszakad a szíve. Felmond! Ezt nem várhatják el tőle... Ilyen élethelyzetre nem volt felkészülve, felkészítve. Sóváran bámult ki az ablakon, bárcsak most máshol lehetne. A párkányon egy szürke galamb mórikált, és Ágnesben, bár közel volt a síráshoz, megfogalmazódott valami.

Bement a mosdóba, ahol a piros műanyagtalat és a mosóport tartották.

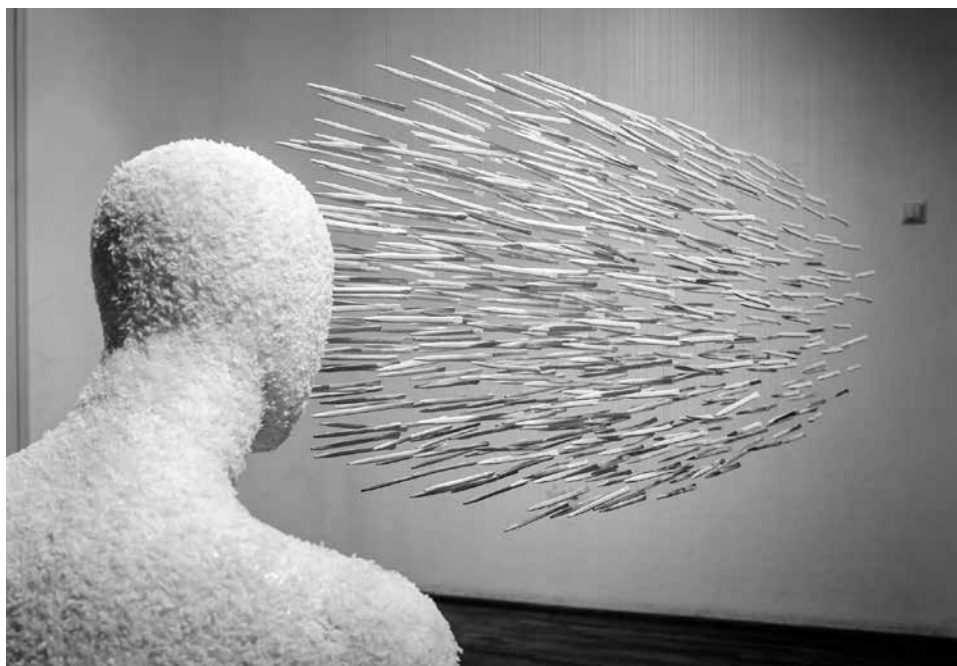
A lelkében még ott regnáló fájdalomtól potyogtak, csöpögtek könnyei, bele az mosószeres vízbe, de amikor kiterítette a most már tiszta női edzőruhát száradni, fura módon megkönnyebbülést érzett. Könnyei kioldották belőle a keserűséget, mint a vegyszer a szennyet a ruhából. Mikor elhagyta a szobát, már majdnem teljesen száraz volt az arca.

Miközben a cetlire ráírta: tisztítva és alá a teljes nevét, halvány mosolyra húzódott a szája, majd amikor kilépett a panzió ajtaján még egyszer látta a galambot felröppenni a csupasz novemberi faágról. Béke... Lassan elindult hazafelé. Aznap már nem mosott többet.

A valóság mögöttes ábrázolása – kortárs vizuális művészet a gondolkodásért

Kovács Kinga 2014-ben fejezte be tanulmányait a Partiumi Keresztény Egyetem Képzőművészet (Grafika) alap-, valamint Vizuális kommunikáció magiszterképzőjén. Hallgatói éve alatt már aktívan alkotott, művészi táborokban volt jelen. Munkáival több romániai és magyarországi kiállításon találkozhattak a művészetkedvelők. Az évek során alkotásai nagy utat jártak

be, hiszen helyet kaptak litvániai, norvégiai, portugáliai és mongóliai kiállításokon is. Norvégiában kéthónapos, kiállítással végződő rezidenciaprogram résztvevője volt, Mongóliában pedig egy intenzív alkotótábort követő csoportos kiállításon mutatkozott be munkáival. Tavaly ott lehetett a koreai Geumgang Nature Art Biennálén, ott született a *Balance* című munkája.

Pathogenesis 3

Egyetemi tanulmányai, illetve további alkotói útja során főként az installációk világában találta meg azokat a vizuális lehetőségeket, melyek megfelelő keretet és szabadságot biztosítanak önkifejezésének. Jelenleg interior designnal és grafikával foglalkozik, de ezek mellett is alkot, kísérletezik, és művein keresztül gondolkodásra hív. Elmondása szerint statikus és interaktív installációk formájában enged utat gondolatainak. Munkáinak központi témái a társadalmi rendszerek, a kulturális örökség és az ökológiai problémák, inspirálják a terek és tárgyak viszonyai.

Kovács Kinga nagyon mai alkotó. Művészete hordozza mindazt, amit kortársnak hívunk. A különféle technikák együttes alkalmazása a valóság mögöttes ábrázolását célozzák, egy olyan perspektívát, amely nem engedi meg sem a művész, sem pedig a befogadó számára a passzív attitűdöt. Munkáiban – annak ellenére, hogy azok nem kívánják az esztétikai igények kielégítése köré rendezni az alkotói folyamatot és annak eredményét – a letisztultság és az elegancia dominál (*Balance*, *Hive*). A valósághoz való elemző odafordulása, a pillanat kifeszítésének (*Pathogenesis*) képessége teszi műveit magukon túlmutatva is működő, elmélkedésre hívó momentumokká. Az installációk az ismert univerzumon belül új tereket nyitnak meg, erősítve azt az evidenciát, hogy nemcsak vagyunk a világban, hanem értelmezőként és rendezőként vagyunk benne jelen (*Background*).

Az alkotások anyaggazdagságán túl nem tekinthetünk el annak megemlégtetésétől, hogy az installációk összetett és különleges formái, harmóniája ap-

rólékos munka és egy precíz kompozíciós folyamat eredményei, a komplex és minimalista alkotásokon egyaránt érezhető a művész aktív jelenléte. Itt semmi sem esetleges, minden elem okkal foglal helyet a mű egészében és a kiállítóterben (*Pathogenesis*, *Balance*).

Több térkompozícióban találunk hangsúlyosan organikus anyaghasználatot (*Balance* – fa, magvak, *Borderlines* – fa), amely feltételezi a természet felé fordulást, olyan művészek közé sorolva őt, akik számára fontos a környezettudatosság és a Föld mint az élet forrása és fenntartója. A kreációk között lelünk az organikus és mesterséges anyaghasználatot ötvöző munkákat is (*Borderlines*), melyek amellet, hogy a természetes és szerves egy térbe zárásának mozzanatával láthatóvá teszik a két világ különbözőségét és szembenállását, struktúrájukban kiegyensúlyozottak maradnak.

A természet-kérdés és a világ(ok)-ban állandó állapotként létező dualitás mellett Kovács Kinga műveiben megjelenik az önmeghatározás tematikája is. A népi motívum rendhagyó módon történő megjelenítése elének hozza a történelmi korok szimbiózisban való megmutatkozásának izgalmas lehetőségét (*Identity*). Ezen a síkon a történelem egymástól távol eső snittjei – hagyomány és kortárs forma – kölcsönhatásba lépnek, a közbeszédbe helyezve az időbeliség és a gyökerek együttlétezésének aktusát.

Az alkotó bátran nyúl az üveghez (*Timerace*) vagy a tükörhöz (*Narcissus*). Mindkét műben ráismerünk az előzőekben említett precizításra és az anyagból adódóan a mondanivalót kiemelő lehetőségek kimerítésére. Így jelenik meg az időbeliség immár új perspektívában,

kiegészülve a törekenység kérdéskörével. A Kovács Kinga alkotásai címéül szolgáló hívószavak minden mű esetében többletjelentéssel indítják el a befogadót az értelmezés gazdag útján.

A kortárs művek nyitottak, párbeszédre hívnak, napjaink vizuális művészei pedig minden merész kifejezési

módjukkal sugalmazzák, hogy nem az esztétikumba belefeledkező, szemlélődő közönséget keresik, sokkal inkább partnereket vonnak be a térbe, ahol a kompozíciók nemcsak beszélnek, hanem felkérdezik gondolatainkat.

Szlopp Bernadette

KOVÁCS KINGA (1987, Gyergyószentmiklós) vizuális művész 2012-ben államvizsgázott a Nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen, ahol 2014-ben szerzett mesteri diplomát. Tanulmányai során a grafika mellett az installáció műfaja felé fordult, amely az évek folyamán egyre közelebb került hozzá, ma már a kreatív tervező- és művészeti alkotómunkára próbál egyre nagyobb hangsúlyt fektetni. „Statikus és interaktív installációkkal egyaránt kísérletezem, amelyeknek témái a társadalmi rendszerek, ökológiai problémák és kulturális örökségeink, a terek és tárgyak viszonyai inspirálnak. Az installációimban használt tárgyak tárházába bármi belefér, a mohától a vízen keresztül a mikrochipig sok minden, ami közvetíti a gondolatot. Munkáim általában megjelenésükben ötvözik a szakrális téralakító installációt a természeti installációval és néha a minimalizmussal” – vallja a Nagyváradon élő és alkotó művész.

Balázs Géza

Égerházy-ikonok

Bár a felejtés természetes és visszafordíthatatlan antropológiai állapot, azért mindannyiunknak fáj a tapasztalat, hogy őseink emléke elhalványul, és rövid idő, legfőljebb három nemzedék után a teljes homályba vész, valamint az a tudat, hogy ugyanez a sors vár ránk is. Égerházy László – erdőbényei (Borsod-Abaúj-Zemplén megyei) – faszobrász már-már monomániásan kutatja, rámaradt szellemi és tárgyi elemeiből összerakja, feléleszti a múltat. Ars poétikája: „neves és főleg névtelen őseimet közel s távolból egybegyűjtöm, meghívom egy nagy közös, egyidejű jelenlétre, ünnepi lakomára,

torra, láthatóvá, megfoghatóvá téve őket mások számára is, emlékezvén rájuk”. Ugyanaz a gesztus, mint József Attila *A Dunánál* című versében: „Én úgy vagyok, hogy már százezer éve / nézem, amit meglátok hirtelen. / Egy pillanat s kész az idő egésze, / mit száz-ezer ős szemlélget velem. // Látom, mit ők nem láttak, mert kapáltak, / ölte, öleltek, tették, ami kell. / S ők látják azt, az anyagba leszálltak, / mit én nem látok, ha vallani kell. // Tudunk egymásról, mint öröm és bánat. / Enyém a múlt és övék a jelen. / Verset írunk – ők fogják ceruzámat / s én érzem őket és emlékezem.”

Hogy mi Égerházy László egy pontra összpontosító törekvésének a mozgatója? „Én most a gyökértelenséget, az értéksorvasztást és a globális elolcsósodást látom a legnagyobb gondnak – és persze mindazt, ami ezzel jár: a nemzetvesztést, a hulladékgyártást, a föld végtelenig való kifosztását.” Mennyire igaza van, hogy a három dolog (a nemzeti érzés kiüresedése, a hulladékgyártás és a földi élet lehetőségeinek csorbítása) mennyire együtt áll. Ugyanis a családi-nemzeti érzésből magától értetődően következik az utódokkal, azaz jövővel való számolás, és az ilyen ember takarékos, gondoskodó.

Égerházy László egészen az 1500-as évekig igyekszik rekonstruálni a családi hagyományt. A múltrekonstrukciót a tudatalatti működésével magyarázza. „Egy alkotó embernek mindenképpen kell valamilyen belső látásának lenni, mert az alkotást szerintem nem lehet tudatos módon összerakni... Az embernek az összes tudása benne lehet egy műben, viszont egy nagy adag tudatalatti is ott kell hogy legyen... nagyon sokáig szenvedtem attól, hogy elveszett a régi tudás, hogy vannak visszavonhatatlanul eltűnt dolgok, és aztán rájöttem, hogy semmi sem veszett el, hanem minden hozzáférhető... Az embernek megvannak a külön saját szellemi segítői.”

Művészetének sajátossága egyfajta szimultaneizmus, talán kicsit összművészetinek is mondhatnánk. Az összművészet a művészet kiindulópontja is, amikor nem váltak szét a művészeti ágak. Alapvetően fával dolgozik, fába, faanyagba álmódja bele gondolatait, de ezt kiegészíti mindenféle egyéb tárggyal, sőt írással, ezért maga is ad ilyen önmeghatározást: képfaragás-képrás.

Ezzel a gesztussal visszatér a művészet gyökereihez: megeleveníteni, fölhasználni a hagyományt és egyszerre több csatornán üzenni: régi tárgyak életre keltésével új, anyagi és nyelvi környezetben. Az magától értetődő, hogy az írás is művészet – gondoljunk csak a kalligráfiára. De a mindennapi tárgyakban meglátni, azokat továbbgondolva belelátni további jelentéseket, az is művészet. Ez a minden tárgyat felhasználó szemlélet adott volt a paraszti gondolkodásban és gondoskodásban. Mármost abban, hogy a parasztagdaságban, háztartásban alig keletkezik szemét, mert minden fölhasználnak, újrahasznosítanak. De van egy konkrét művészettörténeti előzménye is: „a kazah szőnyegek, melyeknek közepébe mindig belevarrták az előzőek maradványait”.

Égerházy László elsősorban a kiterjedt, évszázadokra visszavezethető, kitalálható családtörténetét fogalmazza meg ezekben a műalkotásokban. Direkt utalások jellemzik: beépíti a fába, a faszoborba például Papp Klára nagyanyja padláson föllett eredeti, saját főzésű szappanjait, édesapja citeráját, a kommunista rekvirálásból a vaskályhából véletlenül megmaradt, lerúgott kályhaajtót, azután kengyeleket, patkókat, béklyókat, zablákat, szekérrészeket, kézimalmot, répagyalut, sőt az ősök csontjait. Utóbbi ősi kultikus szokás, ezt figyelhetjük meg az ereklyékben. És üzen is ezzel a gesztussal: nem dobjuk el őseink kacatjait, hanem keltsük életre őket.

A képiró dédanyja bölcsődalát is felírta a szoborra, így őrizve meg egy régi családi rigmust vagy gyermekmondókát: „Círóka, maróka, / Mit főztél anyóka, / Csontot, cserepet, / Míg a kútra jártam, / Megette a pap macskája, / Kac, kac, kac, kac...”

A szobronkon olyan családi hasznos tanáccsal, magántörténelemmel is találkozunk, mint: „Fijam, a kolbászt nyáron a kályhába tarcsad újság közzé csomagolva”. De felbukkan a családon túli történelem: székely ősök, háborúban elesett lovak emléke, Trianon.

Fontos szimbóluma a malom. A malom régi jelképünk: „Szólásaink, meseink, dalaink tanúsága szerint a kozmikus malom (’Isten malma’) képzete népünk előtt is ismert volt.” De olyasmit is följegyezett Berze-Nagy János, hogy a világ közepe a szarvasi molnár övcsatja alatt van, amikor épp szárazmalma a közepén áll (forrás: Hoppál Mihály–Jankovics Marcell–Nagy András–Szemadám György: *Jelképtár*). Égerházy sorozata: *A mindenjáró cso-*

damalom – működő malomkövekkel kiegészülve – több részből áll: *Álmodó időmalom*, *Életkenyér*, *A mindenjáró malmocska*. További mitológiai ihletésű szobrai: a *Hétszűnyű Kaponyányi Monyók*, a *Griffes bölcső*, a *Hintaszarvas*, a *Mennyég szülte fa*, a *Tonuzuba élve temetése*, a *Boldogasszony virágai*, *Fehérlófia*. *Keresztúr* című szobrára egy archaikus népi imádságot írt: „Sosem láttam szebb gyümölcsfát, / mint a Jézus keresztfáját, / vérrel vérzik, virágozik, / Szentlélekvel gyümölcsözik.”

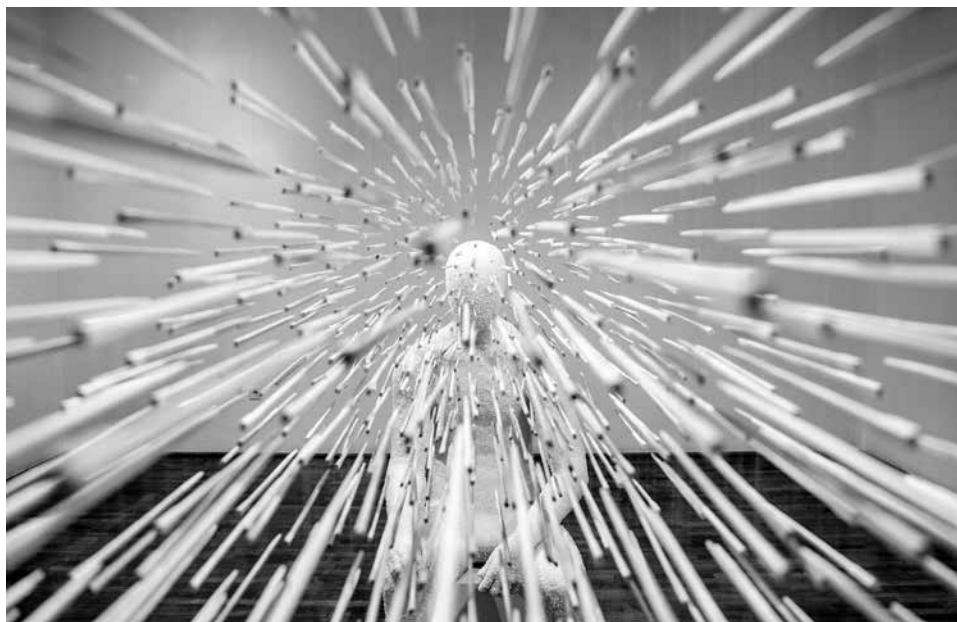
A szobrok összetettségét találóan mutatja a *Macska párnecska, szépapám szépanyja, bösházi „kis” Egerházi Mihályné* (2019) című alkotása. A női alak kovácsoltvas köténnyel, rajta egy párna összegömbölyödő macskával és ezzel a felirattal: *Macska párnecska*. A magyarázat pedig: „Mert hol kerítés van, amint párna szellőzik, amelyen macska alszik, ott bizonyosan laknak, mert az valakinek az otthona.” Az *Ómagyar nyelvpolýa az Ómagyar Mária-síralom* szövegére készült – É. Kiss Katalin nyelvésznek (családtagnak) ajánlva, de édesapjának, É. Kiss Sándor – ugyancsak nyelvésznek – is megfaragta a *Hadházi ócska templomot*. A családon túl emléket állított Torma Zsófiának, a világ első régész-nőjének, akinek tatárlaki és tordasi rovásírásos leleteiről máig vitatkoznak.

Egyszer hallottam sírni a diófát. Azt tanácsolták, most már tudom, tévesen, hogy ki kell vágni a vén diófánkat. A fa szó szerint sírt a kivágásakor. Sohasem felejttem el ezt a hangot, és soha többé nem fogok diófát kivágni. Mélyen megérintett, amikor ezt olvastam, hogy Égerházy László édesapja „mint valami szentségről, úgy beszélt a diófáról”.

Összefoglalva, Égerházy László munkásságáról azt mondhatjuk, hogy öntörvényű, a legjobb értelemben vett eklektikus, másként mondva a magán- és közösségi múlthoz komplex módon, historizáló igénnyel, önértelmező szándékkal közelítő s ezáltal erős (család) történeti meghatározottságú organikus művészet.

Égerházy László művei többek között alkotóhelyén, Erdőbényén, Nagy-

tárkányban, Sárospatakon, Debrecenben, Sárospatakon, Szerencsen, Gyálon láthatók. És ugyancsak az ő szobrai láthatók a széphalmi Magyar Nyelv Múzeuma parkjában: a *Nyelvcsalád-fa*, valamint egy nyelvész (szerénységem) ihletésére készült *LY-szobor*. (Az idézetek forrásai: Bálint Ágnes–Égerházy László: *Egerházi ikonok. A mindenjáró csodamalom*. Debreceni Református Kollégium Múzeuma, 2022)

Pathogenesis 4

Atlantiszi párbeszédeink?

Demeter Szilárd új, *A valahol szabadsága* című könyve megjelenése óta a figyelem középpontjában van, és kezdetektől fogva eltérő vélemények ütközése tapasztalható körülötte. Az eltérések nyilvánvalóan következnek a világról való olvasási módok különbségéből. Mindenesetre az már egy recenzió kezdő soraiban megállapítható, hogy Demeter Szilárd – s így könyve is – rendelkezik egy markáns világgéppel. A szerző el tudja helyezni magát egy kulturális keretben, továbbá egy olyan közösség részeként, amelynek múltjáról, jelenéről és jövőjéről nyilatkozni szeretne. Az sem tekinthető véletlennek, hogy a kötet létrejöttének első apropóját a Duna Televízió évfordulója adta; e csatorna már megalapulásától a magyar anyanyelvű közösség összetartozásának erősítésén munkálkodott.

A könyv székyudvarhelyi születésű szerzője a határ meglétével és a sajáttól eltérő közeg jelenlétével eszmélkedése során fokozatosan szembesülhetett. Az ezekhez társítható élmény azonban a megragadhatót érintette, a mentális benyomással viszont az egyén a határt meghaladhatta: „[e]gy magyar valóság van, és azt Közép-Európában éljük, ennek a középpontja Budapest. És igen, a magyar valóság részei a külhoni magyarok is, a diaszpóra is, ezt hívják nemzetnek” (30). A határokat tehát nem kellene mentális képeinkben erősíteni, hiszen a kulturális közösség-

ben a művészeti produktumaink nem vágatokban élnek. Ezzel összefüggésben egyetlen terület, illetve az ott tevékenykedők sem a mitológia elemei („[h]a azt monddod, erdélyi magyar, azt monddod, unikornis. Ha azt monddod, Erdély, azt monddod, Atlantisz”, 30. o.). A határokat ellenben sokkal másképpen kezelik azok az individuumok, akik a folyamatos elvágódás állapotában élnek Magyarországon. Demeter Szilárd világszemlélete és e csoport fel fogása között szakadék van. Talán az otthon, a haza, a szülőföld fogalmainak

értelmezései sem találkoznak, ezért a Kárpát-medencére pillantás szintén elütő módon megy végbe („Nézz Szent István szemével, lásd egyben a Kárpát-medencét”, 31. o.). Emellett a szerző interpretációjában az országhagyás iránti szüntelen vágy egy végnélküli kimozdítottságot eredményez: lehet, hogy az adott egyén a következő országot sem tartja majd megfelelőnek, s onnan is elindul egy idő után. A mentális értelemben vett sorozatos elvagyodás pszichikailag egy negatívabb életminőséget okozhat, mint a helyben maradás tervezése. A *valahol lét* sorozatos küzdése a „kitüntetett” térnek/helynek szól a *bárho*léval szemben: „a valahol szabadságát a kitüntetett idő és hely horgonyozza le [...] Az vagy, ahogyan nézel a világra. Ha magyarul nézel, magyarként néznek vissza rád. Ha fejben másodikként ’bezzegmáshol’ élnél, akkor hontalanként kezelnek. A bárhol szabadsága éppen ezt jelenti: sehol nem vagy otthon” (267., 269.).

A fentiekből kiolvasható, hogy a szerző számára a *szabadság* fogalma nem individuális értelemben kiemelt, hanem a közösség viszonylatában. Az egyedül megélt verziót magánynak tekinti: „egymagában az ember nem lehet szabad – csak magányos. A szabadsághoz legalább két ember kell” (17. o.). A magyarok fogalomvariánsát pedig a közösségin túlmenően a nemzeti attribútummal jellemzi: „[a] mi szabadságunk eredője és letéteményese a nemzet” (70. o.). Pontosan a nemzet fogalmával képes Demeter Szilárd meghaladni a fizikailag létező határokat, és a Kárpát-medencében létrejött, Szent István-i *szabad* szemmel tekinteni, azaz a kommunizmus zárt ideológiáját félretenni: „[h]a tehát nemzeti alatt

azt érted, hogy Magyarországon létező, létrejövő magyar nyelvű kultúra, akkor nem Szent István magyarjaként, hanem a legvidámabb barakk lakójaként nézel a világra. És viselkedhetsz smasszerként, ettől még barakklakó maradsz. Ez a kommunizmus le nem vedlett öröksége” (25. o.). A határ és a szabadság problematikájának fejtegetése ezáltal összeér.

A gondolatmenetből következik, hogy az író foglalkoztatja a nagyobb lépték, Európa egésze („magyarul beszélünk, anyanyelvünkön imádkozunk. Magyarok vagyunk, tehát európaiak”, 210. o.) és a nyugati kultúra sorsa. E közösség identitásának eddig meghatározó összetevői mostanság veszélyben vannak: „[r]endszeresen, módszeresen szedik szét a nyugati civilizáció hagyományos identitáselemeit, egész pályás letámadás alatt áll a fehér, keresztény, nyugati kultúra” (43. o.). Az erről való beszéd, a folyamatra való rákérdezés vitát generál vagy generálna, amely viszont kényelmetlenséget szül vagy szülne. Az eszmecseréhez azonban az a szabadság szükséges, amely keresztény kultúránk sajátja, és összefonódott a választás lehetőségével, nem pedig az ideologikus követéssel. A vitába, az eszmecserébe, a párbeszédbe lépés ugyanakkor kockázat, még kényelmetlen emberekkel is szóba elegyedhetünk. Ők szintén a közösségünk részei („[a] kényelmetlen ember azért kényelmetlen, mert szabad, és a megélt szabadsága emlékeztet téged arra, hogy neked is szabadnak kellene lenned”, 175. o.).

A véleménycserék meghonosodásának hiányában a Kárpát-medence magyarsága csak a múltba révedésben leledzene, a hagyományaink nem lehetnének a teremtő fejlődés állapo-

tában (talán már nem is léteznének), a nyelvújítás nem valósulhatott volna meg, társadalmunk nem modernizálódhatott volna. Hozzászoktunk Kazinczy Ferencéknek hála az érvekkel alátámasztott gondolatok szikrázásához. Ebből mintha egyre kevesebb lenne a kontinensen. A kultúránkért folyó küzdésünk ily módon a keresztény létben gyökerező szabad választás lehetőségéért, a vitáért is folyik. Ennek a viadalnak – mint a hagyomány továbbéltetésének – nem szabad teljes mértékben szabálykövetőnek lennie, hiszen maga a művészet is csak úgy tud létrehozni, teremteni, ha valami váratlan jegy mutatkozik benne. A kultúráért véghez vitt csörtének birtokolnia szükséges az adott kultúra attribútumait, azaz az adott kultúrával érdemes belépni a vitába. Ez nem más, mint művészeti elemek teremtése; és ezt csak valami istenihez közelivel vagy az arra való pillantással lehet megtenni. Az ekképpen teremtett művekkel való diskurzusban a befogadó szintén megörökönyödik, réalison túli attribútumot vél felfedezni („[a]z író igaza ellenben privát ima, amit privát nyelven mondanak, a logikai téren kívül képződik – ezért van az, hogy az értelmén túl zsigereinkben is érezzük a műveiket”, 169. o.). A civilizációnkban a remekművekkel szembesülő mindig felfedezett istenihez köthető jegyet. Ebből adódóan műveltségbeli világunkért, világszemléletünkért végeláthatatlanul teremteni volt szükséges.

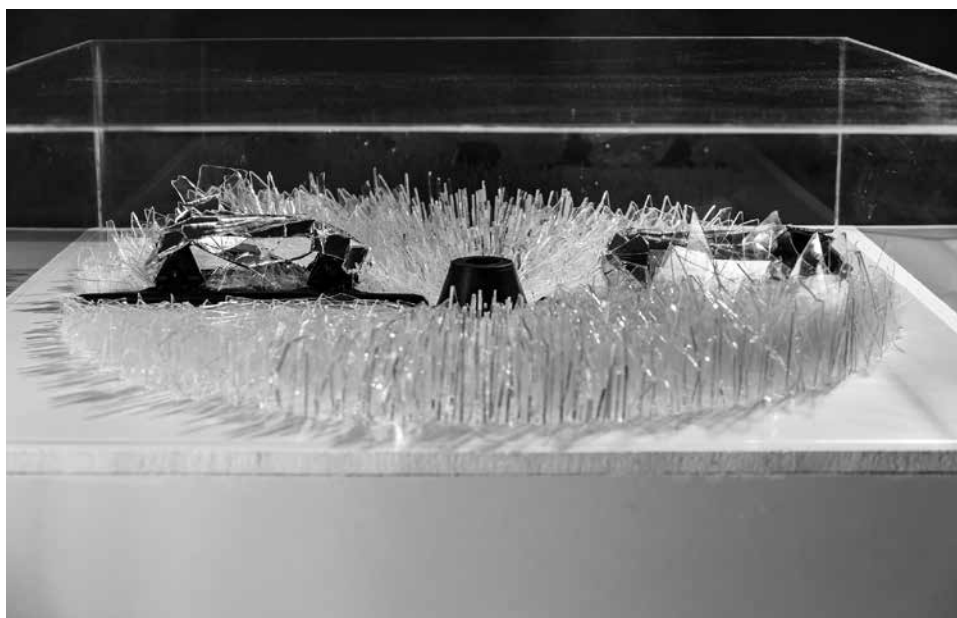
A valahol szabadsága könyv tartalmaz olyan passzusokat, amelyek éppen az említett módon kultúránkért

szállnak síkra. Ez leginkább egy-egy részlet nyelvezetében érhető tetten. Természetszerűleg a tartalmi megemeltséggel jár együtt a nyelvi tulajdonság.

Demeter Szilárd legfrissebb, műfajilag nehezen besorolható kötete „rendhagyó hazaszótár” megjelöléssel jött ki a nyomdából. A múltra, a jelenre és a jövőre utaló *Voltunk, Vagyunk, Leszünk* fejeztcímek egy, az élete jelentős részét kisebbségi helyzetben élő magyar szerző munkája esetében olyan konnotációval bírnak, amelyben a küzdés szemantikai mezeje szerepet kap. Az író ezt feltehetőleg akarattal aknáztta ki, hiszen nem egyszer nyilatkozott arról, hogy a magyarországi többségi társadalom kevésbé ismerheti a kisebbségi, anyanyelvi lét kultúráért folyó tetteit, amelyek ellenállóképességhez közeli attribútummal ruházzák fel az egyént. *A valahol szabadsága* tehát előremutató stratégiákat ugyancsak fel-felvillant esszéiben. A kötetből kimutató jegyek azonban nemcsak erre korlátozódnak, tehát a szövegegyüttes nemcsak ily módon nyitott, hanem a szócikkek kibővített, rádióban elhangzó variánsai is a továbbírhatóságot jelzik. Demeter Szilárd kétségkívül párbeszédre hívja olvasóját, más szóval nyitott a vitára.

Kovács Flóra

(Demeter Szilárd: *A valahol szabadsága. Rendhagyó hazaszótár*, Budapest, Közép- és Kelet-Európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Alapítvány, 21, 2023)

Timerace 2

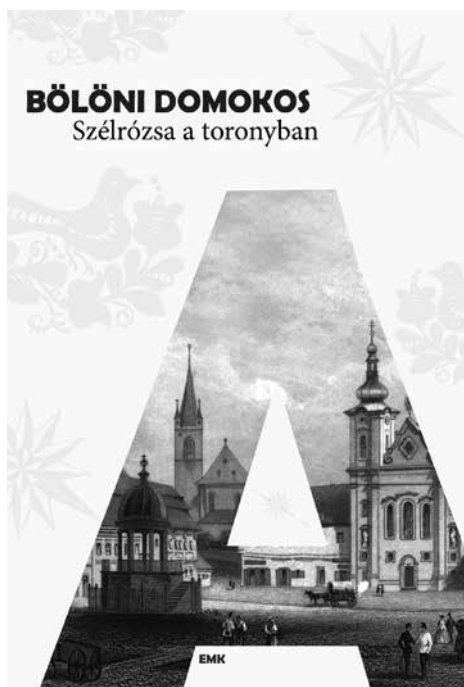
Timerace 3

Történetek az árdeli korcsomából

Formás kötetet tartok a kezemben – Bölöni Domokos: *Szélrózsa a toronyban*; Válogatott jegyzetek, novellák, karcolatok (1990–2023), Erdélyi Műhely Könyvek sorozat, Élő Székelyföld Egyesület és Munkacsoport kiadása, 2023 –, ami a gondos kiadói és nyomdai munkát dicséri.

Személyes élménnyel hozakodnék elő: Bölönivel annak idején a nyomdában találkoztam, ha utána számolok, eltelt már három évtized is azóta. A napilap nyomdai előkészítési munkálatai közben adódó holtidőbe, érdekesítő, humoros történetei által ő vitt szint, mondjam úgy: életet. Sokszor az volt az érzésem, már csak le kellene írnia, annyira kerek, élők, tehát készek voltak... Mármint a sztorik. A későbbiek során aztán – kisprózáiban vagy csak egy-egy történet mellékszálaként – számos esetben találkozhattam is egyikükkel-másikkal.

Bölöni történeteinek többsége abban a térbeli háromszögben zajlik, amelynek Dicsőszentmárton (ide sorolandó a szülőfalu Szászdányán is), Korond, Marosvásárhely a meghatározó pontjai. Időben pedig a gyermekkortól az ifjúkoron át az érett férfikorig terjed a világ, amit írásaiban meg- és átvilágít. Mindezt a maga sajátos szemszögéből tekintve. A következtetéseket többnyire rábízza az olvasóra. Azért néhány esetben finoman befolyásolja, bölönis

ravaszsgal az általa preferált irányba vezeti.

A gyerekkor – ide tartoznak a dicsőszentmártoni középiskolai évek is – élményeit feldolgozó írások képezik a könyv első részét. A kötetnyitó *Legyen eszünk* az iskolai bentlakások kisdíák lakóinak mindennapjait mutatja be, olykor szívfacsaró nosztalgiával, beleértve a Bakó tanító bácsi igencsak megszívlelendő – ha nem is életmentő, de számos későbbi kellemetlenségtől megóvó –, féltő aggodalmaskodásból fakadó figyelmeztetését: „jól gondoljuk meg, mikor mit és hogyan cselekszünk,

legyen eszünk”. A felszólításra – legyen eszünk! – az osztály által istápol, Eszünk névre hallgató korcs, jól nevelt, idomított ebhez illően, rögtön előbújt, mintha felelésre szólították volna. A sokat tapasztalt tanító megértéssel fogadta mind a kutya, mind a gyermekek hozzáállását. Eszünk emlékét, aki e földi létből kilépve, a gyermekembereknek köszönhetően megtalálta végső nyugalomát, az időközben öregdiákká érett egykori barátai ápolják, amíg élnek... Megható történet, azt bizonyítja, hogy a legembertelenebb korba is becsempeszhető némi emberség.

A kötet érdekes színfoltját jelentik azok az írások, amelyekben a pályatársak – írók, újságírók – példáját idézi meg. Tomcsa Sándor, Szabédi László, Bajor Andor, Lászlóffy Csaba, Adonyi Nagy Mária, K. Jakab Antal, Nemess László, Cseke Gábor, Fodor Sándor, Zágoni Attila kerül sorra. A Mózes Attila alakjához kapcsolódó darabban fogalmazza meg a legtalálóbban a mindenkorai erdélyi író sorsát. *Az író a fiát neveli* című írásban az anya korholására – „miféle apa az, aki cseppet sem törődik fia nevelésével” – az akkori-ban éppen öt vagy hat hónapja fizetés nélküli atya azon nyomban nekilát a bonyolult feladatnak. A „gyerek”, miután az „öreg” – kizárólag nevelési szándékkal – cigarettával, itallal kínálta, a *Playboy* egyik számát nézegetve megkérdezi: „És mondd, apu, ezt a sok jó nőt kicsodák... szóval, kik szedhetik meg? – Hát azok, te hülye, akik nem kapnak szekundát matekból, meg románból, meg földrajzból, meg istennyilából!” Pofonegyszerű. Vagy mégsem?

Bölni az első között választja írásai témájául a rendszerváltás utáni esztendőök társadalmi visszasságait. A *Ki lesz*

az új igazgató? című kis groteszkben a korunkra jellemző korrupciót figurázza ki. A direktori székre pályázóknak egy bizonyos történetből kellene levonniuk a tanulságot. A helyes választ senki sem találja el... Következésképpen az igazgatót – nyilván kényük-kedvük szerint – kinevezik... Nem állom meg, hogy ide ne másoljam a helyes választ, azaz a tanulságot: „Ne mássz a fára, ha nem tudsz úszni, mert elűt a trolibusz!” Hogy milyen lehet a történet, amelynek ilyen a tanulsága? Olvassák el!

A rendszerváltás utáni évek gazdasági összeomlása sokakat arra kényszerített, hogy a messzi idegenben, vagy csak itt, a közeli anyaországban próbáljanak szerencsét. A *Sábesz* című írás főszereplője, P. Mihály fúró-faragó ember, akárcsak az apja, akárcsak a fia, előbb a koporsókészítésből élt, majd fia rábeszélésére belevágtak a műbútorasztaloságba, általa alapozták meg viszonylagos jólétüket. Az apa végül csak visszakíváncozott szülőföldjére, de a faragász fia, miután egy szász leányt vett feleségül, Németországban telepedett le. A kisebbik fia katolikus papnak készült, de összeismerkedett a vidék egyetlen fogorvosának unokájával, házasság lett a dologból, s ma Izrael egyik harcos politikusa. A megöregedett P. Mihály pedig azzal vigasztalja magát, hogy megfaragja Jézust és a tizenkét apostolt egy budapesti templom tetejére. Vigaszul: az egyik apostolban magát látja, egy másikban a kisebbik fiát.

A napjainkban (még mindig) dúló vadkapitalizmus a témája a *Mindenütt fizetni kell* című írásnak, amelynek főszereplője, Samu bá meghúzódot bokájára gyógyulást keresve valóságos kálváriát kénytelen bejárni. A helyi

hályogkovácstól kiindulva elveszetten bolyong a szakrendelők útvesztőiben, s bár minden ajtón való bebocsáttatásért fizetnie kell, mégsem látják el. Végül visszakerül oda, ahonnan elindult, azaz Vájós Misi keze alá, akinek sikerül talpra állítania az öreget. Olyannyira, hogy képes nyomban lebotorkálni a pincébe egy kancsó borért. Igaz, a három tízes után – amit a gyógyító kért a szolgálataiért – már hiába kotorászott a pénztárcájában, az teljesen kiürült a városi kaland során. Samu bá oda konkludál, hogy „(...) én cseppet sem csodálkozom, hallod-e, ha valaki inkább a kötelet választja, mint ezt az, ej, hogy köpnék!, szupermodern világot. Amelyikben mindenért, de mindenért fizetni kell...”

Az etnikai gyűlölködést kifaragó *Árdeli korcsoma* két alakja, Török László és Turcu Vasile törököt fogtak egymás személyében, amit a másik szemére is vetnek. Mígnem belép az ivóba egy hulla, aki így szól rájuk: ti törökök vagytok! Majd hozzáteszi: Kuss a pofátokba, rohadt buzi törökök! Mindketten – Turcu is, Török is – felállnak az asztaltól, s máris verekednek. Miközben a hulla az asztalnál ülve iszogatja a sörüket, szívja a Kentet. „Tíz perc se kell, minden kettő üti egymást, de akad olyan, aki egy harmadikat is. Ez már ilyen egy árdeli korcsomában. Interetnikai verekedés” – zárul a történet.

A *Poklos-patak túra* hősének már a neve – Kukubika Szerencsika – jelzi, hogy a történet elkerülhetetlenül groteszkbe torkollik. Az Ady-rajongó ifjabb Kukubika, *Az Értől az Óceánig* című vers által megihletve maga is elindul: a befagyott Poklos-patakról a Maros jegére átkorcsolyáz-

va – a mélybe... A holttestet valahol Gyulafehérváron fogták ki, zsebében a nejlontasakba csomagolt *Poklos-túra* című verssel. Hogy miként jutott el odáig, pontosan nem tudni... Amiként azt sem, hogy tudta-e vagy sem, hogy a Fekete-tenger mégsem az Óceán... De ennek a Kukubika szempontjából már semmi jelentősége – zárja a sztorit az író.

A kötetbe foglalt írásokon végighúzódo közös szál a maró ironia s egyben önironia, amely megóvjá az olvasót a keserű következtetésektől, ezáltal mégiscsak némi mentőövet dobva feléje, eléje, amibe ideig-óráig megkapaszkodhat, mielőtt végleg elsüllyedne a nagy bűdös semmibe. S aztán a szerzővel szólva: sábesz.

Különös élmény Bölöni Domokos írásait olvasni, különös és megismételhetetlen. Attól függetlenül, hogy komolyabbnak mondott, úgynevezett irodalmi lapba, vagy „csak” napilapba, esetleg hírportálra szánta a szerző. Hogy így van, s nem másként, mi sem bizonyítja jobban, mint a pusztá tény: vannak olvasók, akik kizárólag az ő kedvéért veszik kézbe a napilap(top) ot... Sokan irigyelhetik ezért a mai pályatársak közül.

Az írások szereplői többnyire irányt vesztett életek, zátonyra futott egzisztenciák, az egész olyan, mint zavaros korunk kabaréba illően félresikerült társadalma, amelyben élünk adatott, s amely folyton-folyvást alakul, s alakít minket is. Vagy mi magunk alakulunk/idomulunk hozzá? Vigaszként, menedékként vár a mindenkori „árdeli korcsoma”, amelyen ugyan lehetetlen túllépni, de ahol a kétes minőségű sör mellett egy-egy ígéretesen habzó sztori mindig kínálkozik... Mint ez esetben

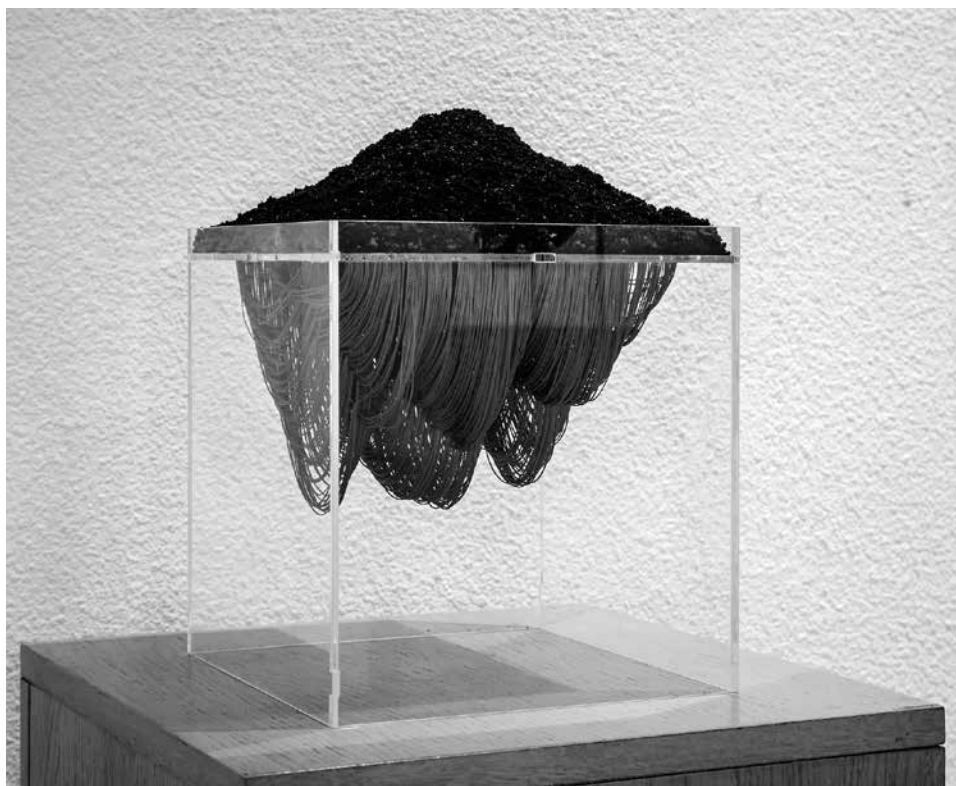
a Bölöni Domokos által lejegyzettek.

S még valami: Bölöniről sok szépet leírtak az idők folyamán, legutóbb a neves debreceni professzor, Márkus Béla („...elmúlik a világ reumája”, Bölöni Domokos kisprózáiról, *Székelyföld*, 2022/11.), a hivatalos kánondiktátorok viszont nem nagyon akaródnak tudomást venni róla.

Nekik is szóló üzenetként itt egy nemrégén felfedezett részlet egy tíz

évvel ezelőtti interjúból: „(...) az élő prózaírók közül hármat tekintek a legnagyobbknak: Bogdán Lászlót, Szilágyi Istvánt és Bölöni Domokost. Mi, többiek, íródiákok vagyunk mellettük.” Mindezt néhai Sigmond István mondta vala Demeter Zsuzsának, megjelent a *Székelyföld* 2013/6. számában.

Szentgyörgyi László

Background 3

Mindenki Nicolas Cage-ről álmodik

Az *Álmaid hőse* (*Dream Scenario*) nyers és őszinte stílusban mutatja meg, mire képes napjainkban a hírnév, annak elvesztése, illetve a média. Mindezt az A24 stúdió égisze alatt, mely stúdió logóját meglátva sosem tudhatjuk, hogy milyen, a szokványostól eltérő filmélmény vár ráuk a következő másfél, két órában.

Kristoffer Borgli norvég rendező és forgatókönyvíró *Rosszul vagyok magamtól* (*Sick of Myself*) című első nagyjátékfilmjében már véleményt nyilvánított napjaink figyelem- és szenzációhajhász, mindenre elszánt, ugyanakkor minden kevésbé tetsző dolgot azon nyomban eltörölő generációjáról.

Az sem véletlen a film esetében, hogy az a Nicolas Cage kapta a főszerepet, aki maga is egy mémmé alakult az évek, évtizedek során gyengébb vagy akár Zs-kategóriás filmekben nyújtott alakításainak köszönhetően.

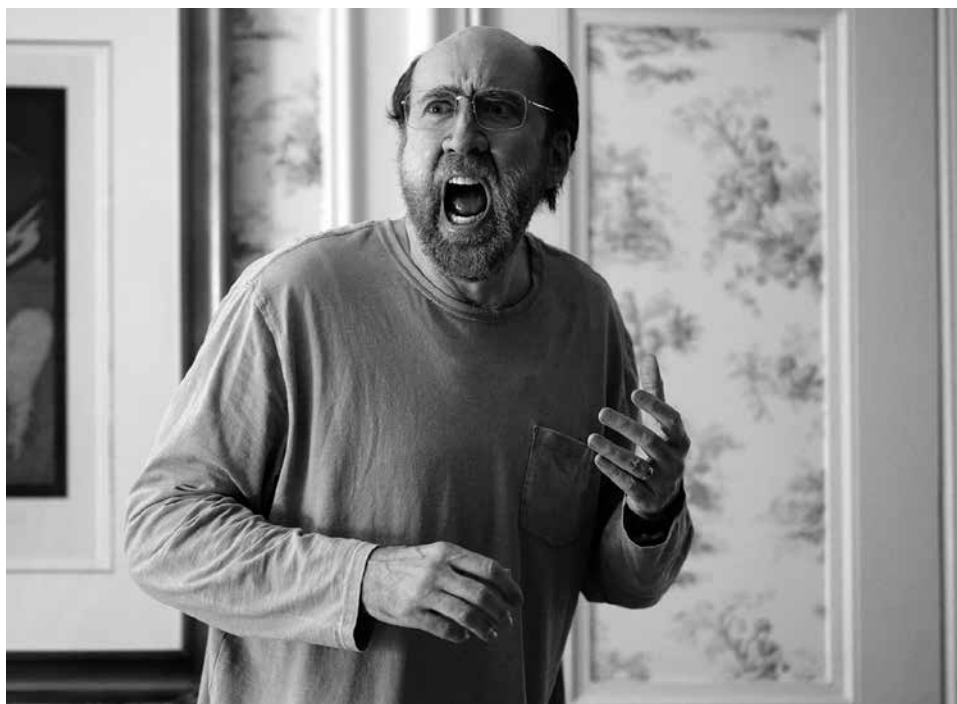
Filmünk alaptörténete szerint Paul Matthews-nál (Nicolas Cage) aligha él szürkébb, unalmasabb, érdektelenebb ember a Földön: biológiai professzor egy amerikai egyetemen, két lányát neveli feleségével, Janettel (Julianne Nicholson) közösen, ám igazság szerint Pault még a saját családja is kifejezetten unalmas fickónak tartja.

A férfi leghőbb vágya, hogy egy napon tudományos könyvet publikáljon kutatási témájáról, a hangyákról, csak hogy nem halad semmiféle formában az írással, olyannyira, hogy neki se fogott az egésznek. Mindezek ellenére egyre többen kezdik felismerni az utcán az átlagosnál is jelentéktelenebb férfit, noha sokkal váratlanabb okokból, mint amiben ő maga reménykedik.

Valamennyi ember – legyen szó akár családtagról, ismerősről, diákról vagy idegenről – azt állítja, hogy hősünk minden este felbukkan az álmában, igaz, ezekben az álmokban totálisan passzív, nem csinál igazából semmit.

Az abszurd, megmagyarázhatatlan jelenségnek köszönhetően Paulnak egy csapásra az ölébe hull mindaz, amire valaha is vágyott, hogy aztán ugyanilyen gyorsasággal tapasztalja meg, amint a hírnév és az elismerés gyűlöletté és elítélővé változik napjaink könnyörületet nem ismerő társadalmában.

Az álomszekvenciák pontosan olyan ötletesek, változatosak és elborultak, mint ahogy az előzetesek (trailerek)

ígérték. Van ezek között hardcore szexuális fantázia, drogos látomás zombitámadással megspékelve, minde mellett Borgli nem felejt el történetet is írni a groteszk alapkoncepció köré. A végeredmény igencsak hajaz (a szó jó értelmében) a Charlie Kaufman – Spike Jonze páros szatirikus humorba ágyazott, nyomasztó hangulatú alkotásaira, azok közül is *A John Malkovich-mennettel* áll konkrét párhuzamban.

Kristoffer Borgli a rendezés és a forgatókönyvírás mellett a vágást is magára vállalta, ennek köszönhető, hogy az *Álmaid hőse* a vágás révén újra és újra sikeresen elbizonytalanítja nézőjét, hogy amit látunk, az a valóság vagy a főszereplőnk álma és/vagy képzelete.

Mindehhez a végeredményhez szükség van Benjamin Loeb (*Mandy: A bosszú kultusza*, *Pieces of a Woman*, *Búcsú Yangtól*) ámulatba ejtő operatőri munkájára is, mely elősegíti azt, hogy az egész filmet áthatja egy álomszerű látványvilág.

Nicolas Cage remekel ebben a szerepben, tökéletesen hozza a neurotikus vesztés szerepét, kevesen lettek volna képesek így megragadni egy olyan karakter kettősségét, aki félelmet vált ki az emberekből, annak ellenére, hogy a légynek sem tudna ártani. Jutalomjátéknak lehetünk szemtanúi, egyedül az a kérdés, hogy ezért a rendezőnek vagy Cage-nek kell hálásak legyünk.

Lencar Péter

Merénylet Böszörményi Emil ügyvéd ellen

„Egyetlen revolverlövessel agyonlőtte Böszörményi Emil dr.-t, a volt nagyváradai szociáldemokrata párt elnökét egy huszonhárom éves mechanikus.” „Dr. Böszörményi Emilt, a nagyváradai munkásmozgalmak és szakszervezeti élet egyik vezetőjét, a volt szociáldemokrata párt elnökét merénylő golyója meggyilkolta.”

Ilyen és ehhez hasonló címekkel jelentek meg a napilapok 1938. november 3-án és 4-én Nagyváradon, sőt Erdély nagyvárosaiban is. Kolozsváron az *Új Kelet* és a *Keleti Újság* is lehozta a hírt. Igaz, nem első oldalon, de foglalkoztak az ügygel, tehát Böszörményi Emil doktor fontos személyiségnek számított az erdélyi politikai életben.

November 1-jén, kedden este, kevéssel 8 óra előtt pillanatok alatt terjedt el a hír a városban, hogy dr. Böszörményi Emil ügyvédet, a volt szociáldemokrata párt elnökét az I. G. Duca (a magyar világban Sal Ferenc, ma Dunărea) utca 23. szám alatt lévő szakszervezeti munkásokthonban agyonlőtték. Itt szoktak összegyűlni a szakszervezetek vezetői, hogy a munkásügyekben tárgyalásokat folytassanak, szakmai értekezleteket tartsanak.

A házban tartózkodók a kora délutáni órákban észrevették, hogy az épületben nem ég a villany. Az egyik

szakszervezeti titkár megkérte Hanzó Sándor munkanélküli pincért, induljon el és keresse meg a városban dr. Böszörményi Emilt, hogy intézkedjen. Szóljon a villanytelep alkalmazottainak, intézkedjen, hogy legyen áram. A pincér el is indult Böszörményi felkutatására, de nem találta sehol, míg végül negyed 8 tájban az ügyvéd megérkezett a házba. Nem sokkal ezután a szakszervezeti vezetők is megjelentek, és egy, a szomszéd házból kölcsönkért petróleumlámpa fényénél az ügyvéd elkezdte az értekezletet a ház egyik belső szobájában. Nemsokára két fiatalember érkezett a házba, akik románul beszéltek. Amint az irodába értek, az egyik merénylő az asztalhoz érve azt mondta: „Jó estét, levelet hoztam Böszörményi úrnak!” Mire megkérdezték tőle: kitől hozta a levelet. „Majd meglátja, ha kibontja és elolvassa!” Ekkor átnyújtotta a levelet, dr. Böszörményi a levél után nyúlt. Ebben a pillanatban a merénylő előkapta revolverét, és alig egy méter távolságból rálőtt. A golyó a gégecsövet találta el. Hatalmas sugárban ömlött ki a vér a szerencsétlen ember nyakából, aki rögtön a földre zuhant. Azonnal meghalt. A külső termekben nem tartózkodott akkor már senki, csak az a négy ember volt bent Böszörményivel a kis szobában, akik végignézték a me-

rényletet. Amikor az ügyvéd lezuhant a székről, a merénylő elfújta a petróleumlámpát. Ebben a pillanatban a másik fiatalember egy petárdát vágott a földhöz, ami hatalmasat dörrent. A robbanás megzavarta a teremben lévőket, de a merénylőt is, aki a helyiségből kifutva nem a kijáráshoz rohant, hanem az épület belseje felé, így a bent tartózkodók hamar elfogták, lefegyverezték és átadták a közben odaérkező rendőrnek. A tettestársnak és az utcán őgyelgő harmadik társuknak a környező zezzugos kis utcákban sikerült elmenekülnie. Később őket a rendőrök nagy erővel keresték. A közrendőr, Dărăban Gheorghe, akinek az elkövetőt átadták, azt mondta a feletteseinek, hogy miközben a rendőrség épülete felé tartottak, a letartóztatott személy, Andor Nicolae összefüggéstelenül beszélt, de a szavaiból kihámozta, hogy azért haragudott Böszörményi Emil ügyvédre, mert miatta nem tudott a közmunkáknál elhelyezkedni, sőt azt is elmondta, hogy már akkor megállította az ügyvédet az utcán, mielőtt az belépett volna az épületbe, azzal, hogy egy régi ügyet szeretne vele megtárgyalni, de az ügyvéd „mars innen!” felkiáltással elzavarta. A rendőr arról is beszámolt, hogy amikor a Körös fölött átívelő fahídon áthaladtak, Andor Nicolae egy betiltott szélsőjobboldali párt vezérének a nevét emlegette. A merénylőt a rendőrségen Petruț alezredes, a Bihar megyei csendőrség és a nagyváradi rendőrség parancsnoka hallgatta ki. A nagyváradi rendőrség politikai osztálya előtt nem volt ismeretlen ez a vézna, alacsony termetű fiatalember.

Az első kihallgatásakor azt vallotta, hogy dr. Böszörményi Emil tönkretet-

te az egész családját, és ezért végzett vele. A magyarázat valószínűleg nem igaz, de Andor szerint a történesek abba az időbe nyúlnak vissza, amikor Böszörményi a városi tanács tagja volt, és amikor a tettes apját valami szabálytalanság miatt, amelyet állítólag az ügyvéd fedezett fel, kitették az állásából. A gyilkos azt vallotta még, hogy őt is dr. Böszörményi miatt bocsátották el a villamosműtől. De hogy mire alapozta ezt az állítását, arról nem beszélt. A rendőrségen bevallotta azt is, hogy ők rongálták meg a villanyvezetékeket már a kora délutáni órákban azért, hogy a merényletet zavartalanul végrehajthassák. Azt is elárulta, amit már az őt kísérő rendőrnek is említett, hogy Böszörményi Emil megérkezésére az utcán várt, beszélni akart vele, de amikor az elzavarta, előntötte a harag, ezért követte a munkásotthonba, és akkor már biztos volt benne, hogy megöli. Mint kiderült, az eset előtt egy évvel Böszörményi Emil már feljelentést tett a rendőrségen Andor ellen, mert a Szent János utcában (más források

szerint a Dudek sikátorban) fegyverrel fenyegette meg. A rendőrség akkor eljárást indított, de később megszüntette azt, mivel nem találtak elegendő bizonyítékot. Az mindenestre kiderül a sajtó tudósításaiból, hogy ellentmondásokkal van tele a vallomása. A rendőrségen a kihallgatást a késő éjszakai órákban fejezték csak be.

A merénylőnek volt ugyan nem sokkal azelőttig munkája, újságot árult a Kishíd melletti zöld bódében, az egyik betiltott párt újságját, de amikor a lap megszűnt, a bódét bezárták, és ő elvesztette ezt a munkahelyét is. Az ott-hon gondnoka azt vallotta, hogy a két férfi és egy harmadik bűntárs egész délután a munkásotthon körül őgylgett, sőt Andor Nicolae be is lesett az egyik ablakon.

Az *Új Kelet* nagyváradi tudósítója azt írta, hogy a merénylő apja a szakszervezeti háznak volt a portása, ám állását Böszörményi Emil intézkedésére vesztette el. Ő, mármint Andor Nicolae emiatt nem tudta tanulmányait folytatni, így lett belőle villanyóra-leolvasó és ezért akart Böszörményin bosszút állni. „A szerencsétlen véget ért dr. Böszörményi Emil nagyváradi környezete azt hangoztatja, hogy Andor apjának elbocsátásában nem volt közvetlen része dr. Böszörményi Emilnek. A házfelügyelőt a szakszervezeti tanács fegyelmi vétség miatt rendes fegyelmi eljárás során bocsátották el” – írta a kolozsvári lap.

Dr. Böszörményi Emil holttestét dr. Iluța és dr. Crișan nagyváradi tisztiorvosok vizsgálták meg. Kiderült, hogy a golyó szétrombolta a géget és a nyelöcsövet, valamint egy vivőeret, így azonnali halált okozott. A helyszínen a gyilkos fegyvert, egy Browning pisz-

tolyt is megtalálták. Szerda délelőtt a Duca utcai házhoz vitték a merénylőt, akivel újrajátszották a gyilkosságot. Lássuk, mit ír erről a *Napló* november 4-én megjelent száma: „Szerdán délelőtt 11 órakor érkezett meg a Duca utca 23. szám alá a bizottság, akik előtt eljátszották a gyilkosság lefolyását Andor Nicolaeval. Petruț alezredes, Necșulescu vizsgálóbíró, Ulieru komisszár és dr. Berariu törvényszéki orvos voltak a bizottság tagjai. Petruț alezredes külön behívatta az újságírókat is. A szoba, ahova az összevasalt kezű gyilkost bevezetik, még telve van vérrel. Egyszerű bútorzat, kopott íróasztalok, szekrények vannak a kis szobában és Böszörményi Emil íróasztala. A gyilkos így mondja el a merénylet lefolyását:

– Bejöttem a szobába ezen az ajtón, köszöntem és átadtam a levelet Böszörményinek, aki az asztalnál ült. Amikor megkezdte a levél kibontását, kabátujjamba rejtett revolveremet elővettem és rálöttem.

Most is hangoztatja a merénylő, akit már elhagyott hidegvére, amelyet tegnap a rendőrségen tanúsított, hogy azért ölte meg, mert tönkretette a családját. A bizottság egyik tagja akkor azt mondta, hogy ez az ember a légynek sem ártott, miért kellett megölni? A gyilkos így felelt: –Most már nagyon sajnálom, hogy megöltem. Két okom is van a sajnálkozásra. Az egyik az, hogy elvettem egy emberéletet, a másik pedig hogy most már tudom, kik és miért vettek rá a gyilkosságra.

Azután elmondta részletesen a merénylet lefolyását. Több kérdést tettek fel hozzá, de természetesen a nyomozás érdekében egyelőre nem kerülhetnek ezek a dolgok nyilvánosságra. Azután

a merénylet összevasalták ismét és az olasz-i temető hullaházához kísérték, ahol délelőtt fél 12 órakor megtörtént a boncolás. Dr. Berariu törvényszéki orvos megállapította, hogy a géget és a nyelőcsövet roncsolta szét a golyó, és átvágta azokat a főereket, amelyek az egész szervezet vérkeringését ellátják. A halál a törvényszéki orvos szerint pillanatok alatt bekövetkezett. Neculescu vizsgálóbíró utasítására a boncolás megejtése után megadták a temetési engedélyt. A tragikus körülmények között elhunyt Böszörményi Emilt csütörtök délután fél 3 órakor temetik az Eminescu park 2. számú gyászházából.”

„Dr. Böszörményi Emil, 1908-ig Blum (Nagykároly, 1890. január 17. – Nagyvárad, 1938. november 1.), magyar jogász, újságíró, közíró. Diákként csatlakozott a szocialista mozgalomhoz, részt vett a Galilei Kör megalakításában. 1921-től ügyvéd Nagyváradon, a romániai SZDP egyik vezetője.

Petőfiről, Adyról és az irodalmi kérdésekről szóló cikkeit a *Munkás Újság* és az *Előre* című szocialista lapok közölték. Vaszgárdista merénylet áldozata lett” – írja róla a Wikipédia szócikke.

Mi annyival egészítjük ki ezt a rövid életrajzot a korabeli sajtó cikkei alapján, hogy az ügyvéd a romániai munkásmozgalmak ismert személyisége volt. Nem sokkal az első világháború után került Nagyváradra, és nagyon hamar vezetője lett a szervezett munkásságnak. Tagja volt a városi tanácsnak is tanácsosi minőségben. Sokszor képviselte a munkásságot nemzetközi kongresszusokon. A szociáldemokraták bukaresti kongresszusán ő volt az, aki elfogadtatta a határozatot, miszerint a romániai munkásság kíváncsian tartja a magyar nyelv használatát a hivatalokban. A merénylet előtt is utazásra készült, mégpedig Kolozsvárra, ahol a magánalkalmazottak értekezletén tartott volna előadást az új szakszerve-

zeti törvényről. Nőtlen ember volt, idős édesanyja és egy testvére Budapesten élt, egy fivére pedig Nagyváradon lakott. Böszörményi Emil erőszakos halála mindenkit megdöbbsentett. Az egész országból érkeztek a részvétá-
iratok, és minden munkásotthonra kitűzték a gyászlobogót.

A világháború után berendezkedő kommunista hatalom, amely szélső-

jobboldali, vasgárdista merényletnek minősítette a gyilkosságot, a házra, ahol a bűncselekmény történt, emléktáblát helyezett ki, sőt az utca néhány évig Böszörményi Emil – románul kimondhatatlan – nevét viselte. A kétnyelvű emléktábla az 1990-es évek elején egyszerűen eltűnt...

Farkas László

Identity 2

A fogolykiváltó Szűz Mária orgonistája

Íme, egy patinás név: **Wallner László**. Jó volna, ha ez a név legalább váradi viszonylatban nem törlődne ki soha az igaz lokálpatrióták emlékeztetőiből.

Érdemes eltűnődni azon, hogy egy olyan ember hogyan válik meggyőződéssé magyarrá, akinek ősei a 13. században kerültek e tájra. Nagyváradnak, sőt azon belül is egy kis sarkának, a Pogány-telepnek volt hűséges lakója.

Alig kezdődik el a 20. század, amikor 1902-ben tősgyökeres váradiként jön a világra. Halkan hozzá lehetne tenni: saját pechére, de nagyon sokak örömére.

Iskolai tanulmányait 1913–1917 között a híres-neves premontrei gimnáziumban kezdte, mely tanintézet, míg ezt a nevet viselte, rangot kölcsönzött az onnan útra bocsátott tanulóknak.

Wallner László szorgalmas, ambíciója töretlen. 1917-től 1919-ig a polgári iskola tanulója. Ezt követően, 1919–1923 között a tanítóképző intézetben fejezi be tanulmányait. Tanítói oklevelet kap, mint ahogy manapság is kapnak a végzős tanulók. A különbség csak az, hogy ő a mai értelemben vett tanítónál több volt. Ha akkor létezett volna alkalmatossági teszt, bizonyára az első helyet foglalta volna el. Tanításra, nevelésre predesztinálódott. Ha a róla készült valamely fényképét szemléljük, látszik, mi több, sugárzik arcáról, szabályosan ívelt homlokáról a

tiszta értelem, szeméből a határozottság, simára fésült dús hajáról a pedáns emberi attitűd.

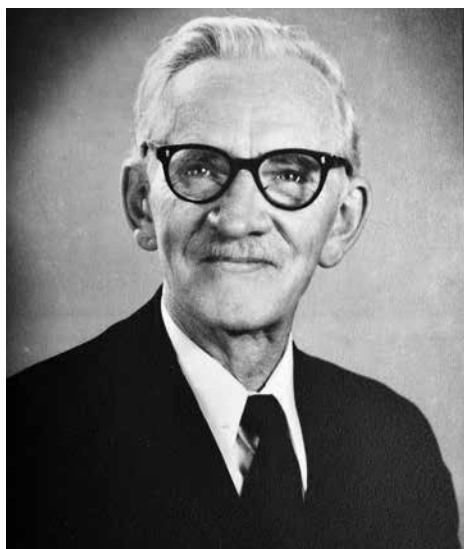
De pergessük tovább élete kerekét. Alig egyenesedik fel az iskolapadból mint friss okleveles tanító, bevonul katonának a 81. gyalogezredbe, a havasalföldi Ploieștibe, ahol elvégzi az altiszti tanfolyamot, és ahonnan 1925-ben őrmesterként szerel le. Innentől fogva kezdődik el az a pálya, amire az életét tette. Tanítói karrierjét először a váradoszói elemi iskolában kezdte, majd Fugyivásárhelyen folytatta.

Amire minden ember vágyik egész életében, ő azt kapta a tanítványaitól

és azok szüleitől, és adta viszonzásul a szeretetet. Itt már teljes egészében megmutatkozott, kiteljesedett a tanító és az ember ötvözetéből összeállt egyéniség. Ám sajnos az élet nem torpant meg még ilyen maradandó évek után sem. Következik egy másik dátum, egy másik iskola. 1928-tól a váravelencei római katolikus fiúiskola lesz működésének újabb, de nem utolsó állomása. Tanítói pályája elválaszthatatlan kántori működésétől. Váravelencén a '30-as években az akkori kántortanító elhalálozik, s Wallner László pályázat útján a megboldogult helyébe lép. Itt nyer értelmet, ha más léptékben is, a krisztusi mondás: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré és Istennek, ami az Istené”. Amíg mint kiváló tanító, elismert pedagógus, a katedráról hinti szét a világi tudás alapismereteit, addig a templomban Isten lába elé helyezi magas egyházzenei tudásának minden cseppjét.

Hogy mi minden fér bele egy gazdag élet poggyászába, mi sem bizonyítja jobban, hogy a '30-as években belekóstol a politikába is. Tagja lesz az 1938-ban újjászerveződött Rongyos Gárdának, amelyik a trianoni döntéssel való szembefordulást, a revíziót képviselte. Többedmagával letartóztatják, és bár vele szemben nem alkalmaznak fizikai erőszakot, a megalázás legocsmányabb formáját alkalmazza a román vallatótiszt: a fejére vizez.

A termékeny időszakot jelzi, hogy kórust, dalárdát szervez a velenceiek összefogásával. De nemcsak összefogta a dalárdát, össze is tartotta, sikerre is vitte számos nyilvános előadás során. A kórossal nemcsak szűkebb hazájában, hanem Magyarországon is fellépett. Lendületes munkája attól is

szárnyra kapott, hogy nagyon szoros, egymást kölcsönösen segítő kapcsolatot teremt a két felekezet – a katolikus és református – papjai és hívei között. Zitzmann Ferenc katolikus és Kis Károly református papok nagyban támogatták és érlelték ezt az összefogást. A két felekezet kórusa kölcsönösen tartott előadást egymás gyülekezetében is. Ékes bizonyítéka volt ez a kölcsönös szeretetnek és megbecsülésnek.

1940-et írunk, amikor is a második bécsi döntés nyomán a magyar hadsereg bevonul Váradra. Az ünnepélyes, díszes, parádés fogadtatás egyik főszervezője Wallner László. Ezek után nehéz évek következtek. A háború vége Bécsújhelyen találja, ahonnan mint főhadnagyot az oroszok az utcáról viszik el Szibériába. Szikár alkata ellenére szívóssága olyan nagy volt, hogy még a –52 fokos fagyot is túlélte. Négy fogolytáborban is megfordult. Ezek egyike Cserepovec volt.

Érdekes, de szomorúan valóságos történet esett meg az egyik táborban. Egy alkalommal két unokatestvérével

– akiket nevük német hangzása miatt hurcoltak el – egy és ugyanazon fogolytáborba került, anélkül, hogy tudomást szereztek volna egymásról. A sors tragédiája akkor következett be, amikor hat hónap után végre egymásra leltek. Ki hinné, hogy az örömből is bele lehet halni. Pedig az egyik unokatestvérrel ez történt. Végzetes találkozásnak vagy inkább végzetes örömmel lehet nevezni.

Ebbe a kevés örömből sok üröm keveredett. 1948 a szabadulás éve. Több magyar katonával együtt Budapestre hozzák, ahonnan kalandos körülmények között kerül haza, 45 kilósra fogatkozva.

Mint istenfélő bölcs embernek azok a kegyetlen szibériai évek is hasznára váltak. Ott is, ha tehetett, alkotott, mellesleg megtanult oroszul, amelynek később hasznát vette.

Szomorkás, de csodálatos hangvételű vallásos énekeket szerzett, amelyeket olyan nagy átéléssel játszott évtizedeken át a váraderencei római katolikus templom öreg orgonáján, hogy a hívek közül sokan megköny-

yezték. E dalok szövege és zenéje át volt itatódva a szibériai, embert próbáló hideg kiváltotta fohásztól. Egyebek mellett a fogolykiváltó Szűz Máriához is írt fohászt.

A fogságból hazatérve visszakapta régi állását, sőt kinevezik a vincés zárda melletti iskola igazgatójának is. Ám ezután sem következtek boldog évek. Büntetésből a Cinka Panna városrészbéli cigányiskolába helyezik. A fogságból hozott orosztudását sikerült kamatoztatnia, mivel az orosz nyelv kötelező tantárgy volt, így ez biztosította számára a katedrát. Cinka Panna neve nem csengett megalázón a fülének. Ott is tette a dolgát: tanított, nevelt, és ami akkoriban nem kis rizikó volt, imára szoktatta a cigány gyermekeket.

Négyosztályos iskolát épít. Az ott végzett nevelői munkájának elismerésül állami kitüntetésben részesül. De hogy ez a kis öröm se legyen felhőtlen, két nappal a kitüntetés átvétele előtt fegyelmet kap, és így helyette (bár az ő nevében) más vette át a díjat.

Tanít a Sándor utcai iskolában is (mai neve: Lucreția Suciu Általános Iskola),

Wallner László egykori tanítványaival valamikor a harmincas években

ahol volt bátorsága megtanítani a gyerekeknek a magyar *Himnusz*t, amiről a román iskolaigazgatónak bár tudomása volt, mégsem jelentette fel.

Lelkes és lelkesítő volt mindenben, amibe belefogott. Az átélt viharok – amelyek nem kerültek el, igaz, ő sem azokat – nem törték meg. Fiatalkorától ír verseket, színdarabokat. Zseniális szervezőként színre vitt több maga és más szerzők által írt darabot. Közben élte példás családi életét, miután 1931-ben megnősült, és négy gyermek boldog apja lett. Az egy leány és három fiú nagyon sok szeretetet és műveltséget kapott apjuktól, de a sors újból próbára teszi teherbírását: legidősebb fia súlyos cukorbetegségben elhunyt. Igaz keresztényként viseli rettenetes bánatát.

Hogy mi mindenben vállal szerepet, azt még távirati stílusban is sok volna felsorolni. Néhány ezek közül említést érdemel: 1940-ben megalakítja az első polgárőrséget, és Váradvelence első leventeparancsnoka. Még fiatal tanító korában szorgalmasan gyűjti a bihari népszokásokat, gyűjteménye sajnos csak kéziratban maradt – ugyanúgy, mint a nagyváradi vár története.

A velencei kultúrházhoz nemcsak az általa szervezett és előadott színdarabokon keresztül kötődött, hanem annak építéséhez is, mivel apósa, a Téglagyár akkori főgépésze, ingyen szállította a téglát, még ha az nem is volt elsőosztályú.

A veszély megint csak ott settenkedik körülötte: 1940-ben a vasgárdisták rálöttek az otthonában, de lévén, hogy még élet volt rendelve számára, egy drótkötél megváltoztatta a golyó pályáját. Életben maradt. Velencéhez kötődő hűségének nyomai fel-felbukkannak. Jóbarátja volt Zitzmann ka-

nonoknak, aki megpróbálta az olasz gyülekezetbe átcsábítani. De hívták őt Budapestre is kántornak és tanárnak az ottani kántorképzőbe. Ám ő maradt szívvel-lélekkel velencei, pedig nemegyszer törték derékba a pályáját.

Az '50-es években minden május 1-jét a kommunista államvédelem, a Securitate fogdájában töltötte. Majd miután a felvonulások lezajlottak, ha-zaengedték. Mai szóhasználatnál élve úgy mondanánk, hogy stresszelni akarták vagy inkább megtörni. Talán tartottak karizmatikus egyéniségétől. Rendszeres házkutatással tették változatossá amúgy sem egyhangú életét. De még ezzel sem tudták felmorzsolni, mert akinek olyan erős volt a hite, mint öneki, azon nem fogott ki a világ gyarlósága. Itt most érdemes megállni egy percre, mint amikor egy elhunyt személy tiszteletére csenddel adózunk. Egy ember 86 évébe befér: háború, fogság, meghurcoltatás, merénylet, családi tragédia, házkutatás stb. Ezt mind ő kapta a sorstól, pedig oly sokat és szépet adott másoknak.

Egy este hazafelé igyekeztében egy gátlástalan fiatalember némi pénz reményében úgy ütötte le, hogy az állkapcsa szilánkosra tört. Összetörve, összerugdosva, vérbe fagyva, otthona közelében találtak rá a közelben lakók. Ám az isteni csoda itt is érvényesült. Ha lassan is, de felépült, és még néhány évig szolgálni tudta a váradvelencei Szeplőtelen Fogantatás templomát és gyülekezetét. Hihetetlen, de hangjának régi csengése megmaradt.

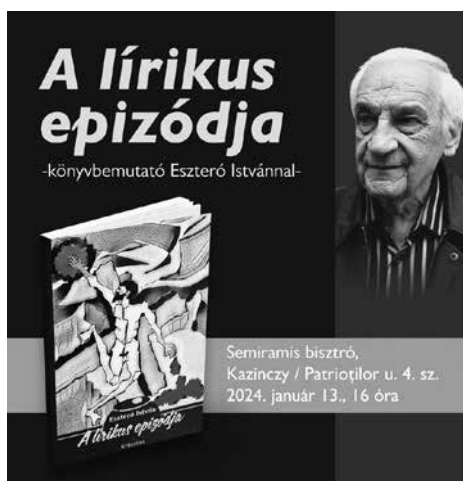
1988. május 17-én hunyt el. Nyugvóhelye a Rulikowski temetőben található.

Szilágyi Gyula

A sorsom a világmindenség egyik epizódja

Eszteró István temesvári költő volt a *Várad* folyóirat legutóbbi író-olvasó találkozásának vendége januárban. Az irodalmi délutánt a II-es számú Adorján-palota földszintjén lévő Semiramis kávézóban tartották. A kortárs bánsági magyar irodalom doyenjével Dénes László felelős szerkesztő beszélgetett. Volt szó holnaposokról és tegnaposokról, háborúról és a szabadság útjairól, a „járványos” időkről, az alkotó világnézetéről, az elmúlásról, meg még sok minden másról.

Nagy megtiszteltetés a holnaposok és tegnaposok és mai alkotók városában lenni – kezdte mondandóját Eszteró István. Megemlékezett néhány néhai bihari költőtársáról, akikkel együtt szerepelt a *Hangrobbanás* című 1975-ös versantológiában.

A vendég ezután beszélt legutóbbi, *A lírikus epizódja* című verseskötetéről, a címválasztásról, az egymáshoz lazán fűződő versciklusokról, az egyik-másik költeményben föllelhető intertextualitásról. Mint mondta, úgy érzi, Ady

városában nehéz megközelíteni Ady Endre költészetét intertextuális formában. *A lelkes rajongó ódája* című verséről megjegyezte: ez az óda az internetes világ parodizálása. A tetszikelések begyűjtése egyfajta szeretetre vágyás.

A temesvári költő tavaly márciusban 82 esztendőssé lett. A *Születésnapomra* játékos formája, megközelítése József Attila híres születésnapos versének. Ám az ő esetében a még-élhetés kérdése vetődik föl, magyarázta ironikusan. Élet- és költősors bontakozik ki. „A költő túlélő eszköze az alkotás” – hangsúlyozta Eszteró István.

A bánsági irodalmi életről, bánsági költőkről, írókról is szó esett. Sokan elmentek a Béga-parti városból, hogy máshol próbáljanak szerencsét. Sokan pedig már nem alkotnak irodalmi műveket.

A lírikus epizódja című kötet borítóján Keszthelyi György költő, grafikus alkotása látható. Ennek kapcsán szóba került a menekülés, kiszolgáltatottság, krisztusi áldozatvállalás témája. Aki él és alkot, annak olykor vérzik a szíve és a keze. Mindezt sugallja, szimbolizálja a Keszthelyi-grafika. „Szeretnék átlépni magamon. A sorsom epizódja a világ-mindenségnek” – hangzott el. Ha úgy vesszük, a mindenség megannyi emberi és alkotói sorsból, sorsepizódból tevődik össze.

Dénes László kiemelte a szóban forgó Eszteró-könyvben található versek műfaji változatosságát, továbbá ezen irodalmi alkotások játékoságát, humorát és nem utolsósorban az igényes formanyelvet. A versciklusok lazán fűződnek egymáshoz. Nemegyszer úgymond átfedik egymást a versek. Eszteró István hozzáfűzte: nem tudta

őket szigorúan csoportosítani, elkülöníteni. A tematika változatos: család, háború, szabadság, szépség stb. A járványos idők is megjelennek a művekben, amikor önmagunkba is, karanténba is voltunk zárva. Erről szól például a *Más ez a húsvét a Járvány járván ciklusból*. Az *Anyám mosolya* az anyai szeretet felbecsülhetetlen értékét méltatja.

A világnézeti versek kapcsán a szabadság eszméje, lényege is szóba került. Az, hogy mit jelent álmodni a szabadságról, és mit jelent cselekedni. „Aki meg meri álmodni a szabadságot, már elindult feléje.” A költő úgy véli: tökéletes szabadság nincs, ám lényeges a szabadság felé vezető út.

A háborúról fontosnak tartotta megjegyezni: minden emberért kár, minden áldozat súlyos veszteséget jelent. Menekülő gyerekekről írta: „menj, amíg lehet”.

Tóth Hajnal

Olvassunk Orwellt!

George Orwell neve hallatán az olvasók zömének az *1984* és az *Állatfarm*, az író két legismertebb könyve juthat eszébe, s talán kevesebben találkoztak más műveivel, pedig Eric Arthur Blair (a szerző valódi neve) megihlették mind Párizsban és Londonban, valamint Indiában töltött évei, mind a spanyol polgárháborúban szerzett tapasztalatai.

Első, magyarul 1948-ban kiadott könyve, a *Tragédia Burmában* (eredeti megjelenés 1934) a brit gyarmati rendőrség helyettes felügyelőjeként végiszolgált éveiből ihletődik. Az Indiában 1903-ban született Orwell már gyermekként Angliába kerül a családjával, ám érettségi után nem jut egyetemi ösztöndíjhoz, ezért visszatér szülőföldjére, ahol 1922-től 1927-ig dolgozik a rendőrségnél. Ez az öt év bőven elegendő ahhoz, hogy teljesen kiábránduljon a gyarmati rendszerből és politikából. Könyvének főhőse, John Flory, a fakereskedő és Verasvami doktor barátja az, aki végül U Po Kjin, „a felső burmai Kjauktada körzet főbiztosa” ármánykodásainak esik áldozatul. A főhős nemcsak az arcát elcsúfító anyajegy miatt lóg ki a gyarmatosítók sorából, hanem azért is, mert legtöbbjüktől eltérően nem viseltetik zsigeri utálattal a burmai őslakosok iránt. Többek között Verasvami doktorhoz fűződő barátsága miatt is konfliktusba kerül a többiekkel, hiszen miközben a brit „úriemberek” minden gátlás nélkül tartanak burmai szeretőket, annak gondolata már elviselhetetlen

számukra, hogy egy burmai a klubjuk tagja legyen, pedig erre a tagságra az először csak névtelen levelekkel, vádaskodásokkal machináló U Po Kjin főbiztos is áhítozik. Bár a brit felsőbb hatóságok jelzik ugyan, hogy jónéven vennék egy-egy burmai befogadását, Verasvami doktor klubtagságát később Flory maga is egyfajta daczból javasolja. Pedig a doktor el se járna a klubba, maga a tagság, az ebből fakadó presztízs jelentene számára védelmet az áskálódó főbiztos ellen, aki szintén tudja ezt, ezért választja ki Floryt is céltáblájául, éppen akkor, amikor annak kőkemény kopromisszumok árán ugyan, de valamiféleképpen rendeződne az élete. A tűnődő, töprengő Flory számára ugyanis egyfajta meg-

váltást jelentene egy társ, akit Elizabeth Lackersteenben vél megtalálni, miután megtudja, hogy a lány Párizsból érkezett Burmába. Florynak Párizs a művészeteket és a Marcel Prousttal folytatott beszélgetéseket jelenti, nem tudja, és nincs is honnan megtudnia, hogy Elizabeth – akit felületes, de festeni imádó anyja rángat el a városba – épp anyja miatt irtózik mindattól, amit a művészet jelent. Irtózik a lány a burmaiaktól is, akikkel s a kultúrájukkal oly lelkesen ismertetné meg Flory. Elizabethnek azonban nincs választása, férjet kell fognia magának, s ez egyre sürgősebbé válik, ahogyan nagybátyja előbb csak zaklatja, majd kis híján megerőszkolja... S ha a művészetről és a bennszülöttekről nincs is azonos véleményük, a vadászat például közös pont Flory és Elizabeth között. Egészen addig, ameddig meg nem érkezik a katonai rendőrségtől Verrall, úgy tűnik, egy pár lesznek. Verrall, aki neve mellett a „méltóságos” címet viseli, jobb partinak tűnik emiatt Elizabeth nagynénje számára, mint Flory, aki – mint azt elmondja Elizabethnek – „burmai nőt tart”. Az, hogy saját férje alkoholist, és maga is tart néhány burmai nőt, a nagynéni számára mintegy természetes... A lány valamelyes sikerrel fel is kelti a férfi figyelmét, azonban nemcsak a várt lánykérés marad el, de Verrall búcsú nélkül, szökve távozik, a vonatot is elindíttatja hamarabb, s ez a szökés éppúgy menekülés neki a házasságtól, mint a hitelezőitől. Ezt követően Flory ismét előlép a megfelelő férjjelöltté, azonban a templomban kitört botrány, melyet Ma Hla Maj, a főhős – Elizabeth feltűnésekor kirúgott – burmai szeretője okoz, nemcsak a

házasságot teszi lehetetlenné, hanem a továbbélést is... A háttérben pedig ismét csak az intrikázó U Po Kjin főbízott, akinek végül sikerül elérnie egyik vágyott célját, klubtag lesz...

A *Tragédia Burmában* azonban nemcsak Flory öngyilkossága miatt tragikus, hanem több, kisebb tragédiát sorjáz, hiszen mind a fő-, mind a mellékszereplők megélik egyéni tragédiáikat. Az elnyomott burmaiak éppúgy, mint a félvér szereplők, akiknek végképp nincs helyük sem a gyarmatosítók, sem a gyarmatosítottak társadalmában, de a gyarmatosító szereplők közül is szinte minden alak kisiklott valahol. Orwell társadalomkritikája Flory és Verasvami doktor párbeszédeiben csillan fel, ezekben ugyanis ki-ki a sajátjainak tart görbe tükröt, míg Flory például a gyarmatok kiszipolyozását, addig Verasvami saját népének elmaradottságát ostorozza. A könyv ajánlója szerint Flory az 1984 Winstonjának előképe, s bár mindketten a szerelemben keresnének egyfajta kiutat az őket megnyomorító rendszer zsarnokságából, mindketten kötnének valamiféle különbékét, ez egyiküknek sem adatik meg,

A *Tragédia Burmában* 2022-ben Orwell *A fikusz és az Antikrisztus* című regényével (ennek főhőse, Gordon Comstock otthagyja állását egy sikeres reklámügynökségnél, és egy antikváriumban lesz eladó, egyetlen vágya pedig, hogy elismert költő legyen) jelent meg egy kötetben az Európa Könyvkiadónál, a kötetet az érdeklődők kikölcsönözhetik a Gheorge Șincai Bihar Megyei Könyvtárból.

Fried Noémi Lujza

Gyulai fotóst díjaztunk

A nagyváradi székhelyű Euro Foto Art Nemzetközi Egyesület több eseményt is szervezett a XII. Szathmáry Pap Károly Nemzetközi Fotográfiai Fesztivál keretében, 2024. január 15-e és 22-e között. A két dátum lényeges: előbbi a román, utóbbi a magyar kultúra napja. Az előző év végén az egyesület meghirdetett egy nyílt tematikájú nemzetközi alkotói pályázatot „a nagyvilágban élő román és magyar fotóművészek számára”, ennek lezárultával január 19-ére időzítették a nyertesek kihirdetését és díjazását, egyben megnyitva a váradi vár E épületének földszintjén lévő EFA Kiállítási Központban a beérkezett művekből rendezett tárlatot.

Tóth István fotóművész, egyesületi elnök arról számolt be, hogy 215 pályamű érkezett be, amelyek közül 87-et ki is állítottak. Az első díjat a Szlovákiában élő Holop Ferenc, a másodikat Ana-Maria Popa, a harmadikat Claudiu Guraliuc (mindketten romániaiak) nyerte el. A *Várad* folyóirat különdíját, ami a havi 2023-ban megjelent tizenkét számának kollekciójából állt, Bánfi Barnabás, a gyulai Székely Aladár Fotóklub tagja érdemelte ki. A romániai Cornelia

Ursache és Toró Attila a *Familia* és az *Újvárad* folyóirat különdíját kapta. Kiemelkedő színvonalú pályamunkájukért többen Szathmáry Pap Károly- emléklapok kaptak: a magyarországi Bárdos Tamás, Koncz Dezső, Lehotzky István, Tóth-Piusz István, valamint a romániai Mihai Bogdan, Lukácsi Alpár és Vasile Sârb.

A mosolyról

Simon András (sz. 1958) grafikus-művész, illusztrátor egyik gondolatát idézzük a rejtvényben a **vízszintes 1.** és a **függőleges 21.** alatt.

VÍZSZINTES: 13. Igyekszik. 14. Cirkuszi porond. 15. Margarin-darab! 16. Török eredetű régi magyar férfinév. 17. Elő-India bennszülött lakosa. 18. Horony. 20. Levartt hajtás ruhán. 23. Éjfélíg tart. 22. Korra utaló rövidítés. 22. A Volga jobb oldali mellékfolyója. 25. Kánikula közepe! 27. Zöld a szélein!

28. Díszítő rajzolat. 30. Római férfiviselet. 32. Páratlan Lidó! 33. Ady szerelme. 35. Gólya igéje. 37. Mértékegység. 39. Társas összejövétel. 41. Világos angol sör. 42. Tova. 43. Madár házikója. 44. Prazeodímium vegyjele. 45. Egyházi hangsor. 47. Leplez, takargat. 48. Delibes operája. 50. Réteges térsza jelzője. 52. Franz Kafka regénye. 54. Arzén vegyjele. 55. Francia női magazin. 57. ... király új ruhája – Ránki György operája. 59. Laurencium vegyjele. 61. Azt a személyt. 62. Állatövi

1	2	3	4	Á	5	6	7	8	9	Ó	10	11	12	N
13					14						15			
16				17				18		19		20		
21			22			23	24			25	26		27	
28					29				30			31		Ö
32			33			34		35					36	
37		38				39	40					41		
Y		42			43						44			L
45	46			47						48			49	
50			51					52	53				54	
É		55					56		57					58
59	60		61			62		63		64			65	
66		67		68	69			70	71			72		
73			74		75		76				77			
S				T						Y				

jegy. **64.** Kettőzve: Zola egyik regényének címe. **65.** Arad megye betűjele. **66.** Tagadószó. **68.** Szigligeti személyneve. **70.** Ez a másik. **72.** Becézett Aranka. **73.** Valódi tényállás. **75.** Kritikus (rég). **77.** ... Alda – amerikai színész.

növény. **58.** Csak hozzáér. **60.** Mesés történet. **62.** Írásjegy. **63.** Sárgásfehér színű ló. **67.** Búzaszem. **69.** Elismerés. **71.** Hangtalanul mozog. **72.** Attól lejjebb. **74.** Kettőzve: édesség. **76.** Feszítő eszköz. **77.** Americium vegyjele.

FÜGGŐLEGES: **1.** Csapadék. **2.** Lapos férfi szalmakalap. **3.** Angol helyeslés. **4.** Betéti Társaság (röv). **5.** Rendszerbe illő tétel. **6.** Kitüntetés, rendjel. **7.** Francia sziget. **8.** Szomjas. **9.** Görög betű. **10.** Magmában van! **11.** A kőpénzek szigete. **12.** Szemmel tart. **17.** Időben megjön. **19.** Városi jármű. **22.** Kóstol. **24.** Mely személy. **26.** Szófaj. **29.** Tasnád határai! **30.** Cselekedet. **31.** Díszkert névelővel. **34.** Indián törzs neve. **35.** Jeles népköltészeti gyűjtő, költő, püspök (János, 1811–1875). **36.** Gyakori igekötő. **38.** Telítve, tömve. **40.** Alsó részéhez. **43.** Svájci festő, grafikus (Paul, 1879–1940). **44.** Város Észak-Olaszországban. **46.** ... Kenzaburo, Nobel-díjas japán író. **47.** Vajon megvolt már? (Pl. épület). **48.** Sergio ... – olasz filmrendező. **49.** Európa-szerte ismert fiatal magyar karmester (Gergely). **51.** Elülső rész (rég.). **53.** Azonos betűk. **56.** Lombos

Barabás Zsuzsa

A helyes megfejtést beküldők között 3 hónapos Várad-előfizetést sorsolunk ki! A megfejtést postán vagy e-mailben juttathatják el szerkesztőségünk címére: Várad folyóirat, 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C; varadszerkesztoseg@gmail.com. Kérjük, tüntessék fel a nevüket és a pontos lakcímüket! Beküldési határidő: **február 29.**

Januári rejtvényünk (*Karinthy Frigyes gondolata*) helyes megfejtése: „A munka és kitartás sokkal nagyobb biztosíték, mint a vak-szerencse.”

Háromhavi előfizetést nyert: **Bajkó Ferenc, Margitta.**

FIZESSEN ELŐ FOLYÓIRATUNKRA!

A VÁRAD előfizetési díja: 3 hónapra 25 lej, 6 hónapra 50 lej, 1 évre 100 lej. A lap előfizethető a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár pénztárában készpénzzel vagy postán pénzesutalvánnyal (mandat poștal) az „Abonament Várad” megjegyzésnek a feltüntetésével: Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Oradea; CUI 4687188; Cod IBAN: RO66TREZ07621G330800XXXX, Trezoreria Oradea. Az előfizetők a lapot postán kapják meg, ezért kérjük, a nevet és a pontos lakcímet tudassák szerkesztőségünkkel személyesen, telefonon vagy elektronikus postán a következő elérhetőségeken: Nagyvárad, Armatei Române utca 1/A, C épület, II. em. 7. ajtó; telefon: 0259/431–257, 116-os mellék; 0771/269–647; postacím: 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C; e-mail: varadszerkesztoseg@gmail.com; bibliobihor@yahoo.com.

Lapszámunk szerzői

BALÁZS GÉZA (1959, Budapest) nyelvész, néprajzkutató, egyetemi tanár, a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetem és a nagyváradai Partiumi Keresztény Egyetem jelenlegi, illetve több egyetem és főiskola korábbi oktatója, a Magyar Nyelvi Szolgálató Iroda létrehozója, számos szakmai és társadalmi elismerés birtokosa, megszámálhatatlan publikáció szerzője, a *Magyar Nyelvőr* felelős szerkesztője.

BÖLÖNI DOMOKOS (1946, Dányán, Maros m.) író, újságíró, szerkesztő, 1973-ban román-magyar szakos oklevelet szerzett a marosvásárhelyi Tanárképző Főiskolán, közel két évtizedig tanított Korondon, közben volt községi könyvtáros, iskolaigazgató, irodalmi kör szervezője. 1990 óta Marosvásárhelyen él. Húsz kötetnek volt a szerkesztője, másfél tucat önálló kötete jelent meg, legutóbb tavaly a *Szélrózsza a toronyban* című válogatás 1990–2023 közötti publicisztikáiból merítve.

CSÁVOSSY GYÖRGY ISTVÁN (1953, Kolozsvár) apja nyomdokain haladva közel két évtizedig az erdélyi, partiumi borászatban dolgozott. Jelenleg nyugdíjas, Nagyváradon él, rendszeresen bírál borversenyeken. Legutóbb megjelent verseskötete: *Vinum aeternum* (AB ART, 2024).

DERZSY-BEN OND (1963) a Keszthelyi-hegység Ló-vonulatán élő író. Kézíratos művei: regények, novellák, mesék, forgatókönyvek, színművek, hangjáték, stand-up.

KOCSIS CSABA (1959, Berettyóújfalu) író, költő, zenész, énekmondó, fotográfus, kulturális menedzser. Erdésznek tanult, aztán pedagógus lett, majd népművelő és újságíró, 2014 óta ismét a közművelődésben dolgozik, immár a szülővárosában. Legutóbb megjelent kötete: *Erdőn-mezőn vendégségben*, Magyar Napló Kiadó, 2023.

KOVÁCS FLÓRA (1982, Hódmezővásárhely) irodalomtörténész (PhD), tanár, esszéíró, fordító. Legutóbb megjelent kötete: *Az emlékezés a kortárs erdélyi irodalomban* (Kolozsvár, Korunk – Komp-press, 2015).

LÁSZLÓ GYOPÁR (1981, Székelykeresztúr) író, műfordító. Képzőművészetet, majd angol nyelvet és irodalmat tanult Nagyváradon, fordítóként és szerkesztőként dolgozott.

Szakdolgozata *Thoreau's Ideas for Modern Times – An Analysis of Walden and Civil Disobedience* címmel 2008-ban jelent meg egy német kiadónál. Székelyudvarhelyen él.

MADÁR JÁNOS (1948, Balkány) költő, kritikus, könyvkiadó, szerkesztő, irodalom-szervező, Budapesten él. Végzettsége szerint tanár, újságíró, könyvtáros, népművelő, eddig tíz önálló kötete jelent meg. Legutóbb Döbrentei Kornélról írt monográfiát. Jelenleg a Magyar Újságírók Közössége alelnöke, a Magyar Nemzeti Írószövetség elnöke, a *Magyar Műzsza* irodalmi folyóirat főszerkesztője.

MOLNÁR ZSOLT (1983, Nagyvárad) költő, szülővárosában él. Kötetei: *Verseim*, 2005; *Kapaszkodom*, 2009; *De te itt maradsz*, 2011; *Kódolt remény*, 2016, *A monológ írása*, 2023.

SZENTPÁLI GAVALLÉR ZSUZSA (1971, Ózd) író, műfordító, egyetemi tanulmányait magyar–német szakon Debrecenben végezte, Németországban él, ahol fordítóként és tolmácként dolgozik. Írásai antológiákban, a *Nyugat Plusz* oldalán és online irodalmi felületeken jelentek meg.

SZILÁGYI FERENC HUBART (1952, Érmihályfalva) költő, elbeszélő, műfordító, képzőművész, szülővárosában él. Hat vers- és két prózakötete jelent eddig meg, Shakespeare szonettjeinek fordításait 2021-ben adta ki.

VARGA MELINDA (1984, Gyergyószentmiklós) József Attila-díjas magyar költő, szerkesztő. Újságírást tanult Kolozsváron, több redakcióban dolgozott és több alkotói ösztöndíjat nyert el. Kilenc verseskötete jelent, a legutóbbi 2023-ban, egy magyar–német nyelvű válogatás az erotikus műveiből.

ZSIRAI LÁSZLÓ (1956, Sopron) író, költő, újságíró, szerkesztő. Számos lap munkatársa, majd *LÉTkép* szociálmagazin szerkesztőségvezetője volt, jelenleg pedig a *JEL* című spirituális és kulturális online folyóirat szép-irodalmi rovatát szerkeszti. Verset, novellát, esszét és kritikát ír, „Sepsiszentgyörgytől Los Angelesig” publikál, legutóbbi, hatodik verskötete 2022-ben jelent meg *Lélek emeli fel* címmel a Hungarovoxnál.

RÉGEN ÉS MOST ● A két kép között óriási a különbség, a látszat ellenére is! Ez pedig abban áll, hogy két korszak szimbóluma, két szobor dominál a fotók bal oldalán. A régin az impériumváltás után kihelyezett Mária királyné szobor, a mostani képen pedig az 1943 óta jogos helyét elfoglaló Szigligeti Ede-mellszobor. A többi látható különbség az azóta eltelt nyolcvan évnek tulajdonítható.

Kép és szöveg: Farkas László

9 771583 061009

Ara 10 lej